

VLAAMSCHE ZEEVISSCHERS

DOOR

ERNEST M. A. de SPOT

2 février 1943.

G. Remy.
La Panne.

25

VLAAMSCHE
ZEEVISSCHERS

NOUVELLES et MÉTIERS de
PÊCHE, ZEE- en DUN-
en verhoudingen, en afzettingen

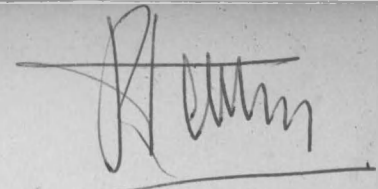
VLIZ (vzw)

VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE

FLANDERS MARINE INSTITUTE

Oostende - Belgium

Ernest M. A. de Spot

VLAAMSCHE ZEEVISSCHERS

29418

NOVELLEN en SCHETSEN over
VISSCHERIJ, ZEE en DUIN

met aantekeningen en afbeeldingen

N. V. ZONNEWENDE - KORTRIJK

1942

NIHIL OBSTAT.

Brugis, 20 Octobris 1941

C. Vincken, S. J.

libr. cens.

IMPRIMATUR.

Brugis, 23 Octobris 1941.

Jos. Van der Meersch

vic. gen.

Inhoudstafel.

TER VERANTWOORDING	blz. 7
LIJST DER AFBEELDINGEN	13
1. BUITEN OF BINNEN	15
De nieuwe Baan	15
Lastig Besluit	21
Verhuizen	28
Thuiskomst	33
Tegen Sterren en Wind	39
Oud en Nieuw	44
2. HIJ DRAAGT HET HOUT, HET HOUT DROEG HEM	51
3. EEN KARTEZETTER	71
De Vangst	71
Te laat	76
4. WIT EN ZWART	85
5. DE WEG DOOR 'T LEVEN	97
Het Korrenet	97
O. 137	104
De Thuis	120
Mist	134
Narden-Oom	146
Zonneschijn	158
6. IN MEMORIAM PASTOR PYPE	165
7. AANTEKENINGEN VAN A TOT Z	175

Ter verantwoording.

I. - BUITEN OF BINNEN.

De zeeduinen, een der heerlijkste stukken natuurschoon van West-Vlaanderen, zijn langzamerhand aan 't verdwijnen. *Buiten of Binnen* betreft den Westhoek. W. h. noemt men het kustgebied vanaf Nieuwpoort tot aan de Fransche grens; de duinen zijn er het breedst en het schoonst.

Zeewaarts treft men er de losse duinen aan waarvan vorm en ligging door wind en weer kunnen gewijzigd worden. Landwaarts staan vaste duinen waartusschen duinpannen en bouwland liggen.

Tegenwoordig heeft de Westhoek een ruim deel van zijn wildschoone oorspronkelijkheid ingeboet bij het aanleggen van vele banen en paden, bij het optrekken van duizenden gebouwen. Ook het nog overblijvend gedeelte wordt met verwoesting bedreigd.

Tusschen de vaste duinen in verspreide huisjes wonen nog — vroeger woonden er meer — zee- en strandvisschers. Het verhaal is uit den tijd dat de Panneschuiten nog vaarden — 'n dertig jaar geleden — toen het schenden van de duinen reeds begonnen was. Deze Pannebooten, eigenaardige kleine driemasters met loggerzeilen, waren gebouwd en geschikt om te stranden.

„Alleen Nieuwpoort bezit een haven en de visschers van Oostduinkerke, Coxyde en de Panne moesten op het strand landen, wilden ze nabij hun woonplaats ontschepen.” (Bly.)

Dit slag van Panneschuiten verdween met den oorlog 1914-18.

II. - HIJ DRAAGT HET HOUT, HET HOUT DROEG HEM.

Jaren reeds vóór 't verdwijnen der strandende Panneschuiten was er bij de visschers uit den Westhoek een streving ontstaan om met booten van grooter diepgang en met kottertuig uitgerust, de zeevisscherij uit te oefenen.

Drie onder die visschers kochten in Engeland een ouden cutter waarmee ze de visscherij zouden bedrijven van uit Nieuwpoort-haven.

Maar die aangekochte boot was versleten.

In den overvaart leden ze schipbreuk op de Braecke vóór Duinkerken. Eén van de drie ontkwam en draagt nog ieder jaar zijn kruis in den Veurnschen Boete-omweg als vervulling van gelofte-tijdens-de-ramp.

De Boete-omweg van Veurne dagteekent van 1646, ten tijde van den Spanjaard, en gaat uit elk jaar, den laatsten Zondag in Juli.

Kenmerkend voor dezen godsdienstigen stoet is de boetpleging in ruige werkelijkheid alsook een duidelijke trek van oudheid.

Aan den Spaanschen trant herinnert o.m. de pij der boetelingen met gesloten monnikskap, de aangekleede beelden die, op houten vlak of op 'n wagen opgesteld, door de boetelingen worden gedragen of voortgetrokken. Verders dragen meer dan honderd boetelingen elk een zwaar kruis.

III. - EEN KARTEZETTER.

Hier gaat het over een slag van strandvisscherij aan den Westhoek.

Langs onze Vlaamsche kust wordt op verschillende wijzen aan strandvisscherij gedaan nl. met kruinet, peerdekarte, kleine kor, staande karten, hoek-met-aas aan ingedolven keister. De eerste drie soorten van tuig moeten doorheen het water gestuwd of getrokken worden. De laatste twee worden bij leeg water op strand bevestigd, bij hoogwater vangen schaaldieren of visschen er zichzelf aan.

Geernaar- en vischvangst met staande karten blijft steeds in zwang langs heel onze kust. Bij schaarschheid van voedingsmiddelen onder dezen oorlog kwamen nog meer zulke karten te voorschijn waarmee, in Kortemaand, zelfs naar haring wordt gevischt.

IV. - WIT EN ZWART.

Het zwoegen van Vlaamsche visschers in volle zee 's winters aan boord van eene Oostendsche stoomvischsloop en een werkongeval midden een sneeuwstorm.

V. - DE WEG DOOR HET LEVEN VAN EEN OOSTENDSCHEN ZEEVISSCHER EN VAN ZIJN GEZIN.

Met hun stoomsloepen en motorvaartuigen begaan thans onze visschers de visscherij over heel de Noordzee (1) en verderop tot tegen IJsland. Ze varen ook West-uit door 't Nauw van Kales om in 't Engelsch Kanaal, en voorbij Landsend om in St. Joris Kanaal voordeelige vischgronden uit te baten; ook in zuidelijke richting nabij de kusten van Spanje, Portugal en Marokko gaan ze geregeld de visscherij bedrijven. We stellen vast dat daar afstanden bij zijn van ongeveer 1300 zeemijl, d.i. 2400 Km.

Voor stoomvischsloepen en motorvaartuigen duren de tochten gemiddeld 15 dagen. Daartusschen valt 'n verpoozing in van 2 of ten hoogste 3 dagen aan den wal. Na deze korte rust begint voor den visscher de volgende tocht, en zoo immer voort.

Zware arbeid, afzondering, onzekerheid, dat is 't geweeftsel van z'n leven. Steeds herbeginnen 's zomers, 's winters, zoo bij dag als bij nacht, dat is z'n last. Daartusschen spreken zee en wind hun woord mee, mist en storm grijpen toe: de mist geniepig, de storm open en wild.

Het ware al lang uit en gedaan met de zeevisscherij was

(1) De oppervlakte der Noordzee is \pm 547.600 km², dus ongeveer 18 maal die van België.

het niet dat er heldere dagen komen en rijke vangsten om er bij den visscher den moed in te houden.

Voor de meeste lieden is de visscher een onbekende. Maar wie den Vlaamschen zeevisscher en z'n zwaar leven kent, gevoelt eerbied voor hem en voor z'n werk.

VI. - IN MEMORIAM PASTOR PYPE.

Voortrekkers en bezielers laten diepe sporen na in 't gemoed van het volk als hun streven gedragen wordt door echte liefde tot datzelfde volk. — Bij die mannen behoort Pastor Pype.

Misschien meer welsprekend dan lange redenen is zijn korte grafscript op het oude kerkhof te Oostende:

PASTOR PYPE
VADER DER VISSCHERS
1854 — 1926
R. I. P.

VII. - AANTEEKENINGEN.

De visscherstaal is levende taal, geen boekentaal, en mocht ze voor een buitenstaander soms vreemd aandoen, daar heeft de visscher zélf geen schuld aan, — de schrijver dezer bladzijden evenmin. — Voetnota's geven onmiddellijke verklaring bij een aantal woorden en wendingen. Om deze nota's bondig te houden wordt soms verwezen naar de meer uitgebreide aantekeningen op 't einde van het boek.

Deze aanteekeningen betreffen het eigene dat in deze novellen en schetsen voorkomt. Wetenswaardigheden aangaande verschillende visschen der Noordzee wierden er ook in opgenomen.

VIII. - VERKORTINGEN :

z. a. = zie aanteekeningen.

E. = Engelsch.

F. = Fransch.

D. = Duitsch.

afb. = afbeelding.

vgl. = te vergelijken met.

LIJST DER AFBEELDINGEN.

-
- Titelblad. Zeevisscher z'n korre aan 't herstellen langs den visscherskom.
- Afb. 1. Visschershuis in de duinen.
2. Visschers-binnenhuis in de duinen.
3. Panneschuit onder volle zeil.
4. Panneschuit onder half zeil.
5. Gestrande Panneschuit.
6. Panneschuiten drevén soms moeizaam de Oostendsche havengeul binnen.
7. Dandy-cutter.
8. Winter-namiddag.
9. Kartezetters.
10. Kartezetters.
11. Duinpanne.
12. Duin met verschillenden plantengroei.
13. 's Winters.
14. 's Winters.
15. Langs de visscherskaai te Oostende.
16. Klinkewerkte Blankenbergsche schuit.
17. Oostendsche zeilvischsloop.
18. Rustige haven.
19. Stoomvischsloop bij stormweer.
20. Vischsloop met hulpmotor bij felle bries.
21. Stoomvischsloop bij felle bries.
22. Motorvischsloop.
23. Motorvischsloop : de korre komt boven.
24. Het lossen van visch.
25. De bennen staan gevuld en klaar voor den afslag.
26. Eerweerde Pastor Pype.
27. « Ville d'Ostende ».
28. Aan boord van « Ville d'Ostende » in felle deining.

Afbeeldingen 3, 4, 5, 16, zijn naar foto-opnamen van Heer M. C. Pauwaert ;
afb. 13, 14, 18, 19, 20, 21, 22, naar opnamen van Heer Arthur Pottier ;
afb. 24, 25, en die van het titelblad, naar opnamen van Heer Anthony ;
afb. 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 17, 27, 28, naar opnamen van den schrijver.

Buiten of Binnen.

„Nog zoo lang niet geleden was het ongerepte duinenlandschap eenig mooi en indrukwekkend. Door de industrialiseering van de kust, het aanleggen van nieuwe of het uitbreiden van bestaande badplaatsen verdwijnt het snel, en het zal moeite kosten om nog enkele hoekjes natuurschoon voor ondergang te behouden.”
A. C. C. Wauters. (1)

DE NIEUWE BAAN.

Voor den twintigsten keer stond Toone de oude visscher van zijn stoel op en saffelde al trekhielen de deur uit, met zijn handen in zijn broekzakken, om buiten te gaan kijken naar de scheeve zandstraat die langs den gevel van zijn huis voorbijliep. Een heelen tijd stond hij er te zien naar dien mulligen weg die, oneffen en ouderwetsch, tot voor zijn voeten kwam aangesukkeld en dan verder in grillige bochten vooruit slingerde de duinen in — lijk een die zélf niet goed zijn weg en weet — om ginder te verdwijnen bachten (2) den hoogen hil (3) van goudgeel duinenzand.

(1) Steden en Landschappen V, De Vlaamsche Kust, blz. 12. De Sikkel, Antwerpen.

(2) Bachten, achter.

(3) Hil, duinhoogte, duinoever, vgl. E. hill.

Toone schudde z'n ouden grijzen kop, zijn oolijke blauwgrijze oogskens blonken van spijt en zijn oud bekkeneel wrocht met meer gejaagdheid aan de pruim. Meteen draaide hij z'n rug naar de straat, en bezag zijn huizeke dat met den achtergevel tegen den weg stond geleund en naar 't Westen keek.

— En zeggen, grolde Toone in zijn eigen, dat ik hier zou weg moeten uit mijn huis. Ik zou algelijk willen weten wie mij dwingen zou mijn huis te verkoopen? Ze zullen hier van dien ouden goên zandweg eene splinternieuwe kassei maken van dubbele breedte; „uw huis moet weg, zijn ze komen zeggen, we zullen U den prijs instaan.” Wat, mijn huis weg? Noch ik, noch mijn huis en gaan hier van mijn leven weg...

Toone kon het niet verkroppen dat ze hem, den ouden vischer die meer dan dertig reizen op IJsland had, die niet anders vroeg dan te mogen gerust met Doka voortleven op de erve hem door vader achtergelaten, dat ze hem nu buiten wilden om deswille van een nieuwen steenweg die de stad moest verbinden met 't strange (1).

Toone trok voort al slepen met zijn witte kloefen, al knabbelen stapte hij den lochting binnen en overging met tragen blik gansch zijne erve.

Zijn huis stond daar zoo vriendelijk met zijn blauwendig witten voorgevel te baden in 't zonnelicht, met zijn vuurroode dak waarop een wijngaard zijn stille bladeren had gespreid

(1) Strange, strand.

Afb. 1. — Visschershuis in de duinen.

tot een groenen mantel ; boven stond het oud weerhaantje, gedachtenis van Ko van Djake's, vergaan op IJsland. Aan zijds was de kleine stal door hem getimmerd en gefazeld met een oude lijfboot voor kappe, en waarin hij een geit hield en konijnen. Daar vooraan was de steenput dien zijn zoon Wies nog gemetst had, tegenwoordig in Vlissingen, met een ouden mast erbij geplant met blok en schuifloop — al nog van zijn eerste schip — om er de ketels mede te laten in 't water zakken. De doornhaag en de twee appelboomen daar, die krom en knuistig stonden en twee groote ronden zwart lommer op den grond afwierpen, had hij zelf geplant en bezorgd tusschen het zeevaren in.

Het ging in zijn herte dat hij daar al van zou moeten onteigend worden voor die „domme, nuttelooze kassij” ; maar hij was besloten koppig te blijven, alleman te laten praten en geen duimbreed uit den weg te gaan.

Nu was hij naar binnen en vond er Doka die stille en gezapig de aardappels aan 't schrooden zat bij 't venster. Doka was 'n vrouw van in de zestig met rimpelig wezen en witte pijpmuts, hare oogen pinkten gestadig al op haar werk kijken, en zij hief haar hoofd niet op toen Toone bij kwam.

Hij stond nu te kijken naar het huisgerief dat daar, al schoon en net opgepoetst, zijn binnenhuis versierde : gele ketels en teelen die blinkend op den langen bank stonden, en eronder eene heele reke (1) glinsterende kannen en melkpin-

(1) Reke, rij.

ten; boven den heerdmantel met bebloemd lijnwaad afgezet een Christusbeeld met Calvarieberg, en heel 't Bitter Lijden in een flesch; daarnevens eene rij tellooren met Napoleon erop en zijn leger, aan de zoldering twee kleine driemasters fijn uitgesneden, en volledig betuigd van anker tot vlag, en daarbij eene vogelkooi met twee duinefrijens erin.

Dan wendde hij z'n oogen naar de koetse die zoo oud was als het huis en samengegroeid met het huis, en hij keek naar de geribde zoldering en naar den rooden vloer.

— Wat zult ge nu zeggen Toone, sprak Doka na een wijle, als die Heeren weer gaan komen van d'achternoe?

— Wat ik zal zeggen, wijf? — dat mijn huis hier zal blijven staan, en dat ik voor niemand en begeef, zij en moeten maar zelf een omweg doen met hun steenweg... die steenkoppen, die hertevreters.

...Doka zag dat het Noorden aan 't duisteren was en dat een ongeweêrte gauw zou losvaren, daarom zweeg zij en schildte voort aan de harde knollen. Toone deed zijn kloefen af, en op zijn rooskleurige zokken ging hij op de voute zijn beste Hollandsche pijp halen, ontstak, en altijd stuur kijkend nam hij een stoel en ging zitten op de blauwe schorren ⁽¹⁾ aan den voorgevel.

's Namiddags kwamen „die Heeren”.

Toone had ze zien afkomen, zij waren met drieën; een hun-

(1) Schorre, vloertichel.

ner droeg roode stafs onder den arm, achteraan kwam de veldwachter met zijn dikken gaanstok. Aan den naasten zwaai van den zandweg stonden ze stil en mieken gebaren met hunne armen wijzend naar de vier windstreken, en redekavelden heel luid. Dan kwamen ze nader, Toone hoorde ze onder elkander kouten in vriendelijkheid, dan al met eens waren zij den dam over en daar stonden ze voor hem.

— Goên dag, Toone. — 't Was een groote heer die hem aansprak, met zwarten bolhoed en grijze knevels. — Goên dag, ehwel hebt ge u al overpeinsd? Binnen veertien dagen wordt de steenweg alhier aangelegd en we zijn hier om u dezen keer mondelings en van staatswege vijfduizend frank te bieden voor uw goed, is 't genoeg?

— Is 't genoeg, is 't genoeg, weertaalde Toone, en zijne oogen vonkelden, maar mijn goed en is niet te koop.

— Hoe, niet te koop? — maar 't is al vier maanden dat wij u zeggen dat de nieuwe steenweg dweers door uw huis moet komen en dat ge een schoonen prijs zult krijgen voor grond en gebouw; ge kunt er maar bij winnen, 't is al oud en versleten. —

— Er is hier niets versleten, Mijnheere van de Wet... maar ik geloof dat je zélf begint ⁽¹⁾ te verslijten. En daarbij ik en verkoope niets, 't is daarmee uit. —

Toone stond recht en was tewege naar binnen, maar de tweede heer weerhield hem. 't Was een man met viltlen hoed,

(1) Begunt, begint.

groengestreepte ondervest, nijper op zijn krommen neus, en deftig voorkomen.

— Horkt, Toone, sprak hij, met zijn handpalmen open en zijn hoofd scheef, wilt gij niet overkomen ge zult het u bitter beklagen, en ge zult moeten herden wat er van komt. —

Toone wrocht met zijn kakebeenen.

— Ik en heb nog nooit niets beklaagd..., antwoordde hij.

— Jamaar, voor zulk een schoonen prijs?... Ge kunt U een huis maken als een kasteeltje, dicht aan zee, dicht van uw boot. —

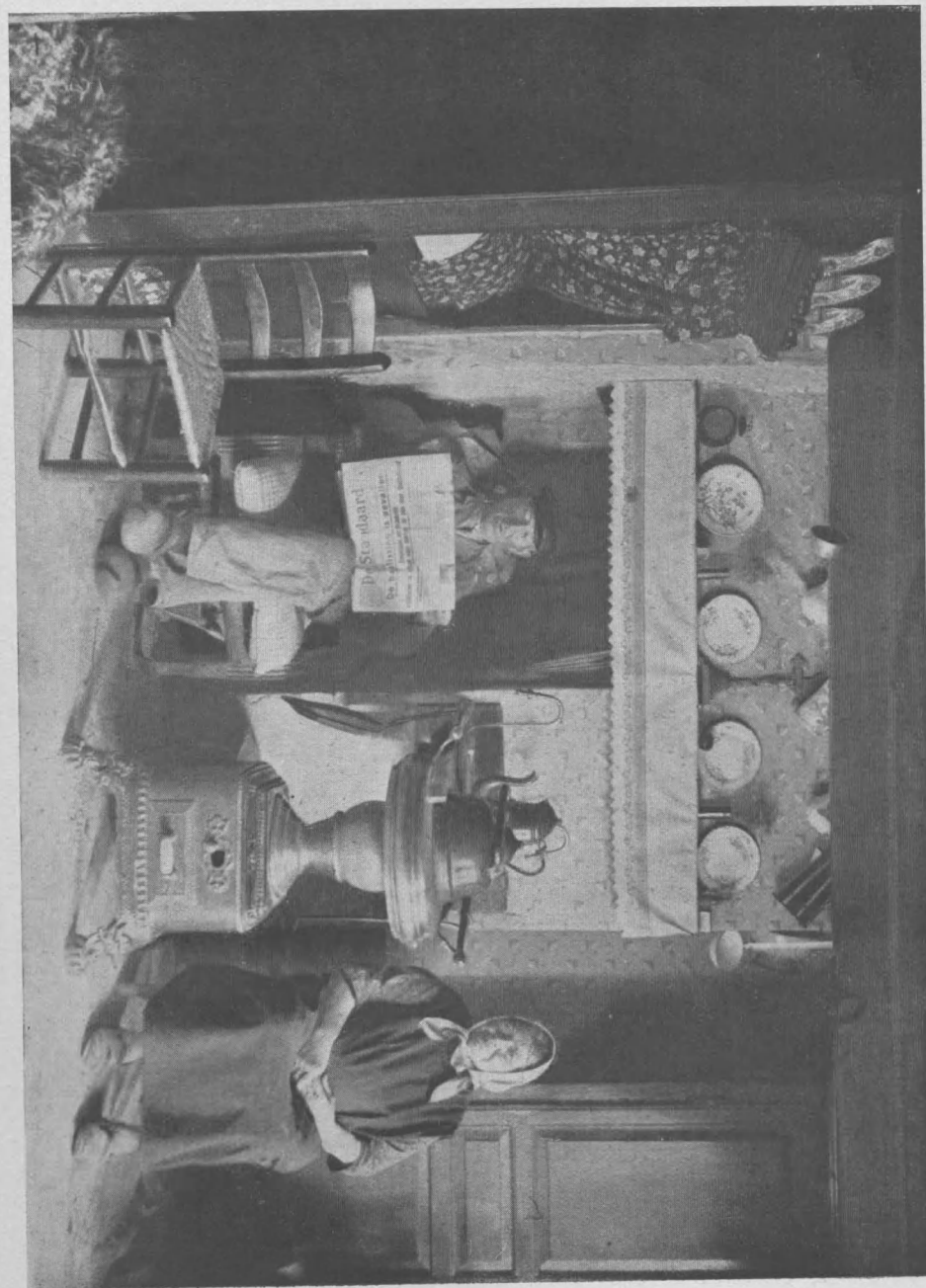
— Ik en ben niet voor kasteelen, — grolde Toone.

— Nu, en Edeward Rijssen dan, hij heeft hem ook laten gezeggen, hij is al bezig met verhuizen. —

— Edeward Rijssen... 't Is gemakkelijk voor hem, hij en heeft niets dat het zijne is, noch boot noch erve, iedereen kan alzoo verhuizen. —

Die heer wierd gewaar dat hij geen rechterkant aan Toone zou krijgen, en hij gaf het op. Hij wisselde een oogske met den eersten en zei hem eenige woorden in 't Fransch. De veldwachter en de pennelikker met zijn roode stafs en papieren onder den arm waren al hun kant bezig met Doka te overklappen die doende was aan 't schuren van potten en pannen onder den vlienderboom. Maar Doka bleef van Toone's gedacht, en toen de Heeren gereedschap mieken om te vertrekken en haar zeiden :

— Doka, Toone heeft ongelijk maar zoo weinig redelijk te zijn. —

Afb. 2. — Vischers-binnenhuis in de duinen, opname te Coxyde, 1939.

— Toone heeft groot gelijk, riep zij, oude boomen en willen niet verplant zijn, anders drogen ze uit en ze waaien in den dijk. —

De heeren vertrokken, en Toone zag ze voortstappen langs den krommen zandweg. Met nijdigheid in 't herte overdacht hij, hoe ze hem hier bij alle middels buiten wilden. — Maar 't zal nog te zien zijn., — gromde hij.

Na stil het avondeten genut te hebben, gingen Toone en Doka in de avondkoelte te samen in gezapigheid over den dam op straat. Zij slenterden over end weer en bekeken langen tijd hun gedoente, en dien ouden weg met die versletene knuistige tronken er langs, en breede wagenslagen in het mal-sche zand, de duinen die ginder opgingen rood-en-goud-gekleurd en de laatste zonnestrallen opvingen. En ze spraken gemeenzaam en mompelden van „domme steenweg en bucht van volk”. Dan stapte Toone nog eens de breedte af van den zandweg, haalde misnoegd z'n schouders op, en ontstak eene andere pijp.

De avond viel in en de donkerte kwam achter bouwland en duinen gekropen; nog een tijd lang vlekten de roode mouwen van Toone en de blauwe rok van Doka op den grijzen zandweg. Een koele wind kwam uit zee al over de hillen gevloeid, ze fazelden nog een stonde en trokken dan binnen in huis.

LASTIG BESLUIT.

's Anderendaags was Toone met den vroegen uit de koetse

opgestaan, dan was hij het voutevenster gaan opendoen, en de blauwe lucht ziende, terwijl een zoele wind zijn bruin gezicht kwam streelen, had hij tot Doka geroepen :

— Doka waar is mijn olieveste, ik steek in zee met hoog water. —

Zooals in zijne prilste jeugd, zooals in zijne beste jaren van kracht en moed, zoo was de groote blauwe zee nu nog zijn hertenagel en zijn leven. Nu nog, toen hij op strange voor 't water stond en met scherp blik die eendelijke vlakte overpegelde, ging zijn wezen open, een monkel kwam op den sturen mond, en zijne grijze oogskens blonken van wellust. Nog en liet hij die zee niet los, zijn boot (1) lag altijd op hem te wachten, en als 't hem inviel zoo ging hij achter Sissen van Djakes en weg was Toone met zijn maat, het zeegat in.

Doka was aan 't schaveelen van zijn pak. Een versche kazuifel (2) en oliegoed werd uitgehaald, alsmede een roode broek, twee boerebrooden, smout, een pakje koffij en tabak. Toone trok zijn kazuifel aan, stak al 't andere in een plunjezak dien hij over zijn schouder wipte, hij deed zijn zuidwester aan, sloeg zijn kruis en al met een voet buiten keerde hij zich om naar Doka :

— Wijf, wacht wel 't huis, 't zal zeker tot bij een dag of vier zijn, en komen die steêvijsters nog met hunne papieren

(1) Boot, hier strandende Panneschuit. Zie Verantwoording, I.

(2) Kazuifel, schabbe, boezeroen meest van steenroode of geelgrauwe kleur.

zeg dat ze maar en moeten wachten : en is het dat ze op hun poot spelen, ga achter Door, 'k zijn weg. —

— Zie dat je niet en verongelukt ; God beware je ! riep Doka al buitenkomen. Hij stapte vooruit, en Doka bleef hem achterna zien, volgens gewoonte, tot wanneer hij achter den eersten hil verdwenen was.

Toone was nog maar een dag weg toen de veldwachter daar terug was bij Doka met een dringend bericht vanwege 't hoog bestuur, waarbij Toone en Doka onteigend waren verklaard van hun huis en grond, en tien dagen tijd hadden om te verhuizen. — Doka smeed de armen in de lucht en wierd peersch van gramschap.

— Wat, we moeten buiten ! Wie zal er ons dwingen, wie ? —

— De wet zal u dwingen, Doka, — sprak de veldwachter met gerust gemoed.

De visschersvrouw zette haar handen op heur heupen, de rimpels doorstriemden nog scherper haar oud wezen, en heur stem wierd heftig, als in den tijd toen ze 't moest uithouden tegen andere vischvrouwen.

— Veldwachter, schold ze, 't is uwe schuld, uwe schuld is het, zeg ik, je moet het niet afliegen ! Is dat dankbaarheid voor al den visch dien je voor nieten van ons hebt gekregen ? Hoe dikwijls zijt je van hier niet weggegaan met uw ransel vol platen en geernaars, en je zoudt ons nu op strate helpen ? Verleden jaar heb je u laten uitkopen door Manten uit de

„Oude Kloefe”; je hebt hem laten keuns (1) stroopen zooveel als hij maar wilde, en je hebt er zelfs van geëten... wij wisten 't, en nooit hebben wij u verklapt. Maar nu zult je 't boeten, dobbel en diere ! —

De veldwachter was bleek geworden van ontsteltenis, hij puiloogde van schrik en zijn lippen beefden. Doch ineens nam hij zijn besluit, en zonder talmen liet hij Doka met het papieren bericht en heur gramschap, en stormde de pijpen uit naar huis.

Doka liep den ganschen dag alles overende (2) in 't binnenhuis, en haar kloefen klabetterden gestadig tegen den rooden vloer. Zij greep naalde en garen om een vischnet te vermaken doch na drie, vier steken liet zij 't vallen en ging aardappels schillen : maar nauwelijks waren er twee of drie geschrood of weêrom moest het iets anders zijn ; de moor liep over op de stoof, de geit bleette om eten, en 't wijf en had voor niets geen tijd. Het papier, het gruwelijk bericht, het lag daar op tafel als spottend met haar, die 't aleens niet lezen kon; waarom moest dat ook nu komen toen Toone weg was ?

— Die veldwachter, hij zal 't bekoopen, dacht ze, hij is de schuld van alles. Maar wacht, 'k ga naar Door's, misschien weet hij raad. —

Doka was naar Door's, haar oudsten zoon, gegaan. Maar, wat zij niet had verwacht : Door was voor 't verhuizen. Dan was zij weerom in groote ontsteltenis geweest, en had hem ge-

(1) Keun, konijn.

(2) Overende, overeind, overhoop.

zeid dat het een schande was alzoo te spreken en meê te spannen met vreemd volk tegen zijn eigen ouders. Door had haar laten afloopen, maar Natus, een oude visscher die daar ook bij stond had heur gezeid :

— Doka, wijf, je moet verhuizen, ik weet bij ondervinding dat een mensch geen gelijk en kan halen tegen de Wet; bijt gij uwe vingers af, tóch zult je verhuizen : ze zullen je boeten, schâ en schande zult je er van halen, gij en Toone, en wanneer ze dan op zekeren dag uw bedde en stoelen op straat zullen dragen, en uw huis beginnen afbreken, je zult dan zeggen : Natus had gelijk. —

— Ons schoon huis waar we veertig jaar in wonen, moeten zien afbreken voor een nieuwen steenweg, 't is onrecht, 't is een schande. —

— Doka je zult betaald zijn, verhuist zeg ik u. —

— En waar naar toe ? —

— 't Huis van dikken Djenen staat leêg. —

— Nooit van zijn leven en zal Toone willen overkomen. Nog liever liet hij hem uithongeren. Och, ware hij nu maar thuis ! —

Doka was dan op den naastliggenden zandheuvel geklommen van waar ze de breede zee kon zien, en had met langen blik gestaard op het blauwe trillende veld om ievers de boot van Toone te ontwaren. Uit duizenden zou zij de schuit erkend hebben aan de witte lappen die in 't zwarte grootzeil ingezet waren, — maar nievers had zij iets bespeurd dat er op gelijken kon. Dan was ze aarzelend naar huis gekeerd, de woorden

van Natus overpeinzend en dat hij misschien wel kon gelijk hebben. Maar neen, nooit en zou Toone begeven; daarbij 't was onrecht en daarmee uit.

Den volgenden dag had Doka bemerkt dat het werkvolk bij 't aanleggen van den nieuwen steenweg, allengskens naderde van haar huis: 't was als een vijand die langzaam maar met zekeren stap opdaagde, en Doka gevoelde zich meer dan ooit alléén om den strijd weer aan te vangen. Zij had drie, vier Heeren zien voorbijgaan op den zandweg, en het scheen haar zij hadden zoo loens naar gansch haar gedoente gekeken. Nu, nog een dag en Toone kon thuis zijn, nog nooit had zij er meer naar verlangd dan nu.

's Namiddags was Natus zelf gekomen met zijne vrouw om te klappen met Doka. Huns gedrieën doorwandelden zij huis en doening, Natus sprak nog eens van verhuizen en zijne vrouw vond ook dat Doka onwijsberaden was er niet seffens aan te vallen; zij stelden voor alles te helpen versleuren en vervoeren.

— Doka, gaat je niet buiten, ze zullen je buiten jagen en alles verbeuren, — had Natus gezeid bij 't weggaan.

Doka begon te wankelen in haar besluit, en hoe ankervast haar gemoed aan dat huis en dat plekje grond geketend was, toch gerocht (1) ze overtuigd dat ze het niet zou kunnen uithouden tegen de Wet en dat ze er ging moeten van scheiden.

Weinige dagen bleven over, en Toone kwam niet. Wat

(1) Gerocht, geraakte.

was er met hem gebeurd? Hij kon toch niet verongelukt zijn bij zulk schoon weder. Hij zal verkeerde wind gekregen hebben, dacht ze, eene tij gemist voor 't korren (1), of hij zal zijn visch gaan verkoopen zijn naar de mijne: 't zal voor morgen zijn. — Doch morgen kwam en Toone bleef weg. De tien dagen voor 't verhuizen vastgesteld zouden algaauw verstreken zijn.

Doka zat geheele uren lang de zee te bezien, maar nievers kwamen de gelapte zeilen in 't zicht. Andere booten genoeg zag ze aankomen: eerst kleine stipjes aan den gezichteinder, die van lieverleê grooter wierden, zeilen en boeg toonden, plooiden onder den wind, dan aangestrand kwamen en waaruit haastige lieden mandjes visch wegdroegen, vijf of tienmaal over-end-weer stappend.

Doch Toone en Sissen van Djakjes bleven weg.

Niettemin, dat vervelend wachten alsmede de redekavelingen met Door en Natus hadden Doka's gemoed verzacht; het vooruitzicht door de Wet te worden vervolgd, misschien huis en erve te verliezen, zoo het Natus wilde voorspellen, bracht haar tot het pijnlijk besluit hand over herte te leggen en te verhuizen.

Zekeren avond dat zij weer vruchteloos op Toone had gewacht kwam ze bij Door aan.

— Door, sprak ze, 't is lastig om zeggen, maar 'k zal verhuizen; de tien dagen zijn morgen uit; liever dan alles te zien verbeuren, zal ik scheiden van mijn huis: och Heere 't is

(1) Korren. Visschen met de korre, z. a.

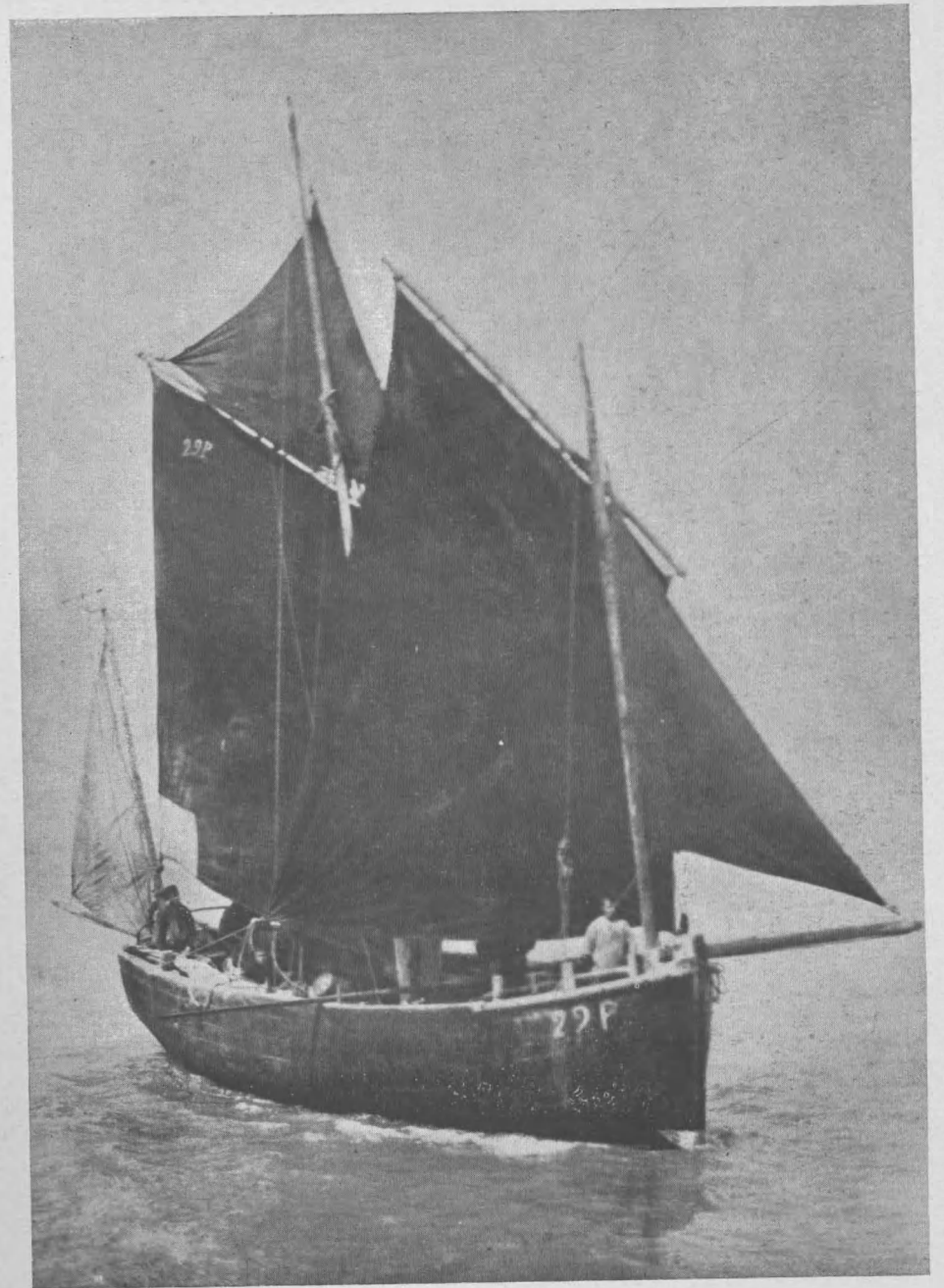
zulkeen jammer. Vader zal kwaad zijn, stijf kwaad, ik weet het, maar hij zal ook zeker wel redens verstaan? Door, je moet Djenens huis gaan huren, en mij morgen helpen verhuizen. —

VERHUIZEN.

's Morgens trok Door met zijn ezel en zijn vischkarre naar Vader Toone's en de verhuizing begon. Natus was komen helpen met zijn jongsten zoon Dolf. Doka, die zoo hardnekkig tegen 't verhuizen was geweest, scheen nu meer dan de anderen ijverig en gejaagd om te beginnen en er meê gedaan te maken, als 't zijn kon, in minder dan één dag.

Het visschershuisje anders zoo stil wierd ongemeen rumoerig. Natus en Dolf waren op de voute gegaan en gelijk Doka het hun aanwees, grepen zij de beddebakken alsmede de oude lade en droegen ze omleeg en buiten. De bakken wierden ontschacht en op de karre gelegd, de groote kas met het kleergoed wierd geledigd en opgeladen met stoelen en tafels. Door vertrok met de eerste lading al gaande bij zijn gespan op den zandweg, de duinen in naar zee. Met zijn zuidwester aan en op zijn bloote voeten leidde hij den ezel die gezapig de driewielkarre voorttrok waarop een heele stapel huisraad rustte; bovenop lag een tafel met de pikkels in de lucht.

Doka wrocht intusschen neerstig voort met behulp van Na-

Afb. 3. — Panneschuit onder volle zeil. Dit slag van vaartuigen verdween met den oorlog 1914-18.

tus en Dolf : het kleergoed wierd schoon in de lade (1) gelegd mitsgaders lijnwaad en de spaarpot. Oude gedenkenissen wierden uitgehaald en ook in de lade zorgvuldig geborgen ; 't waren de oorlingen van moeder zaliger, een paternoster uit het Heilig Land, gedachtenis van den ouden pastor, een noordkompas meêgebracht uit Faroë, een koperen pijpekas en twee paaschnagels.

Toen Door terug kwam met zijn gespan was de lade veerdig; met zorg wierd ze op de karre geplaatst, met katzakken en kleergoed erboven op :

— Door, sprak Doka, haar vinger opstekend, opgepast voor de lade. —

Heel den voornoen wrochten en sleurden ze onvermoeid voort. Al het huisgerief kwam buiten; teelen en kannen stonden te blinken op de schorren bij den gevel, tellooren, glazen en kommen, bloempotten, koffijmolens en vogelkooien nevens een gezet, wachtten elk hun beurt af om weggevoerd te worden.

Bruingetaande korren (2) kwamen te voorschijn, wierden opgebonden en bij elkaar gelegd; stukken zeildoek en zeeleerzen, zware einden kabel, blokken, schuifloopen en vischkorven haalde Natus van den zolder en kwam ermeê in den lochting. Er waren daar ook oude teerpotten bij, een uitgemijterd komfoor om geernaars te koken, roestige en uitgebekte messen

(1) Lade, groote koffer.

(2) Kor, korre, trechtvormig sleepnet, z. a.

om er kabeljauw mee te vlekken (1), knoecken (2) en bootshaken, korijzers (3) en heele reesems droogvisch.

Een ware koopdag geleek het, en terwijl Door wegvoerde, wrochten de anderen lijfsgenadig voort. Zij trokken de lijfboot van boven het geitekot en braken het stal af, ze klopten en kleunden dat het rookte van 't stof en dat planken en balken in 't ronde speersden. Dan vongen ze de konijnen en staken ze in manden. Ze liepen zich in schuim en zweet achter de hennen die het eerst raadzaam vonden buiten de haag te vluchten om dan weer binnenwaarts te komen, en zoo eenigen tijd over-end-weer vleggerden tot wanneer ze in een hoek gejaagd vastgegrepen wierden.

Soms was Doka met den herteklop en dacht : — „Wat zou er hier gebeuren moest Toone nu thuis komen ?” — en ze huiverde erbij. Dan wrocht ze haastiger voort — „Morgen komt de Wet” — zei ze bij haarzelve — „en komt Toone eerst, hij zal alles verbrodde en doen aanslaan, en dan zijn we zoo arm als Job.”

Tegen den noenestond trokken Natus en Dolf naar huis om te schaften. Door, aan wien moeder gezeid had dat de koetse (4) (afb. 2) niet mocht gerampeneerd (5) worden, had beloofd Disten den timmerman bij te halen om de bedsteê zonder letsel te ontschachten. Hij ook ging weg en Doka bleef alleen over noen.

(1) Vlekken, al de buikzijde overlangs opensnijden.

(2) Knoek, stok met scherpen haak en kleiner dan de bootshaak.

(3) Korijzers, z. a. onder 't woord : korre.

(4) Koetse, beddekoets, ingemaakte bedstede. z. a.

(5) Rampeneeren, aan een rampe helpen, beschadigen.

Eén stuk huisraad was inderdaad nog overgebleven in de ontakelde woonkamer, en 't was de koetse.

Alleen gebleven kwam de visschersvrouw er vóór staan en zij bezag ze met langen blik.

Het ingemaakte bedde met z'n hooge houten wanden en geplooid behangsels stond onaangeroerd. Dekkingen en kussens lagen er boogde (1) en schikkelig alsof ze weer vanavond Toone en haarzelf te ruste zouden noodigen. Op die oogenblikken overdacht het Doka, dat ze haar zes kinders in die koetse had ter wereld gebracht. Ze overdacht het dat, toen Toone aan 't vliemend flerecijn leed, zij hem in diezelfde bedsteê zoo dikwijls had verzorgd. Zoo menigmaal had zij er bij nacht alleen liggen luisteren naar den storm, toen Toone weg en op zee was. In die eigenste koetse was, lang geleden, heur moeder zaliger gestorven.

Tranen stonden in Doka heur oogen : huis en koetse waren een stuk van heur ziel : mocht nu tenminste de koetse gered worden !

Toen Door terugkeerde had hij Disten meê. De timmerman schoof z'n tuigzak van z'n schouder en begon het meubel langs alle zijden en kanten te betasten. Dan ging hij aan 't werk en zei aan Doka :

— 'k Heb lastiger kerweien gekeerd dan deze, je krijgt uw koetse gaaf en geheel in uw nieuwen thuis. —

(1) Boogde, boogvormig.

Doka knikte, en Door, die een hand kwam toesteken, zei aan moeder :

— We schikken een voer voor de koetse alléén. —

Natus en Dolf waren daar weer met hun gespan om een nieuwe lading.

De verhuizing vorderde.

Doka had binst denzelfden noenestond bemerkt dat de nieuwe weg nu al wel genaderd was, en het werkvolk hoorde ze ginder zingen en schuifelen. De veldwachter was dan ook 's namiddags met een anderen Heer het huis nabij gekomen, zij waren blijven trutselen voor den dam, doch hadden het niet gewaagd binnen te komen want Doka had ze bemerkt, was gaan staan met heur handen in heur heupen, en was ze sterlings blijven bezien; dan waren ze voortgegaan.

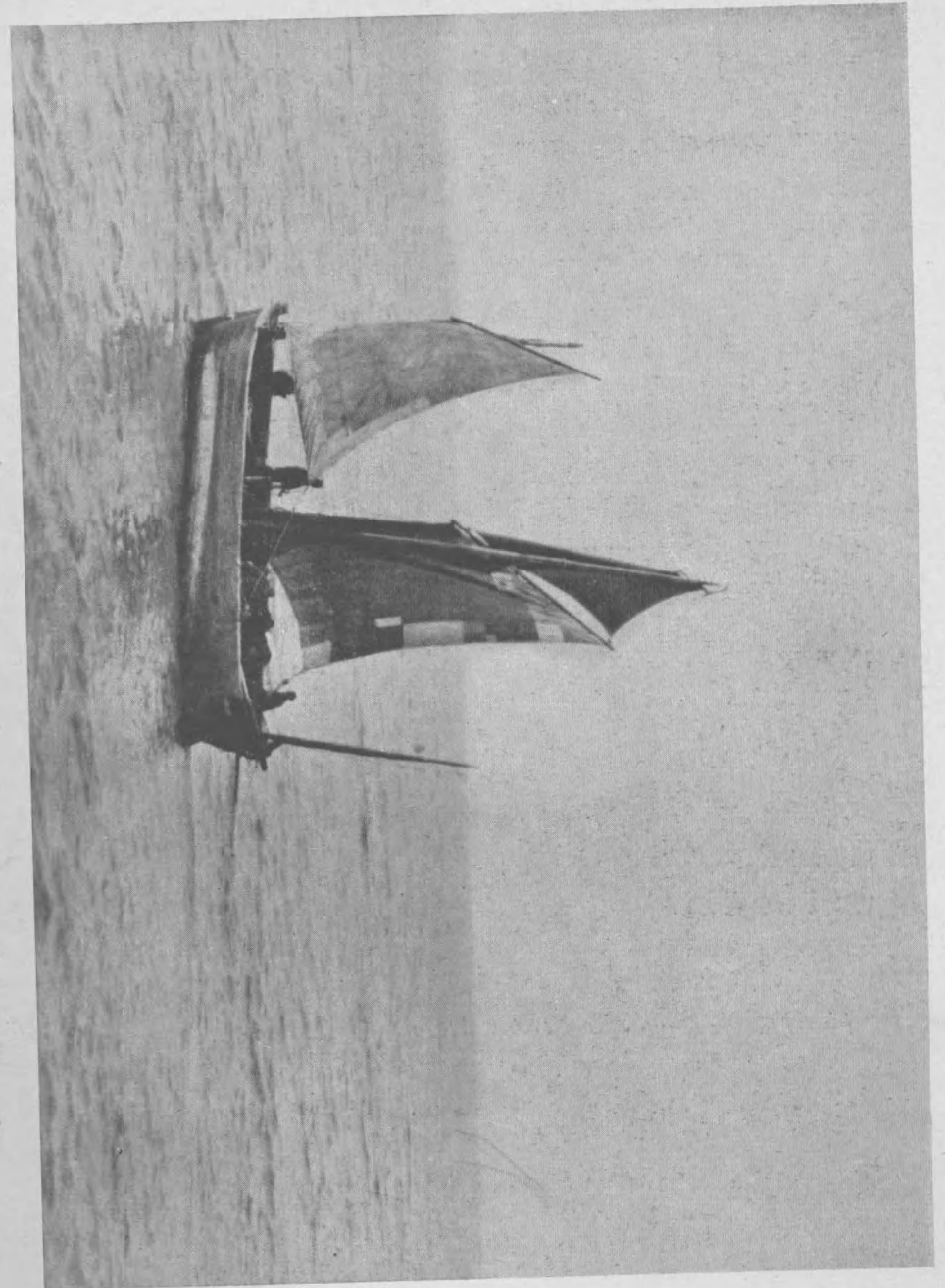
Het Westen was rood en peers getint en de zonne zonk weg, de laatste vrecht stond gereed : al 't visschersgerief opeen gestapeld lag op de karre en geurde naar teer en olie.

— Is er nu niets meer vergeten ? — vroeg Doka.

— Ik peis van neen, zei Door. Doka bezag nog eens haar oud gedoente dat nu al reeds onkennelijk was geworden en daar nu zoo schamel en alleenig blijven zou; 't en was dus maar goed meer om vernietigd te worden ? Doka bezag het weemoedig, ze kreeg er pijn van; nu bekeek ze 't voor den laatsten keer, 't was de vaarwel, de laatste vaarwel.

De ezel stapte vooruit met het overblijvende voer, en al tru-

(1) Vrecht, vracht.

Afb. 4. — Panneschuit onder half zeil.

welende (1) den dam over, trok hij na Door de oude straat in. Natus kwam erachter met twee manden konijnen, Dolf voerde den kruiwagen met de kiekens, en achteraan kwam Doka met de geit aan een leiband. Allen blikten grondewaarts.

De weg liep het Noordwesten in naar zee, de lucht was doorstriemd met rooskleurige vlammen, en vaal teekenden de bochtige ruggen der duinen op 't heerlijke Westen.

THUISKOMST.

De verhuizing was voltrokken en Doka vond daags daarna werk genoeg om alles te schaveelen in haar nieuwen thuis. Zij was gewaar dat zij op een vreemde was en dat niets meer, zelfs het oude huisgerief, haar nog vriendelijk voorkwam. Naderhand vernam zij dat de veldwachter met de andere Heeren op de oude erve waren geweest, het huis in beslag genomen hadden en beslist het daags nadien te laten afbreken.

— Als zij nu maar niet en vergeten onze vijfduizend frank te geven, had Doka aan Door gezeid, ik zou algelijk nog dât willen hebben, als Toone thuis komt zal 't waarlijk slecht genoeg gaan...

Wanneer zou hij toch terugkomen, dacht ze, vandaag, morgen of wanneer? Zou hij aan een rampe gekomen zijn? Of is hij misschien goedsmoeds ondergeloopen, met sloep en al door een stoomboot die uitgekocht is door de Wet om hem te

(1) Truwelen, dralen, drentelen.

straffen dat hij zijn huis niet en wilde afstaan? — Neen, 't is onmogelijk, dacht ze, — daarbij zoo dikwijls reeds bleef hij zoo lange en nog langer weg, en altijd keerde hij weêr. — Bevreesd was zij anderszins voor de terugkomst, en dit hoe langer hoe meer; doch Door en Natus hadden haar beloofd te helpen en mee te pogen om Toone tot bedaren te brengen wanneer hij aan wal komen zou en het nieuws vernemen.

Enkele dagen verliepen.

Zekeren achternoen was Natus op een hil gezeten nabij zijn huis, en staarde op de wijde zee. De zonne glinsterde op de baren, en de onafzienlijke watervlakte was in al haar heldere blauwheid bevend en wemelend onder den adem van een koelen noordoosterwind. De vloed voerde het water en de rijzende tij bracht de rennende baren aan den voet der duinen, waar ze schuimende wit openscheurden op 't gouden schelpenbedde van 't strange.

Met vloed en hooge tij kwamen vele booten huiswaarts. Twee, drie kleine streepjes zag Natus aan den einder, verre, zoo verre was het en toch mompelde hij: — Thuiscomers alle drie, ... waar blijven de andere dan? Na een wijle waren er een heele rij. De eersten wierden al duidelijker van leest, en hij kon ze zien afkomen, alle zeilen uit, naar strand. Achteraan kwamen er altijd nieuwe stipjes bij en van lieverlee geleek het een lange stoet die over 't blauwe veld kwam aangevaren.

Iedere sloep wierd door Natus herkend, er was daar immers geen eene bij die hij niet had weten bouwen en wier geschie-

denis hij niet wist; hij gevoelde welgezindheid bij hun wederzien, 't waren als z'n vrienden.

Opeens stond hij recht, hij meende daar iets bizonders bespeurd te hebben..., scherp keek hij en dat hij erbij traan oogde, — dat is Toon's boot, of 'k ben scheel, — gromde hij. Duidelijk zag hij de gelapte zeilen: Toone was daar met Djakje! Natus snakte zich rechte en weg, en al zijdelings kijkende naar de aankomende boot, weerde hij hem naar Doka's.

De visschersvrouw was aan 't netten vermaken, buiten voor de deur. Met geduldige hand dreef zij de houtene naald door de mazen, en zonder opzien breide ze voort om de breede gaten vol te krijgen waarmee de korre van de laatste reis was thuis gekomen.

't En leed al niet lange of ze hoorde daar iemand die t'enden asem achter haar kwam toegelopen.

— Doka, riep Natus, ze zijn daar, Toone is daar met zijn boot, bijkans tegen strange! —

Doka verschoot geweldig:

— Menschen toch, Natus, wat zal der gebeuren? Door, waar is Door? Natus je moet helpen, 'k zal er bij bezwijken. Och Heere toch Natus, tracht het Toone wel wijs te maken en dat hij toch niet te kwaad en zij! —

— Doka en maak geen leven, 't zal wel gaan, blijf gij thuis, met Door zal ik alles schaveelen, maar geen woord tegen te schelden aan Toone! — hoor je 't? —

Door en Natus kwamen te samen op strand gelutst waar ze Toone wilden ontmoeten.

De boot (afb. 5) was reeds vastgelopen, aankomende en weêrgaande baren lekten den zwarten boeg en deden de schuit nog wemelen en op 't zand stuiken, de zeilen flapperden in den wind. Djakje was bezig met anker en kabel uit te dragen en Toone stroopte ook zijn broek op, liet zich tot aan zijn knieën in 't ondiepe water zakken en begon twee korfjes visch aan wal te dragen.

— Kijk, dag Door en Natus, riep hij, ik ben hier gave en gezond terug, maar w'hebben afgezien. Twee dagen gevaren zonder roer. — Een geluk dat w'hebben kunnen binnenloopen... —

— 't Kon slechter gaan, lijk over twee jaar, sprak Door.

— Met goê riemen ⁽¹⁾ aan boord kunt ge 't nog een tijdeken uithouden, — vond Natus.

Door en Natus dachten het gesprek op vriendelijken toon nog wat te kunnen volhouden, maar er kwamen drie of vier andere visschers aangestapt met hun ijdele vischkorven op hun rug.

— Ei Toone, riepen ze in 't voorbijgaan, proficiat met uw nieuw huis! —

— Wat? vroeg Toone.

— Ja met uw nieuw huis. —

(1) Riem, stok met lepelvormig blad ter aandrijving van een boot.

Afb. 5. — De meeste Panneschuiten strandden. — Het water rijst, de visschers wachten tot wanneer het vaartuig vlot komt, om het op z'n anker in te winden en dan weer zee te kiezen.

Natus en Door verschoten, en stonden daar als dutsen elkander te bezien. Toone had de mandjes neêrgezet, hij bezag ze beiden met sturen blik.

— Wat is er gebeurd ? — riep hij — 'k moet het weten, rechtuit ! —

— Vader, 't is de Wet, die gekomen is, waagde Door bedeesd.

— En toen ? —

— Moeder heeft moeten verhuizen. —

— Heeft ze de erve verlaten ? Waar is ze naartoe ? —

— Naar Dikken Djene's. —

Toone's gezicht was rood geworden, hij stampte de mandjes visch dat ze over 't zand robbelden en zonder omzien kapte hij vooruit naar Doka's ; Door en Natus laveerden achter met langen tred.

Voor de deur lag nog het zwarte korrenet op gansch zijn lengte uitgespreid over 't witte duinezand, doch Doka was binnen, en toen Toone de deur opende vond hij z'n vrouw bij 't venster neergezeten; met vreesachtige oogen zag zij naar hem op maar sprak niet. Toone stond daar nu voor haar : zijn zuidwester was achterwaarts geschoven; z'n oud wezen met witte stoppels bedekt, en bruin gebrand door 't zonnegeweld, sidderde en verkromp van nijd en spijt.

— Moet ik het hier nu al in brokken slaan ? bromde hij.

— Toone, 'k zal U alles zeggen. —

— Ik vraag je of alles hier aan stukken moet? — grolde hij driftiger.

Door kwam bij, — Vader, smeekte hij, en zijt zoo kwaad niet, wij en konden niet verder. De Wet ging al uw goed aanslaan en u op straat zetten, moeder en kon toch niet anders als toestemmen en verhuizen, vijf duizend frank zult je krijgen. —

— Morgen moet heel de huisraad naar 't oud huis weer, en ik zal derbij zijn, — antwoordde Toone.

— Onmogelijk, vader, 't huis is afgebroken. —

— Wat? Afgebroken, afgebroken! — Toone greep een paar stoelen en zwaaide ze tegen de ruiten dat het glas rinkelend buitenspeersde, — 't huis is afgebroken. Wie heeft er af te breken? Als er hier iets te breken is, dan zijn ik er om te breken, 'k zal dit ook afbreken! —

Doka was buiten haar zelve van schrik en ze weende, Natus kwam bij Toone om hem tot bedaren te brengen, en Door sprak de schoonste woorden dat vader niet alles zou verongelukken.

— Het huis is weg, schold Toone, zijn armen meteen kruisend, 't is goed, ik ga weer met mijn boot in zee, daar zal ik weunen (1), in zee, zoolang ik mijn oud huis en erve niet weer en krijg; je hebt het huis laten afbreken, doet 't maar weer opbouwen. Eer en heb je me niet terug uit zee; hier weunen? Nooit! —

(1) Weunen, wonen.

Met een keerde hij hem weg, pardaftede de deur toe en stormde terug naar 't strand.

TEGEN STERREN EN WIND.

Doka vernam daags nadien dat Toone inderdaad het anker had gelicht en met Djakje weggevaren was. Ze hadden hun visch verkocht, en dan mondbehoefden meegedaan als voor een lange reis. Voor hoelang? Waar naartoe?

Met leeg water en toen de boot nog op droog zand lag, waren er eenige visschers bij Toone gegaan om tegen hem te vragen wat hij in d'zin voerde; doch geen enkel woord hadden zij eruit gekregen. 's Morgens was de boot weg.

Doka was over van verdriet.

— Hadde ik het geweten, zegde ze aan Door en Natus, hadde ik het geweten! Zie, Natus, ware 't mogelijk, 'k zou willen met eigene handen, steen voor steen, mijn oud huis herbouwen, en mij laten straffen, boeten en binden voor Toone. Och ja, ware het al maar te herdoen! —

Natus verkondde dat Toone het niet lang zou uitzien.

— Is mij dat een leven? zegde hij, Toone is koppig, 'k weet het, en taai, maar 't en zal mij niemand komen wijsmaken dat, zonder begeven, een kerel van zijn jaren daar meer dan vier weken over 't water zal djompelen (1). 'k Geef hem vier weken. —

(1) Djompelen, sukkelen.

Sedert dien kwamen de gelapte zeilen in 't zicht niet meer. De visschers vertelden dat Toone en Djakje in volle zee verbleven om te korren, en dan soms aan wal staken om hun vangst naar de mijne (1) te doen.

Dagen gingen voorbij. Soms wierd de lucht duister, trage wolken kwamen uit het Westen gekropen en betrokken den hemel; dan kwam de regen neergestroeld en de schoone verre gezichteinder wierd verborgen achter dikke grijze waterbuien. Een anderen dag was 't vliegende storm uit het Noordwesten.

De wind joeg het zand weg in zweepende en striemende gevaarten en kamde de groene helmbiezen (2) van den duine plat en zuidwaarts op. De zee huilde in de verte; grauwe baren kwamen met schuimende koppen aangedorschen op strand, en brieschende beukten ze op elkander en vochten vereend: ze mergelden 't zand naar boven en vielen dan uiteen, gepletterd tot breede zwemmende schuimbedden. Langs over het strand sneed de vlage met stormend krijzelend stof en dwarrelende bruine vlokken speerzeling.

Te midden 't geraas, kon je Doka zien staan, geschoord in een nepe van den hoogsten hiel aan zee. Hare kleederen en voorschoot toe drukkend en half verblind door 't zand, bleef ze daar langen tijd stand houden tegen wind en weêr, zoekende of haar boot nievers aankwam. Doch nergens ontwaarde zij het vaartuig, ze bleef nog wachten tot eindelijk de slagregen heur naar huis joeg. Toen de storm voorbij was

(1) Mijne, mijn, vischmijn. z. a.

(2) Helmbiezen, helmkruid, helm, holm. (z. a.)

kwam zij weêrom op strange gedoold, met de vrees dat zij daar iets zou vinden dat aangespoeld was en dat zij herkennen zou; doch niets anders lag er te zien dan versche schelpen, zwarte deringklompen, losgerukt zee gras en doode vischjes.

Na een dag of tien kreeg zij nieuws. Djakje was t' huis geweest: de boot had op eene halve uur van daar gelegen. Djakje vertelde dat Toone nog altijd koppig bleef. Den Zondag nadien was Toone zelf in de Mis geweest in 't parochiekerkje: met zijn visscherskleers aan, had hij daar gestaan vanachter bij 't portaal. Na de Mis had hij vernomen dat zijn oud huis nog altijd in stukken lag, daarop had hij zijn lip opgetrokken en was weêr verdwenen.

Lang schenen de dagen voor Doka. Elken morgen sukkelde ze tot aan datzelfde kerkje, en bleef daar voor 't Lieve-Vrouwbeeld zitten, biddend voor Toone.

— 't Weder wordt slecht, dacht ze soms, wie weet of de boot het zal kunnen uithouden? —

Natus voorzei haar dat Toone wel ziek zou worden en dat hij nog wel blijde zijn zou te mogen huiswaarts keeren.

— Geloof me, Doka, sprak hij, ik weet daar al van te spreken. —

Inderdaad Djakje kwam op een koelen morgen zeggen dat Toone een zeer been had gekregen en leed aan 't flerecijn.

— Dat heeft hij in IJsland opgedaan, en 't kan lange duren, riep Doka, och Heere, hij zal afzien! —

— 't Is zijn geluk, — meende Natus.

— Jamaar, hernam Djakje, van naar huis te gaan en wil

hij niet hooren. 'k Zal hier zelf wel dien duivel van een poot bezorgen en bestrijken met zalve; dat wist hij mij te zeggen, Doka. —

Hij was toch een dompelaar...

Er was nooit geen week voorbij of Djakje stond daar terug en het bleek dat Toone nu meer en meer van 't flerecijn geplaatd wierd. Djakje deed uiteen dat hij aan beide beenen geraakt was, en maar half meer verroeren kon, dat de gewrichten gezwollen waren, dat hij ellendig was en kermde van 't zeer.

Djakje klaagde zelf de putten in de aarde, hij bekende dat hij het doodmoe wierd, daarbij dat het gewaagd was en gevaarlijk alzo op 't water rond te dolen.

— Willen of niet, 'k breng hem naar huis, — zegde hij bij 't weggaan.

't Gebeurde zoo hij het beslist had, en op een achternoen kwamen twee jongens Doka verwittigen dat Djakje met de schuute toegekomen was, en dat hij gevraagd had achter Natus en Door. Ze moesten een karre meëbrengen, had hij gezegd. Doka wist seffens waar het hem hield. — Nu heb ik hem toch thuis, dacht ze gestild; 't overige zal wel vanzelf komen... Door en Natus ontboden.

— Wat heb ik gezegd? — riep Natus uit. — Door waar is uw gespan? Toe, naar zee, vooruit! —

Door spande zijn ezel aan de driewielkarre en samen met Natus daalde hij door 't mullige zand, zeewaarts af.

De schuut lag er reeds gestrand. Haar voorsteven stond naar

de duinen gericht en de boeg helde onbeweeglijk langs stuurboordzijde. Djakje was bezig met de zeilen omleeg te halen: Toone zagen zij niet.

— God helpe me. We gaan nu een tweede verhuizing doen, maar 't is eene aardige...! meende Natus.

— 'k Heb een gedacht dat vader niet en zal willen, — vermoedde Door.

Nu waren ze bij de schuut gekomen en hielden stil.

— Ei, Djakje, waar is Toone dan? —

— Al onder, in het roef (1), hij en kan geen been meer verroeren. —

Natus en door klommen op de boot.

— Laat eens zien... Ei, Toone, hoe staat het...?

— Slecht, Natus, nog slechter dan over drie jaar, mijn tweede been is er ook aan.

— Kom Toone, we zullen u oplichten. —

Dat ging zoo gemakkelijk niet want zoodra ze Toone wilden opnemen, begon hij zoo vreeselijk te tieren dat ze hem moesten loslaten, wilden ze zijn vuisten niet tegenkomen.

— We zullen hem moeten ophijschen, — sprak Djakje.

Een einde kabel wierd Toone onder z'n oksels gebonden, en dan aan een streng vastgeknoopt die door een blok liep boven aan den middenmast.

Voorzichtig wierd de hijschtouw neêrgetrokken en na een oogenblik rees Toone al ijzelende uit het roef op, rees, rees,

(1) Roef, kajuit, kombuis.

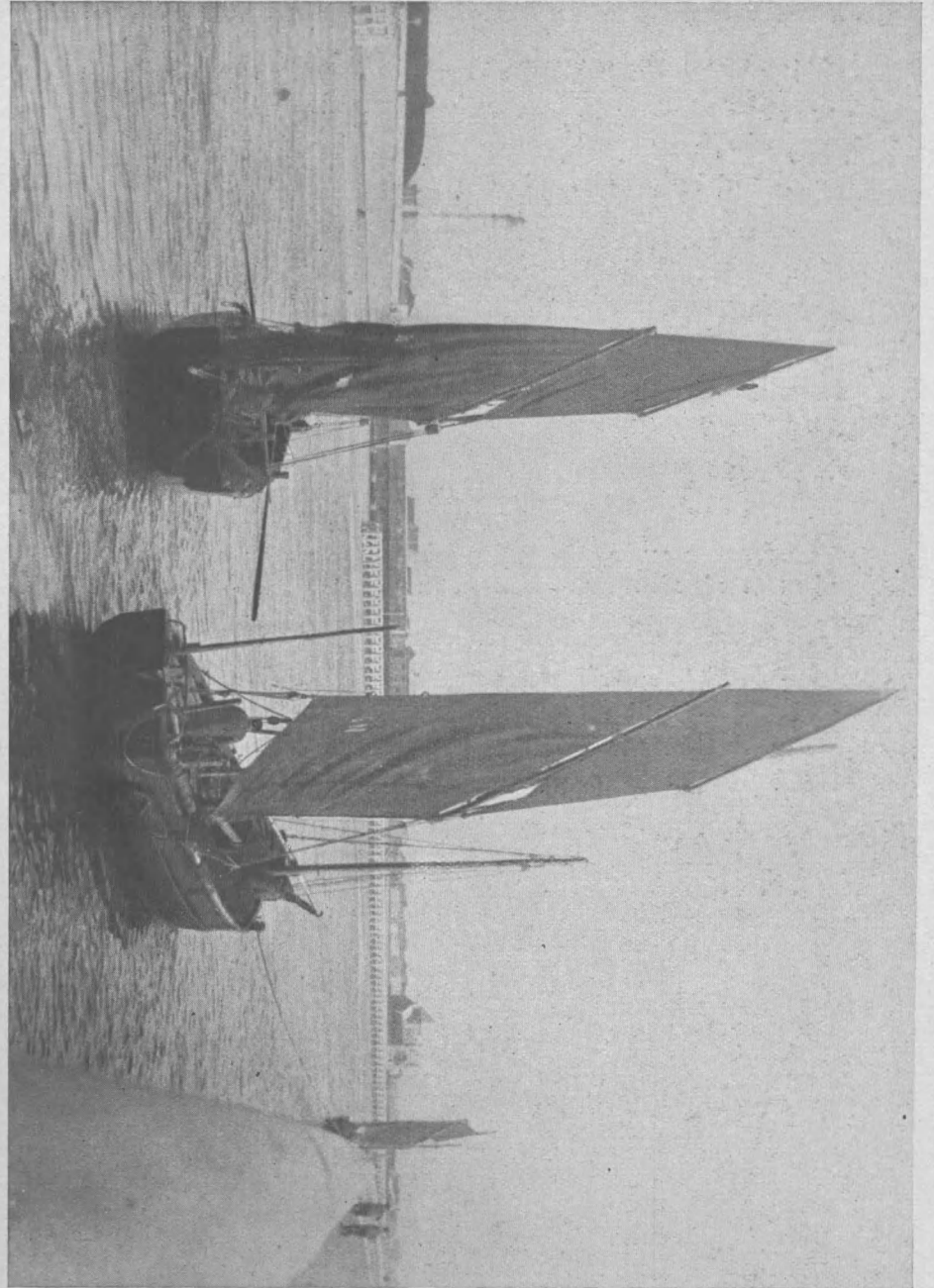
rees de lucht in, plomp en stijf, hangend als een groote steur (1), wegend aan de spannende touw. Toen hij boven was, wierd hij zachtjes over de hellende zijde der schuinsliggende sloep neêrgelaten, zoo dat hij op den kafzak dien Door op 't voertuig gereed hield, terecht kwam. Geen woord en wierd er nog gewisseld; en toen de schipper daar nu uitgestrekt lag nam Door den teugel vast, en de ezel trok vooruit met de karre. Voorzichtig,... Natus en Djakje volgden, met tragen tred klommen zij den weg op tot aan Doka's huis; Toone bleef zwijgen, en liet ze begaan. Als ze aan 't huis kwamen, stond Doka gereed en zweeg ook.

OUD EN NIEUW.

Twee dagen waren voorbij. Doka's treurig binnenhuis was nu plots gezellig geworden en zonnig. Ofschoon Toone daar in de koetse lag, krank en knorrig, toch scheen het de vrouw dat er iets herleefde, dat de gevoellooze dingen van den huisraad hun vriendelijk wezen van voorheen weêrom hadden aangetrokken, en dat zij zelf, Doka, in het oud gemoedelijk leven terugkwam.

Den eersten dag was Toone blijven liggen zonder te spreken, doch naderhand wierd hij gewaar dat hij daar bijna gelijk in zijn oud binnenhuis was. Koetse en beddegoed waren

(1) Steur, felle visch, z. a.

Afb. 6. — Enkele Panneboten kwamen hun visch verkoopen in de Oostendische mijn. Bij windstille of afgaande tij, gaven de Pannenaars er de voorkur aan, bij middel van riemen, of met een streng, zélf hun boot binnen te krijgen, liever dan 4 fr. te betalen aan den tuiboot.

dezelfde. De sloopjes hingen aan de zoldering bij de vogelkooien, de tellooren stonden boven den heerdmantel, met de flesch van 't Bitter Lijden in 't midden, zijn oliegoed en zijn zeeleerzen lagen op een bank, en waar hij ook zijn oogen wendde, zag hij anders niet dan eigen tuig en eigen gerief. Dit miek z'n gemoed rustiger; wanneer nu Doka, die nog maar heel voorzichtig een woordje reppen dorst, met den grooten pot zalve te voorschijn kwam, waarmee zij hem voeten en beenen zoo dikwijls had bewreven en verholpen, dan bood hij toch geen weerstand. Haar zorgen en de verlichting die hij alreë gevoelde, waren zijn koppigheid aan 't breken.

— Doka, zegde hij haar eens, je zijt een dom wijf, maar je moogt er toch zijn. —

Zoo was het huis inniger en vriendelijker geworden. Doka en Toone klaptten welhaast zooals vroeger; wanneer hij het verlangde, ontstak Doka zijn pijp en gaf ze hem, en terwijl Toone de blauwe rookwolken nazag die boven z'n bed bleven kinkelen, greep zij naalde en garen en begon netten te ver-
maken.

Alzoo kwam hun gesprek allengerhand te loopen over het afgebroken huis. Doka deed alles uiteen, bekende haar ongelijk, doch beweerde dat de veldwachter ook schuldig was.

— Ik en zal dien vent nooit meer onder m'n oogen moeten hebben, — had Toone gezeid.

Niettemin toen de veldwachter, die alreë vijfduizend frank had thuisgebracht, terugkwam met eene spade, en met een houwmes alsook met een nog nieuwen ankerketting die allen

vergeten waren gebleven op de oude erve en ja reeds in de klauwen van landloopers waren gerocht, dan heette hij dien keer toch welgekomen bij Toone.

— Veldwachtertje, — zegde hij hem, — je laatste werk is beter dan jen eerste. —

Na een maand was Toone zoo goed als genezen, en al dwende op zijn gaanstok ging hij alweêr een kijkje doen op strange waar hij algauw opnieuw een kitteling kreeg, om met schoon weder in zee te steken. Zijn nieuw huis gerocht hij gewoon en allengerhand was hij weêr in zijn ouden plooi gekomen. Zekeren achternoen zegde hij aan Natus :

— Natus, 'k zou algelijk eens willen dien nieuwen steenweg gaan zien, die ons zoo in 't zweet heeft gejogen (1), gaat je meê ? —

— Goed, — zei Natus, — we zijn weg. —

Al gaande vertelde Natus dat de weg zoo goed als voltrokken was, schoone breed, en lijk zijde zoo effen; en Toone kon hem haast niet gelooven toen hij vertelde dat negen huizen en in de veertig akkers onteigend waren en dat de streek er zuiveruit veranderd uitzag. Maar Toone trok oogen lijk vuisten toen hij bij de nieuwe baan kwam.

De oude zandweg was onkennelijk geworden, de wilgen-

(1) Gejogen, gejaagd.

koppen waren uitgedaan, de grachten gevuld; de weg lag breed, inderdaad, heel breed en rechte lijk een lint. 't Deed aardig. Toone schafte (1) dat 't belachelijk was. Alhier sneed die weg een schelle af van een akker, aldaar den helft meê van een groenselhof. En de nieuwe baan was alzoo door pannen (2) en duinen geschoten, lijk een pijl uit een boog, als een ploeg door een land. Uit en in kon men de oude straat nog gewaar worden, die, gelijk een paling als hij uit uw hand wil, een kronkel miek aanzijds en buiten den steenweg, maar dan weer terugslingerde, afgesneden wierd en verzwolgen... Toone herkende zijn oude erve, maar hemelsche deugd ! veranderd, veronschameld en verwoest !

De steenweg had twee derden van het huis meê, een half-gebroken muur stond daar lijk een duts en 't lagen nog wat planken.

't Ging in Toone zijn herte : de schoone druivelaar dien hij geplant had en opgekweekt, lag daar vertrappeld en aan flenters getrokken op den grond.

De appelaars waren afgekapt, de steenput was gedempt, en van al zijn schoon timmerwerk geen nagel meer te ontwaren.

Toone bekeek dat al met een warm oog en hij schudde zijn ouden kop; de spijt kwam weêr in zijn keel, en zijn gedachten ruischten nogmaals al dooreen.

(1) Schafte, schaffen, denken, meenen.

(2) Pannen, panne, duinpanne, vlakte tusschen de duinen.

— Natus, sprak hij, 't is toch een schande alzoó een mensch z'n goed te vermoorden : is dat nu de Wet ? —

— Zwijg Toone, je goed is betaald, daarbij de wereld draait voort en we moeten meê; maak daar al een reden van. —

Den heelen achternoon slenterden ze in 't ronde en bezagen het landschap van uit 't Noorden en van uit 't Westen en van uit 't Zuiden en van uit 't Oosten. Dan trantelden ze zonder spreken terug te zeewaard op. Hun oude gestalten sleepten lange schaduwen achter, midden op de breede baan, en zwoeren lijk botte plekken op 't goudgekleurde Westen. Op het einde van den weg stonden beide visschers stil, met hun kop scheef, en een hand in den broekzak. En ze bezagen aan hun voeten de wijde zee, en ginder den zonondergang in de verte.

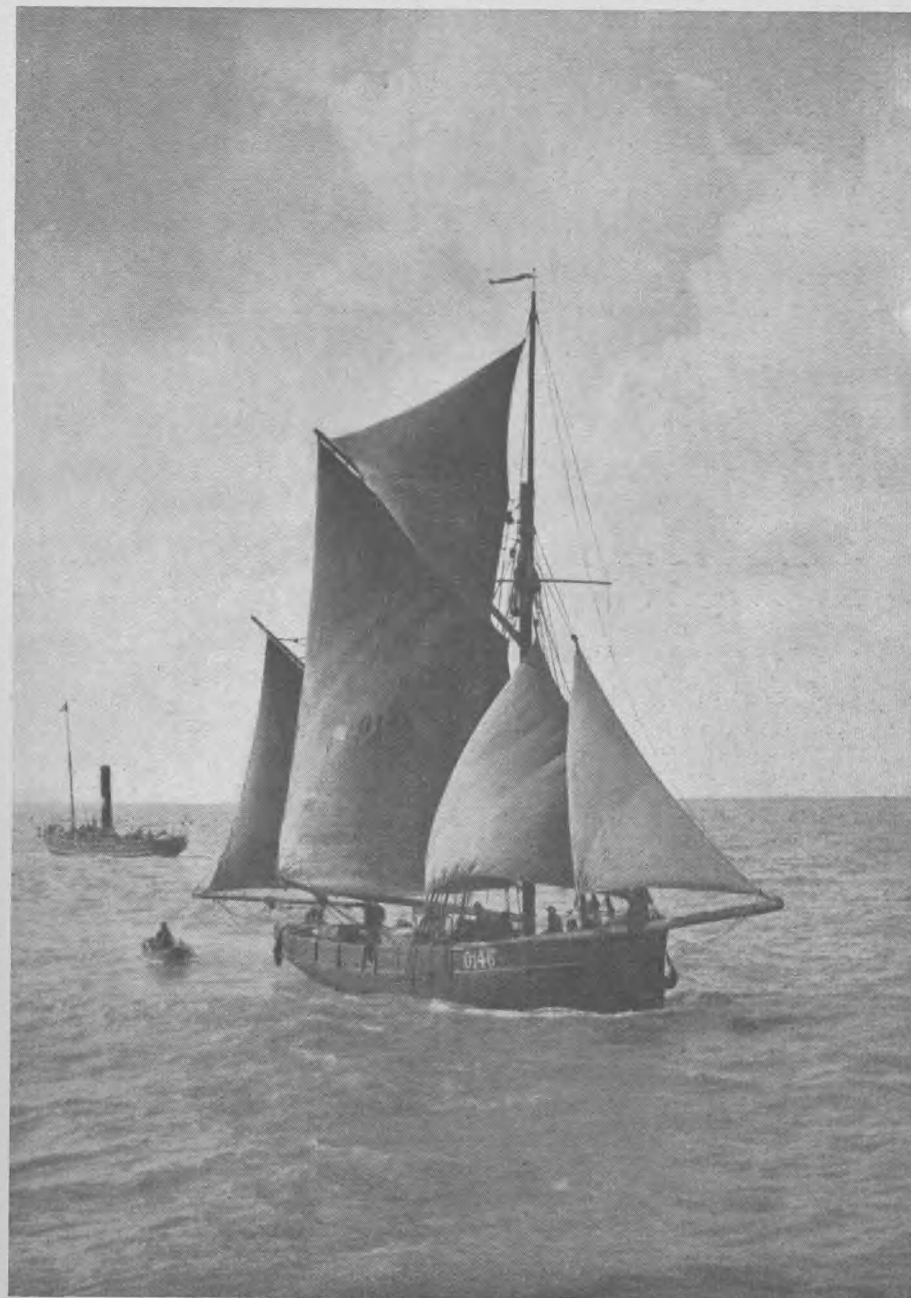
— Toone, taalde Natus, zou-je wel gelooven dat binnen een jaar of tien, de laatste voet duine zal opgeschept zijn ? —

— Ja'k, — zuchtte Toone.

— En dat ze 't al zullen onteigend hebben en omwoeld, en overkletst met steenwegen en doô straten en ijdele kastelen ? —

— Zuivere waarheid, Natus, antwoordde Toone, en zijn wezen wierd stuur, maar hij keek al den waterkant op, verre, en diepe en nijdig.

En hij voegde erbij : — Doch laat ze maar bouwen en breken en afsnijten, ik weet ik iets, dat er geen één van die Heeren en zal kunnen innemen of overmeesteren... aan die daar en gaan ze niet komen : de zee, ...de zee,...de zee,... „de die” is de onze, „de die” zal de onze blijven !... —

Afb. 7. — Dandy-cutter. Dit slag van zeilvischsloepen is sedert 'n vijftiental jaren uit onze visscherij verdwenen.

De zee lag zacht te wikkelen en te droomen in den gouden
gloed der zinkende zonne, witte meeuwen speelden boven
den vloed, en stil, heel stil kreunden de trage baren al wie-
gende aan het strand.

Het leven in de Kruisbaan

Tot in Gode levenden dragen.

Christa Casella
Quintus

Mit meer dan honderd dragers in elk een zwart kruis in
den Voornach en overgang. Het was stoffen bevestiging in stoffen
en harde pij. De dragers verbergden hun gezicht, doorkleed lichtige
kruis tot grote zwarte opzettingen van oogen en mond.

Met en geruchloos tralen schone westeren over de haren
met Christus godel westeren diverse gestalten
Westeren. Kruisen in het midden van langen schone westeren
Westeren schouder, westeren bevestigingschijf.

Westeren. Een heisch van hromende kanten westeren leed in
Westeren en westeren op den grond, in hromende westeren schou-
der westeren van kanten gekruisigden.

Westeren westeren lang dat stillet westeren hromende westeren
Westeren westeren westeren westeren die westeren westeren
Westeren westeren.

Westeren westeren westeren westeren de westeren westeren
Westeren westeren.

Westeren westeren westeren westeren westeren westeren
Westeren westeren westeren westeren westeren westeren

Hij draagt het hout, het hout droeg hem.

*Het leven is de Kruisbanier
Tot in Gods handen dragen.*

*Guido Gezelle.
(Tijdkrans.)*

Met meer dan honderd dragen ze elk een zwaar kruis in den Veurnschen ommegang. Bruine stoet boetelingen in stijve en harde pij. De kap verbergt hun gezicht, doodshoofdachtige kap met groote zwarte openingen voor oogen en mond.

Wit en geruischloos terden bloote voeten over de heete straat. Grauwe gordeltouwen omsnoeren duistere gestalten.

Kruisen, kruisen en nog kruisen : ze hangen schuin over gebogen schouders, zwaar, bovenmenscheijk.

Boete. — Een bosch van bruinroode kruisen wandelend in 't zonnelicht en werpend op den grond, in blauw-zwarte schaduw, het beeld van honderd gekruisigden.

Ze volgen uren lang den stillen weg tusschen twee oopengepakte kleurige rijen toeschouwers die spraakloos, beweegloos, kijken, kijken.

Vooraan torst Christus zijn kruis tusschen de beulen, Simon van Cyrene helpt hem.

De boetelingen volgen en schuiven vooruit in 't zonnelicht.

De eerste al de rechterkant draagt zeevisscher Francis

Kevers zijn kruis. Barvoets en gebogen stapt hij verder. Zijn bruine harige hand omknelt een der dweershouten die naast z'n borst ligt, het ander dweershout steekt omhoog, en dicht bij de voegen, duwt met de lange balk heel 't gewicht op den linker schouder van den boeteling.

Kevers draagt nu sichten (1) achttien jaar elken laatsten Zondag van Juli zijn kruis door Veurne in den ommevang.

Schipbreuk leed hij, over achttien jaar met zijn vaartuig op de Braecke. IJselijk.

Tusschen de tanden van de dood beloofde hij aan God, bij redding ieder jaar z'n kruis te dragen te Veurne.

Francis Kevers hield zijn leven en hij houdt zijn belofte.

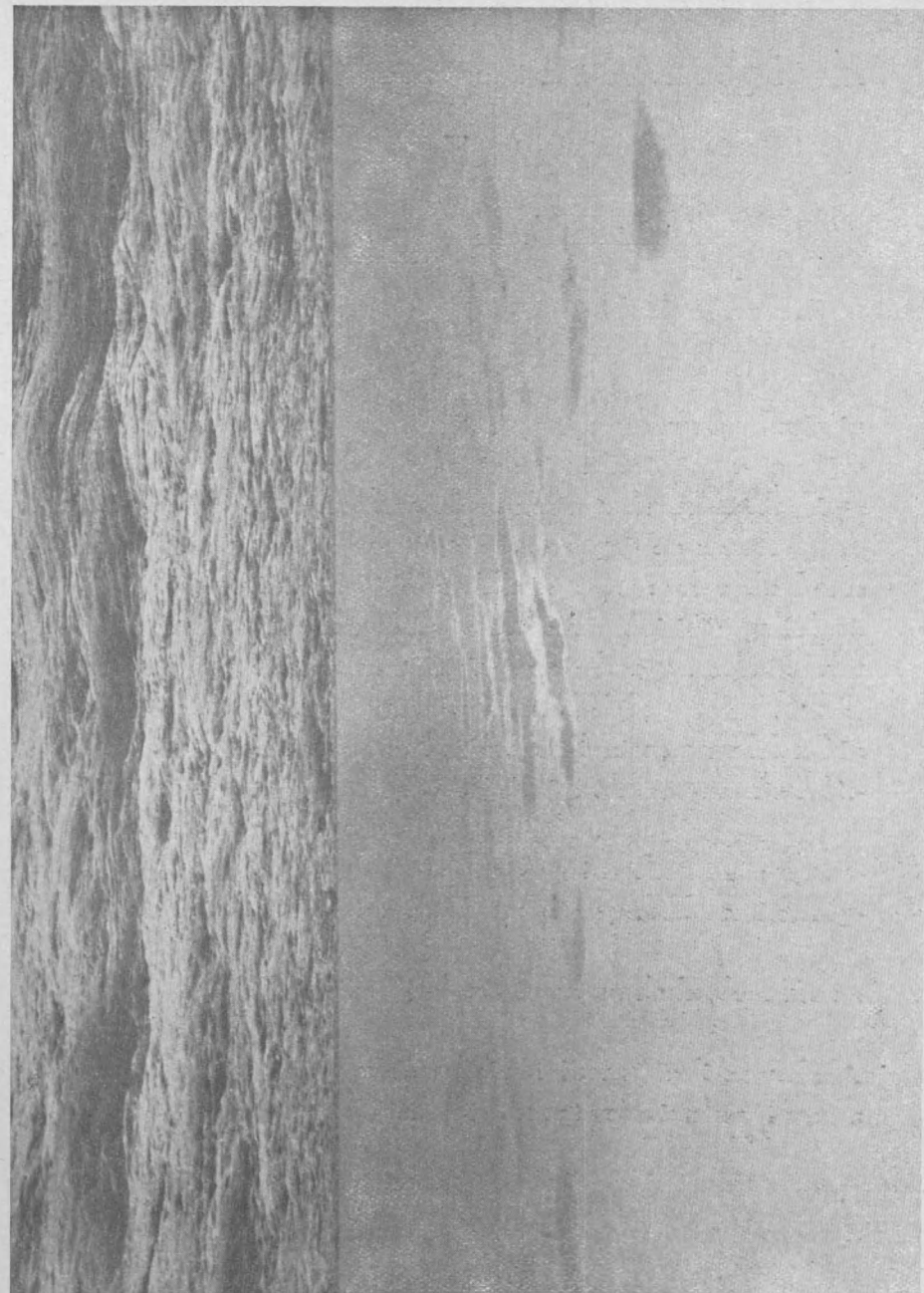
Traag vooruitstappend kijkt hij, door de ooggeten van de kap, naar den grond, en hij denkt op degenen die vergingen toen hij alleen overbleef, en verder, en zoo ieder jaar, schuift binst den boetegang voor z'n oogen het gebeuren der schipbreuk even scherp en geweldig als was het gister geschied.

Het kruishout drukt schrijnend op z'n schouder, en Kevers denkt nu op een ander hout,

dat van vroeger,
achttien jaar geleden.

Hoe het gebeurde ?

(1) Sichten, sedert.

Afb. 8. — Winternamiddag.

Met den vroegen hadden ze te Dover hun boot tusschen de „Pier-works” (1) de haven laten uitdrijven en daar zeilde hij nu de wijde zee te gemoet. Welgezind waren ze, de drie visschers, Gillis Baecke, Pieter Morisse en Francis Kevers, nu eindelijk hun vaartuig te kunnen beproeven.

Wel twintigmaal had Gillis gezeid :

— 'k Weet 's wonder hoe dat schip zal varen.

Een oude cutter (2) was het dien ze te Dover aan de Engelsen hadden afgekocht en nu als vischsloep wilden doen dienen.

Langen tijd, toen de boot nog droog op de roostering (3) lag, hadden ze gedrieën hem onderzocht op alle zijden en kanten. De zeilen hadden ze ontplooid, de gaffels en boomen nagezien, het loopend tuig (4), reepen en ankers geschat, dan hadden ze reeling (5) en wanden betast, geen naad, geen plankje was onaangeroerd gebleven. Den heelen godschen dag hadden ze getint en gepegeld.

— Met al hun Engelsch, en zullen ze ons toch daarin niet bedriegen, — had Pieter gezeid, — van booten kennen wij zooveel als zij; zoudt je gelooven dat die boot er nog taai uitziet en goed nog voor een jaar of zes ? — 'k weet het, hij en is

(1) Pier-works ; 't was ten tijde dat te Dover een nieuwe havendam in aanbouw was.

(2) Cutter, kotter, snelzeilend vaartuig met scherpe = langscheepsche zeilen, z.a.

(3) Roostering, dweersbalken op den bodem van drogen dok of werf.

(4) Loopend tuig, beweegbaar touwwerk.

(5) Reeling, op de verschansing bevestigde houten lijst.

niet meer nieuw, maar we betalen wat hij nog weerd is. —

Er was daar volk bij, en dat volk stond onze drie Panne-naars gelijk met medelijden te beziën, geen mededingers waren er, dit kwam Pieter vreemd voor.

— Ze'n durven niet, zei Francis, ze denken dat er iets achter zit.

— We durven wij, wij, antwoordde Pieter, en ware 't schip zoo lek als een korf, we doen 't meê, daar! wat ze'n durven niet!

Met zijn maats had hij dan beraadslaagd, en ze waren overeengekomen 60 pond te bieden :

— 'k Zal ik hun dat wel wijs maken! — zegde hij. Pieter en had maar een klein gedacht over de Engelschen — daar was nog een oude veete bij, sighten hij overtijd zijn korreboel ontnomen wierd en aan de boete geslagen om in Engelsch water te visschen.

— Wat is Engelsch tenzij slecht Vlaamsch, herhaalde hij geerne, — en wat ware Engeland zonder Antwerpen?

Nu Pieter was dat volk in zijn slechtste Vlaamsch gaan wijs maken hoeveel die boot hem weerd was, en de koop wierd gesloten.

Danig veel hadden ze aan 't vaartuig niet kunnen herstellen, het grootzeil hadden ze gelapt: — 't Overige doen we thuis, daar krijgen we hulp zooveel we maar willen, — had Gillis gezeid.

De boot had zee gekozen. Het Oosten zat vol bloedige strepen, en eenige goudklonters toonden de plaats aan waar

boven 't water de zonne moest rijzen. Een blauwendige nevel hong tegen de duistere stoomschepen langs de kaaimuren, en verderop verborg hij nog de kalkachtige heuvels en heengolvende Engelsche kusten. Een kranke killige wind kwam van den wal, hij deed het water trillen en vulde de zeilen der sloep die heur traag meê liet voeren. Het grootzeil stond bijgemaakt en het stagzeil. Pieter en zijn beide maats waren ernstig te kijken hoe het nu afliep.

— Hij steekt zijn neus op, — meende Gillis, — maar zijn ballast laten we liggen waar hij ligt; dat Engelsch volk wist zeker wel hoe deze cutter best vaart; wel Francis wat zegt je ervan?

— Wacht maar, riep Kevers, we zullen hem al zijn pluimpjes laten openzetten, dan zullen we spreken!

Voor een stond wierd het roer vastgemaakt en huns gedrieën staken ze den kluiverboom (1) uit — wel tien voet buiten den voorsteven, — de kluiver (2) wierd opgehaald en gespannen, doch het val sprong in tweeën en Francis moest om een nieuw in 't roef; dan wierd de kluiver weêr vastgeknoopt en opgetrokken. Het topzeil wierd ook geheschen en stevig gespannen bovenaan het grootzeil tot tegen den masttop. De boot trilde en zwenkte als verstond hij dat men hem tot rennen aanspoorde, verders wierd de bezaan (3) op den achtermast gezet.

(1) Kluiverboom, kluihout, beweegbare boegspriet.

(2) Kluiver, driekantig zeil gespannen tusschen kluiverboom en top van den mast.

(3) Bezaan, scherp achterzeil.

Alle zeilen stonden uit en als een groote vogel met opene vlerken voer de sloep het Oosten in. De zwarte boeg (1) sneed door 't zachtwiegelend water dat de wanden spoelde en brobelen bleef achter 't roer. De stille wind vond zijn werk in de wijde zeilen, hij duwde met zachten druk aanhoudend voort en suisde nauw hoorbaar tusschen 't want (2). Als een rooskleurige, lichtende gedaante gleed de cutter vooruit. De drie zeelien knikten tevreden.

Het briesje had den uchtendmist verjaagd en daar was de Engelsche kust te voorschijn gekomen die met een hoogen kalkmuur de zee omrandt en dan ginder heel verre al den kant van Ramsgate uitdeint en verzwindt in 't water.

De bloedroode lucht wierd goudkleurig in 't Oosten en de zonne rees, een wolkbank als een lemmer zoo scherp doorvliemde den rooden bol, peersche vlokken dreven er boven, en een lange oranjekleurige stroom vonkelde als een goudgeschubde waterweg tusschen schip en opduikend zonnegelaat. Aan zijds wierd de watervlakte blauw en ze tintelde heinde en verre in den zonnegloed. Groot en breed wierd de zee en overal kwamen vaartuigen in 't zicht.

Visscherssloepen dreven rond, logge stoombooten met slepende rookdrendels, staken voorbij. Andere kwamen op Dover aangerend in volle vaart, hun schroef hoorde men in snellen djoef, djoef, djoef, door 't water kerven, en van onder hun

(1) Boeg, voorste deel van de romp.

(2) Want, hoofdtouwen die een mast ter zijde steunen.

roer vloog het sop tot schuimstof geplet in glanzende wervels op ; hijgend en bruisend liepen ze heen.

Pieter en zijn maats hadden hun pijp ontsteken en stonden maar altijd hun boot onder volle zeil te bezien, ze hadden er hun beschot in (1) dat hij zoo goed vaarde.

— We zullen het snelste schip hebben van heel onze vloot, riep Morisse uit, jammer, dat er nog al veel aan te herstellen valt. —

Hij zag wel dat het loopende goed noodig vernieuwd bleek, en verder de buitenhuid noodig geteerd, dat de stags (2) be-roest schenen en uitgemijterd, dat de bezaanmast nog gave en gezond was geweest vroeger... maar 't was lang geleden !

Francis bekende dat ze de herstelling met geen zes honderd frank zouden dekken — „maar toch hebben we een schoonen koop gedaan, Pieter !”

— Alleszins, meende Pieter, en ze zullen staan kijken als we aankomen bij hun schamele platte schuiten; en laat dan maar een korre aan boord komen, met zulk een cutter slepen we 't West-Diep uit... tegen tij ! Dat Engelsche volk is maar om alzo te laten, maar hun booten varen goed !

De zonne steeg immer voort en deed het water glinsteren, de zee dreef nog rustiger doch de wind was aan 't wassen, de zeilen zwollen nu en spanden, het vaartuig plooidde stuur-

(1) Er zijn beschot in hebben, er zijn behagen in scheppen.

(2) Stag, touw of stalen reep die den mast naar voren steunt.

boord (1) op en schoot sneller vooruit, boomvast lag het en zonder stuik of stoot vliemde het door zee.

Aldra haalden ze de schooten aan en nog nijdiger kwam de wind de zeilen vatten. Nu waren ze achteraan een zwaar koolschip dat op z'n gemak het Oosten in stuurde.

— Voren moeten we, riep Gillis, voren!

Ze stuurden zoo wel dat ze 't schip inhaalden en dweers aan bakboordzijde zagen, dan schuifelden ze op hun vingers als om 't scheepsvolk uit te dagen, dat daar aan boord te kijken stond naar dat haastige schip met die groote letters nog half in 't zeil; en dien rauwen mast.

Oost-Zuid-Oost stuurde nu de oude cutter.

De Engelsche kust was weg en een effen, ronde gezichteinder spande tusschen lucht en water. De zee was van lieverlee geklommen en uit het Noord-Westen kwamen met den wind lange baren met harde deining op de zijde van 't schip toe. Al neigende als een moedig peerd plooidde de sloep voorover en schoot door de dweerschende golven dat het ruischte en perelde van 't schuim.

Opeens hoorden de drie mannen een korten knak aan den kleinen mast en de bezaan kwam omleeg en bleef langs het hout slingeren.

— De piekeval (2) in tweeën! riep Kevers, de helft van

(1) Stuurboord, rechterzijde van een vaartuig van achter naar voren gezien.

(2) Piekeval, touw waarmee het uiteinde van den gaffel wordt steil gezet.

het tuig is versleten; we gaan ons moeten weren om thuis te geraken!

Met een nieuw eind touw klom hij op den mast en stak den reep door de blokken, het eind wierd aan den gaffel (1) vastgebonden en weêrom was het val klaar. De mannen bemerkten dat hun boot meer zwenkte en dat de baren groeiden; er zeilden grijze wolken uit het Noord-Westen af, de eerste trokken als een voorwacht voorbij, doch aldra daagde er een heel leger op. De zonne verdween en de zee wierd grauw. Ginder daagde aan den wind een stoomer op, de zwarte rook sloeg wild omleeg en het schip danste tegen de baren, in de verte hoorde men een dof gedruisch als van vechtend water.

De drie visschers bezagen elkaar.

— Kwaad weêr krijgen we, grolde Baecke, we hadden dat nog te kort, gauw het topzeil weg! later steken we een rif, we hebben nog vijf-en-twintig mijl te loopen eer we thuis zijn! —

De zee wierd woelig en donker van verwe.

't Water was nochtans zuiver en doorschijnend gebleven uit reden van de diepte, maar het ruischte en scheurde tegen de wanden van 't schip, en achter aan 't roer kookte het vechtend in een groene miereling van schuimende walmen. De duistere noorderwolken joegen elkaar vooruit en de wind rukte meer toe. Het zeevlak, gelijk een kwaad oog, wierd zwart en dreigend. Grooter baren afgescheiden door breeder en dieper geulen kwamen aangerend, en daar vooruit rolde er

(1) Gaffel, rondhout langs bovenzijde van grootzeil en bezaan en dat vorkvormig om den mast sluit.

'n eendlijke voorbij die, een schuimdooraderde kloof meeslepend, het Zuiden inliep.

Met één ruk brak de wind met volle geweld aan, en de boot week en helde sterk in lij (1) naar 't water toe. Geen gevaar was er, doch geen dubbel rif (2) in 't grootzeil te steken ware roekeloos geweest. In één haal wierd het zeil drie voet gezakt, de onderste strook ingenomen en opgebonden met de riflijnen; de boot rechtte hem halveling doch vertraging van vaart was amper te bemerken. De booze wind hield aan. Kevers keek gestadig 't Noord-Westen in : 't en leed niet lange of hij zag ze afkomen, als heuvelen waren het in de verte, met witte kranen op hun zwarte plooiende ruggen.

— Bijleggen, of anders moeten wij deraan ! —

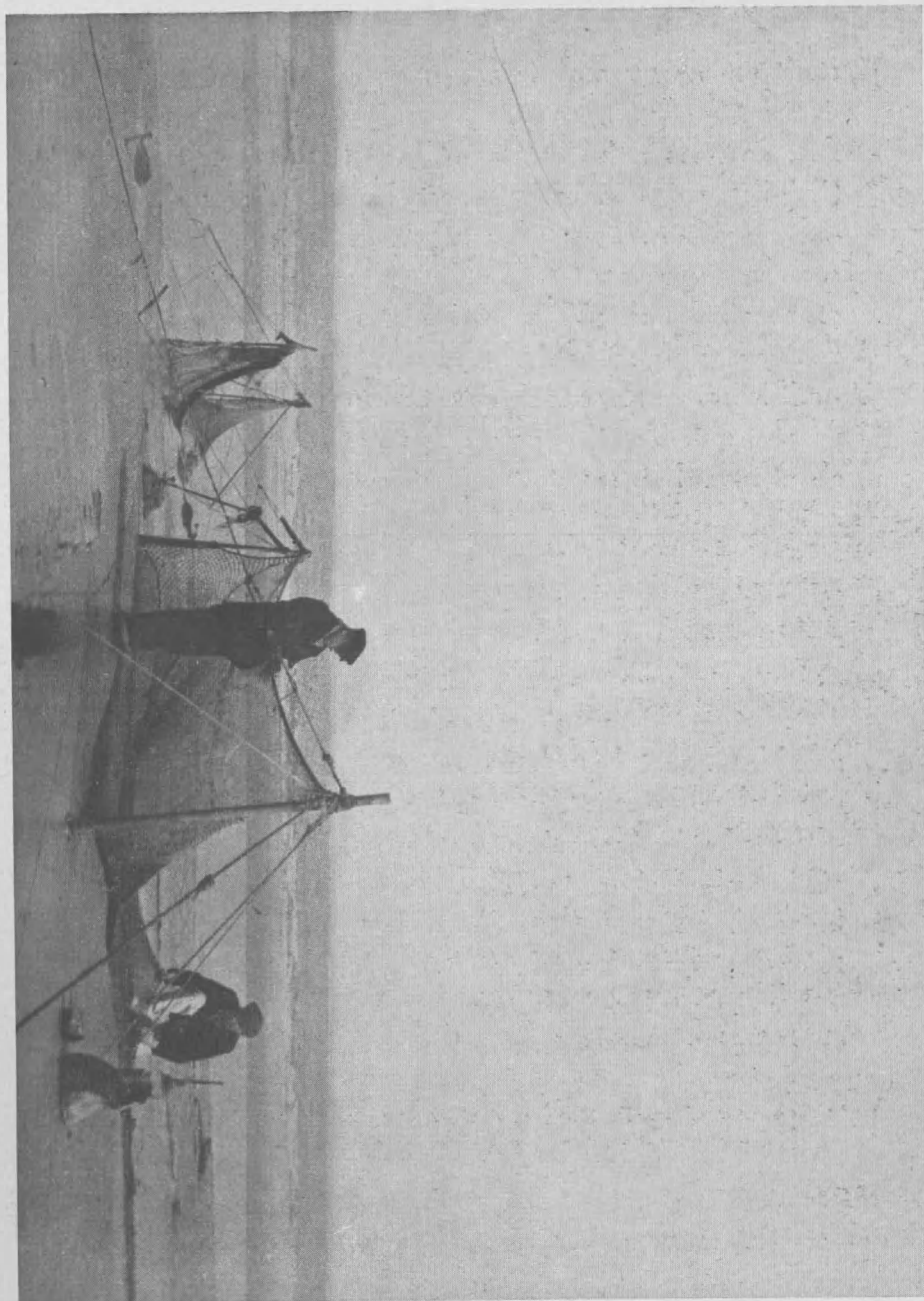
Stevig wierd de boom door drie paar vuisten aangehaald zoodat hij lijnrecht midden boven 't schip kwam; dan moest het roer stuurboord op en na een stond draaide 't vaartuig bakboord (3) en kwam hem zetten met zijn neus tegen den wind in. Scherp als een mes stond het tegen den storm en bood geen tien voet zeil waar de wind nog in bijten kon.

— Laat ze maar komen ! riep er een. Daar kwamen ze inderdaad in dulle vaart toe. Plots wierd de einder gedoken en 't en was of stond een grauwe heuvel voor de sloep, doch 't en was maar een oogwenk en die heuvel schoof onder hen, en op gingen ze, opgerukt naar boven met den boot op den top dier reusachtige baar die ze, als 't ware, hoog in de lucht

(1) Lij, de zijde van 't vaartuig die van de windrichting is afgekeerd.

(2) Rif, reef, zeilstrook die bij hevigen wind wordt ingebonden.

(3) Bakboord, linkerkant van een vaartuig van achter naar voren gezien.

Afb. 9. — Kartezettters.

wilde hebben om hun te wijzen wat nog achter kwam: doch aanstonds wilde ze verder en 't schip gleed af van de weggaande helling en schoot met flapperende zeilen en roer in de lucht, schier loodrecht de diepte in. De scherpe kluiverboom boorde door 't water en de voorstevén plonsde en verdween. Een wit-groene berm sloeg over 't schip en schuimende vaagde hij het dek dat de branding spetterde tot halfwege 't grootzeil; doch meteen daagde de voorstevén weêr boven, 't water spoelde de spuigaten uit, en recht stond de cutter den storm weêr in den bek.

Doch nieuwe golven kwamen aangedruischt en ze wrongen nu 't schip dat het want erbij piepte en kreesch. Daar waren er wier kop voorover bukte in wilde vaart en die tegen den boot als met opzet openscheurden en woest aan boord sprongen om het daar uit te vechten. Andere nog kaptén als zweerden tegen 't schip en folterden het als om strijd. Het geeselende sop dwerrelde en speersde, en van op-te-neêr waren zeilen en hout doorweekt, het water zijpelde langs de masten en spoelde bij beken over de verschansing (1). Zwiepende regen striemde omleeg en door vlagen vloog de wind die alles meêrukte en omverre wilde. Amper kon hij nochtans de zeilen vastgrijpen, rakelings scheerde hij erlangs en duwde effen genoeg om het schip zijn richting te laten houden.

Morisse, Baecke en Kevers stonden achteraan bij den bezaanmast, het schip konden ze nog houden tegen den storm

(1) Verschansing, borstwering.

in, vreeselijk trok het roer en wrong het om uit hun handen, want weg wilde de boot, weg vóór den wind. Telkens bij 't dalen voelden ze onder hen dien beukenden slag der baar tegen 't voorschip, terstond gevolgd door een stortzee die alles overstelpte. Het touwwerk was deerlijk gehavend, een stag was reeds gesprongen en de bezaan was uitgevloegen.

Wel had Morisse geroepen : „Loopen !”

— Waar zult ge loopen ? had Kevers geschreeuwd — leeg water is het nu en zult je sturen dat we de Braecke en den Hillsbank ontwijken ? Er staat geen twee voet water op ! Kunnen we 't eerst een uur uithouden dan zetten we aan !

Geen woord méér hadden ze gesproken en nu had de werkelijkheid ze overgrepen en tot één gedacht, tot eene macht versmolten. Ze zagen hetzelfde gevaar, dezelfde haat pulde uit hun oogen op naar het dreigend wangedrocht. Hetzelfde geheim gedacht, hetzelfde gevoelen kwelde hen, geen vrees, maar mistrouwen — en dezelfde spijt hun leven op dien verwoording van een Engelschen boot te hebben gewaagd.

De storm nam nog immer toe. Aanrollende massa's scheurden en brieschten, ze woelden en wentelden nu ordeloos door een als kookte de zee in reusachtige walmen.

Gapende kuilen liepen rond vormeloos en afzichtelijk, plots toegevuld scheurden ze weêr open en kletsten dan nogmaals toe dat het water in de lucht steeg en tot damp gepletterd uiteenvloog. De wind sloeg vervaarlijk de vervoerde zee, hij raasde tusschen de konkels en beet verwoed in de lenden der lei-grauwe baren, verloor zijn weg tusschen de gedrochten en

dwerrelde rond, nu zelf uiteengeslegen door 't vechtend watergeweld.

De cutter beefde en kraakte, bij elken nieuwen baarslag leek het of gingen langzaam zijn ledematen uit hun voegen en vaneen, 't was of naderde 't oogenblik dat de gierende zeeduivel een levend stuk van den romp zou afbijten en zijn weg boren om hert en ingewanden te gaan uitrukken.

In zijn strijd tegen water en wind was de cutter afgedreven en nu wentelde hij boven de ondiepten van de *Ruytingen* waar de zee nog vreeselijker kookte. Opeens kreeg het schip een grondzee die aan loefzijde (1) een deel van de verschansing insloeg en al achter het roer afrukte.

Door de groene woeling die over dek vaarde wierden Baecke en Kevers tegen 't want van de bezaanmast geslingerd en Morisse die effen het roer aan 't houden was toen het wegsloeg, wierd door een stoot van den helmstok (2) tegen 't overspoelde dek gesmakt.

Zonder roer nu viel de boot dweers van den wind, schier onmiddellijk vloog z'n grootzeil uit zoodat enkele lappen ervan alleen bleven wapperen aan lijk (3) en rondhout.

Terwijl de drie mannen strompelend een houvast aanklachten gevoelden ze het schip wanhopig steigeren en plonsen, zonder bezaan- en grootzeil, zonder roer was het door menschenhanden niet meer te sturen. Het orkaan vatte kluiver en

(1) Loefzijde, loef, de windzijde, tegenovergestelde van lij.

(2) Helmstuk, roerpen.

(3) Lijk, zware touw waarmee 'n zeil omzoomd is.

stagzeil (1), het stormend ziedende water greep den houten romp die nu vastgeschroefd in dien reuzenvloed moest loopen waar de zee hem dragende was.

Doch die stormloop naar de dood was zachter dan 't vechten tegen de stortzeeën; speels wemelend rende 't schip 't Zuid-Westen in vóór den wind en vóór de golven.

Bij den bezaanmast stonden de drie menschen, doodsbleek waren ze geworden. In de bitterheid van hun gefolterd gemoed wisten ze wat gebeuren zou. Hoop was weg uit hun hert en elk gedacht was hun zoo snijdend droevig want de dood speelde ertusschen, spottend en tergend.

In dien korten tijd en door de vlagen heen, schoten, wonderbaarlijk helder, voor hun oogen beelden van rustig leven, de Panne, hun kindsheid en jeugd, hun huisjes tusschen de duinen, kerkje en blij gezin, hun schamele, schamele vrouw en kinderen, ... en ze gevoelden iets afscheuren traag en bloedend, daar, in het innigste hunner ziel...

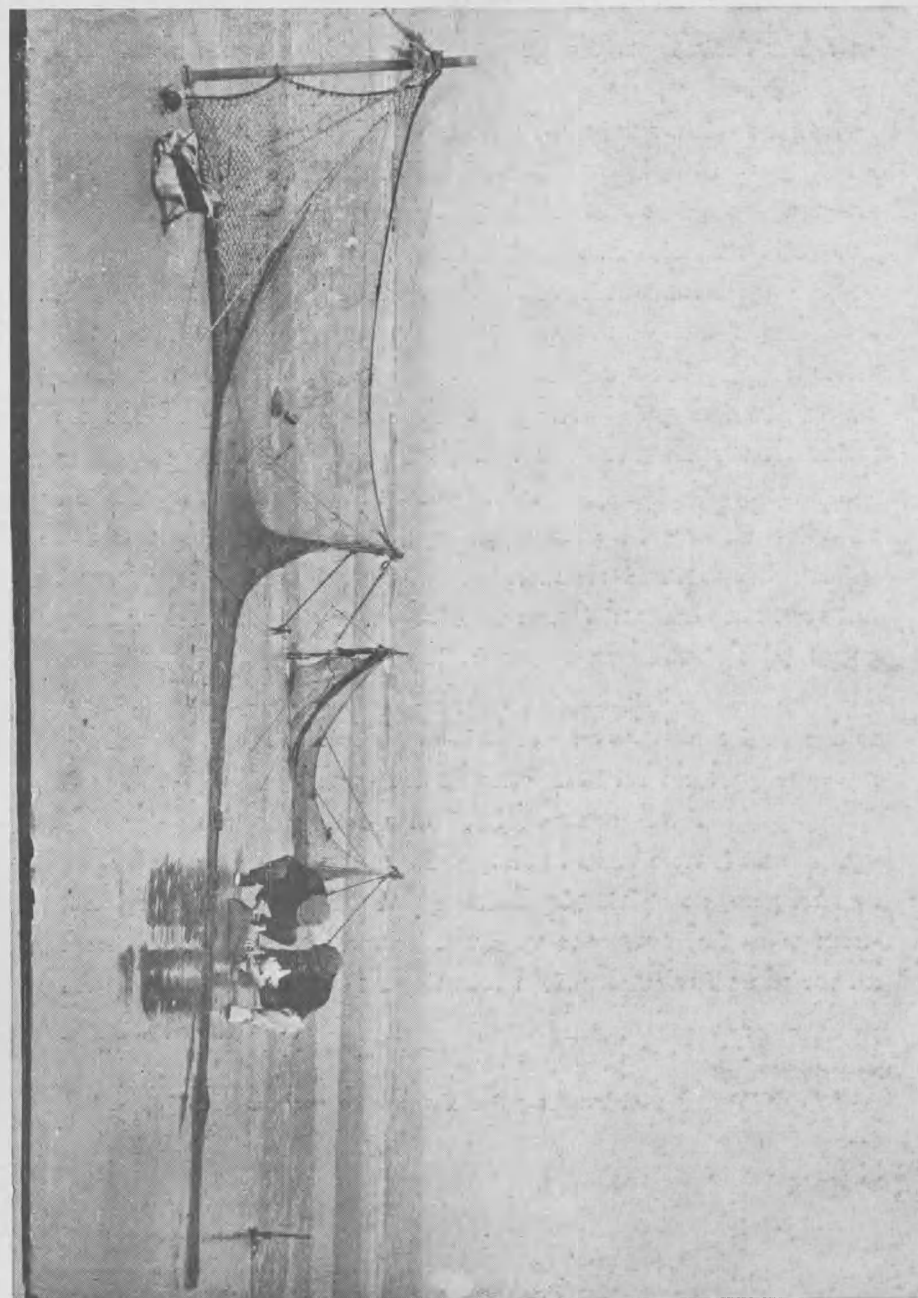
— Misschien, morde Pieter, loopen we toch over de banken!

— Hadden we onzen Panneboot, ja, riep Gillis, maar de Engelsche cutters varen te diep; we waren te zot, de boot is te oud, de Engelschen hadden gelijk!

Niets, niets en bleef er hun over, niets tenzij God, God in wiens hand aarde en zee berusten.

— We gaan naar God — sprak Kevers, — en we zeiden het zoo dikwijls : moet het zooverre komen dat we vergaan, dan toch eerst ons berouw, eer we verdrinken. —

(1) Stagzeil, driehoekig zeil varende langs het stag.

Afb. 10. — Kartezetters.

En uit hun gemartelde ziel kwam 't gebed, en ze zeiden het samen luidop ! — Mijn Heer en mijn God, het is mij leed uit den grond van mijn hert... uit den grond van mijn hert...

In 't Zuid-Oosten striemde een gedaante als een lang wit wiegelend eiland, tegen 't duistere zwerk. Geen land was het, neen, maar de *Braecke*, de verraderlijke zandbank, die mijlen lang, den weg verspert en waarboven, als op een slagveld, de razende baren een ijselijken strijd aan 't leveren waren. Hoog moest de bank nu liggen want de stortzeeën in hun stormloop gedwarsboomd, bonsden omhoog en sloegen weg in sneeuw-witte worpen naar alle richtingen toe.

Tegen alle hoop in, had Kevers den bezaanboom (1) losgeslegen, en dweers over zijn borst hadden de anderen het hout met stukken marlijn om oksels en schouders, vastgesjord. Baecke en Morisse hadden oude zwemgordels rond hun middenlijf gesnoerd. De „*Braecke*” was dichtbij.

Het kranke vaartuig op de toppen der golven voortgevoerd, ijldde schamel en blindelings het zeegedrocht te gemoet. Nu keerde de zee als plots terug, de baren scheurden en kaptten dreigend achteruit, en de boot herbegon ongenadig te steigeren en te stampen. Plots wierd hij opgerukt en meteen viel hij af, en de kiel (2) kwam in botsing te pletter neer op den schielijk opduikenden rug van den zandbank. Daar bleef het schip

(1) Bezaanboom, rondhout waarop de bezaan van onder wordt vastgemaakt.

(2) Kiel, bodembalk van een schip.

vastgeplant in den bodem met zijn voorsteven ⁽¹⁾ omhoog in de lucht, als een wild dier, dat met gekwetsten hals den kop uitreikend, om hulpe zijn keel uitsnakt, doch een oogenblik maar, en een toeschietende witgroene heuvel greep het op en stootte het verder alweer tegen den bodem, dat de boeg openbarst. Het vaartuig bleef machteloos en verbrijzeld, ziedende water kwam er allerwegen binnengesloten.

De drie visschers wierden door een dwerrelkonkel als hout-splinters over boord geslingerd. Een heesch geschreeuw ver-smolt oogenblikkelijk met het stormgedruisch en de zwarte menschengestalten verdwenen onder de stortzeeën.

In 't zicht van den gebroken scheepsromp komt Kevers boven water, op den top van een wegsnellende baar. Als een gekruisigde ligt hij vast met zijn schouders aan den bezaanboom die dweers voor zijn borst ligt. Als beulen komen de rondgierende waterzuilen het menschenwrak teisteren. De boom dompelt en rijst in de kokende bermen. Kevers hangt aan 't hout als een gefolterde. Zal hij nu ook verbrijzeld worden zooals 't schip?

Tusschen 't onderdompelen komt zijn hoofd opduiken.

Witte vlammen voor zijn opengespalkte oogen, ronkend onuitstaanbaar geluid in zijn ooren, mokerslagen op schedel

(1) Voorsteven, balk al voren op de kiel, waaraan de voorste uiteinden der huidplanken staan bevestigd.

en hersens, brandend zeewater in neus en keel en borst. De boom trekt zijn schouders uit de gewrichten.

Omhoog zwart het geluchte, de wind loeit en uit de geplette golven stijgt 'n witte schuimwolk die als jachtige sneeuw door de lucht snijdt.

Tergende duivels gooien den drenkeling van links naar rechts, ze laten hem een poos met rust en wiegen hem zacht in de plooi tusschen twee bermen, maar komen plots weer aangieren, grijpen hem op en kaatsen hem over-end-weer, dan beuken ze hem andermaal met schallende kreten de diepte in.

Doch telkens rukt de boom Kevers weer op, één stuk van 't schip zorgt nog voor hem in den bitteren strijd.

Onder zijn baai en oliejekker had de visscher taaie spieren en stalen zenuwen, maar nu, als bloedde hij uit, voelt hij z'n krachten vergaan.

Armen en dijen hangen gevoelloos in 't ijzige water. Het leven wordt nauw, het perst zich samen tot berstens toe in hoofd en hert. Een wijle reeds bewusteloos, komt Kevers tot bezinning. Kan een mensch zulke foltering uitstaan?

— Heere God, help me! 'k Zal ieder jaar te Veurne, ieder jaar II...!

Doch daar zijn weer die witte vlammen, die mokerslagen in de hersens, het bittere zeewater in keel en borst. Geraakt dit eng stukje leven nog uit de muil van de dood?

De visscher spalkt z'n oogen open, nog wil hij roepen, maar uit z'n mond komt anders niet dan een gulp water. Een aan-

rukkende stortzee valt te pletter op het wrak. Het slingerend hoofd verdwijnt.

De boom drijft, hij wringt het zwarte menschenlijf meê tusschen de wit-groene woeling; beurtelings bij 't opvlammen der branding verdwijnt hout met vastgeklonken lichaam, en komt dan verder boven tusschen de hozen.

Doch zuidwestwaarts gaat de drift van 't wrak. Bij doodtrage worsteling geraakt het uit het slagveld, buiten de ondiepten en nader den wal. Nog stormt hier de wind en vecht de zee, maar verder af wijkt hun geweld.

Aan boord van een grooten haringvaarder uit Grevelingen kwam Kevers tot het bewustzijn weer.

Vier kloeke kerels stonden rond hem en keken aandachtig toe. Een vijfde neergeknield nevens hem liet pas zijn ellebogen los al zeggende :

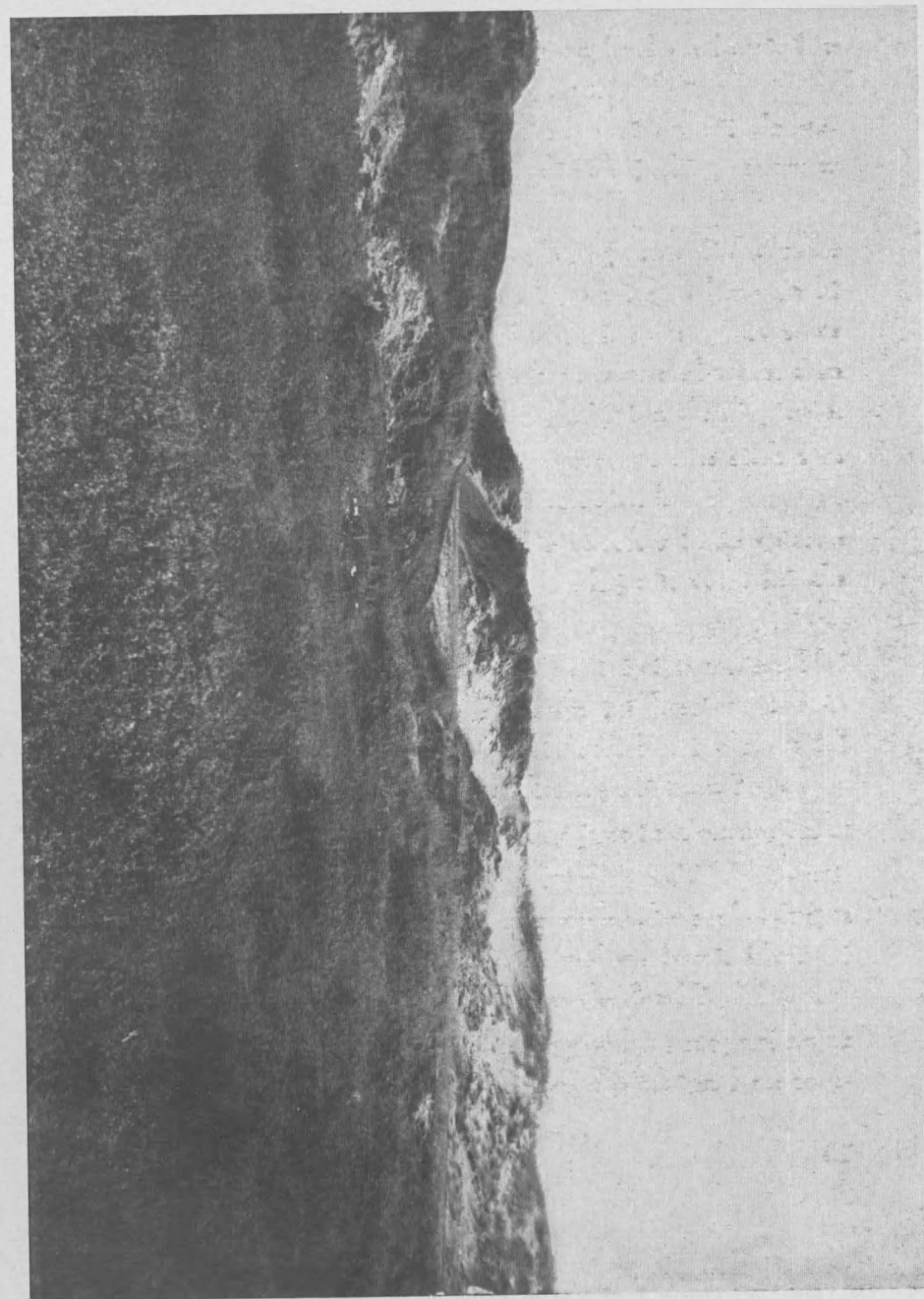
— Eh bien, mon vieux, comment vous sentez-vous ?

Onder klein zeil bezuiden de *Braecke* voorbijvarend, had de Fransche visschersboot tusschen de aanrollende golven een wrak zien drijven. Een vlottende scheepsboom was zichtbaar met te midden en opduikend uit zee een slingerend menschenhoofd.

Dan waren de Fransche visschers bijgedraaid en met een vischtalie (1) hadden ze 't wrak opgepikt.

(1) Vischtalie, hefwerktuig, z.a. 't woord talie.

Afb. 11. — Duinpanne. Op den voorgrond kruipwilt.

Bij kunstmatige ademhaling hadden ze Kevers bewrocht en hem na een uur tijd zijn oogen zien opentrekken.

Dan hadden ze zeil bijgemaakt en koers gezet op Duinkerken.

Te Veurne, ieder jaar, draagt Francis Kevers zijn kruis.

Een Kartezetter. ⁽¹⁾

—
De visscher slaat een stok in 't zand
Waar aan hij zijne netten spant
Op vischvangst uitgegogen.
De zee die 't ziet, komt uit, komt op
En schudt heur witgeschuimden kop
Luid bulderend losgevolgen.

Guido Gezelle.

(Non proevalebunt.)

(Uit *Gedichten, Gezangen en Gebeden.*)

DE VANGST.

Al wemelende lijk een slingerende schuif stapte Marten de oude visscher, op zijn bloote voeten naast zijn ezel door 't droog zand naar zee. Dweers door de duinen liep krinkelend de smalle weg.

't Was op een Septemberachternoen; de zonne stond nog hoog in 't gewelf en overstreek het duinenland met vergulde plekken en peersche schaduwen. Marten had een zuidwester aan, een grauwe kasuifeltje en een broek uit die taaie bruine stoffe die ze „engelsch leer” noemen. De broekpijpen had hij tot boven zijn knieën opgerold. Nevens hem pootte de grijze ezel vooruit, met droomerigen kop en wiegelende ooren. Aan

(1) Kartezetter, karte, z.a. bij die woorden.

weerskanten van den turf (1) die op den ezels rug lag, hingen twee ijdele korven vastgesjord. Daarin moesten de geernaars geborgen die Marten kwam halen uit de netten.

Nu ging de weg opwaarts tusschen twee kale hillen — alles vloeibaar warm zand. Bij ieder trek zonk Marten tot over zijn voetkluwens in den mulzigen weg en bij 't duwen en 't heffen slingerde hij lijfsgenadig voort.

— „Toe Doken, we zijnder bijkans !”

De ezels rekte zijn pezige pooten en al zonken zijn hoefjes diep in 't zand, hij weerde hem, spande hem, en stond bij zijn meester op den laatsten berm in 't zicht van de zee.

Geel strand en blauw water.

Marten zag dat de breede rand waarover de hooge tij had gestaan, bijna droog gelopen was. Links tegen 't water aan zag hij zijn reke stokken met ertusschen de bruine karten waarvan de eerste buiten water hingen.

Uit de engte tusschen de twee duinentoppen stapte hij neerwaarts gevolgd door Doken, en beiden gingen pijlrecht over de gedroogde aanspoeling van schelpen, wier en deringbrokken (2) naar de netten toe.

Op de lichte helling van den stakebank stond de eerste staak geplant, eerste steun van 't eerste net. Doken zette zich paalvast bij dien eersten stok, geen poot, geen hoef meer verder ! geen macht op de wereld zou hem verder krijgen. Dat was zijn recht en altijd zoo geweest, daar bleef hij vastgean-

(1) Turf, ezelsadel, z. a.

(2) Deringbrokken, dering, veen, turf.

kerd aan 't zand. Want pas buiten de helling van den stakebank (1) lag de staakkelle (2) en door een zwem en gaan de ezels niet.

Marten nam een korf van den turf en kwam bij de eerste karte die slap in de kelle hing. Waarachtig de kuil zat vol krieuwelende geernaars, krabben en schuim. De kuiltouw deed hij los en heel 't zootje kwam in den korf gegleden.

't Tweede net van de staakkelle werd eveneens geroofd en zoo kwam Marten verder op den rug van den uitbank die pas buiten water keek en vanwaar de nettenrij verder naar zee afliep.

Rond het derde net, dat halveling onder water hing, speelde de landzee in glinsterende spoeling van zonnelicht en schuim.

De muil van 't nettewerk gaapte buiten water maar 't lijf lijmde rechts en benedenwaarts naar den geladen kuil. Marten bond den korf bij den schouderriem onder zijn oksels en haalde 't kluwen boven. Nieuwe wriemeling van bibberende geernaars, krabben en spartelende tongjes. Nog twee karten te lichten, en die zaten bijna heel onder. Maar eerst te verwisselen van korf bij Doken. En Marten plaste door de landzee naar 't drooge.

Al gaande overschouwde hij den gezichteinder en zag rechts op een halve mijl, Seven, zijn maat, die reeds klaar was aan

(1) Stakebank, die het eerst droog valt bij afgaande tij.

(2) Kelle, zwem, z. a.

zijn netten en die met de vangst in één korf vergaard op zijn rug — hij had geen ezel — naar de duinen toe helde.

Marten verwisselde de korven en kwam dan weêr om de twee laatste kuilen te rooven beneden den uitbank.

De netmuilen stonden te gapen boven de landzee en tusschen de mazen haperden er heele linten zeewier. Rond de staken speelde de zee en ze spoelde boven de lijven der netten die spanden aan den zwaargeladen kuil. Marten hefte den last, — 't was nu een volle last, — ontbond de touw boven den korf. Een gladde wemeling van glinsterend leven kwam in de mande terecht; geernaars lijk duimen en vele, zijwaarts loopende krabben, bibberende scholletjes, een paar verdoolde knorhaans, een geep, slijmachtige kwallen, zeeappels en schelpen en daar al tusschen groen-blinkend water dat door de bruine wissen van den korf kwam over end weêr gespoeld.

Met den laatsten buit goot Marten den korf vol, boordevol, zoodat hij heele grepen zeesterren en kwallen moest wegwerpen, anders sprongen te veel geernaars weg. Met den tweeden korf naar Doken.

Dan weêr om de netten te verzekeren. De ebbe joeg het water westwaarts op. De ontlaste netlijven dreven nu averchts en onder de muil door. Doch dat kon geen kwaad en met den volgenden vloed kwamen ze weêr recht in de lijn van de opengesperde netmuil, en vangmatig gespannen door 't water zelf.

Eén voor één onderzocht de visscher z'n karten en bond de

kuiltouwen vast toe, want anders komt de visch in de weerkuilen (1) niet en zwemt uit het net.

Op één rij en bruinrood in de zonne, met open mond naar 't Zuidwesten en als tevreden na 't verrichte werk stonden de vaste korren weer veerdig.

Marten streelde ze met z'n blik; dan nog een laatsten duw aan de stokken: ze stonden pal. Vooruit nu door 't laatste zwem naar Doken en naar huis.

Naar huis. Doken stond er reeds naartoe gekeerd, en toen Marten de twee korven aan weerskanten van den turf had opgebonden, tord de ezel zonder teeken af te wachten, zijn eerste speur volgend, naar de duinen toe.

Schier zonder te vertragen rok hij zijn pooten en besteeg door 't gulzige zand den gelen zeeoever. Al boven tusschen 't helmkruid, stond hij stil — uit gewoonte — om asem te scheppen en kwam na een wijle aanzijds Marten den weg af, weg die mullig door de losse duinen liep en verderop vaster wierd aan de duinpanne.

Marten kwam thuis rond den zessen. Zijn woning keek met haar wit-gekalkten gevel en zaalrugde dak naar 't Zuiden. Aanzijds stond het hekken open tusschen de elzenhutten. De visscher ontlaste Doken en droeg den eenen korf na den anderen onder den olm die, gewrongen als een korketrekker, bij den waterput groeide. Barbara, Marten's huisvrouw kwam over de groene halve-deure lonken. Barbara was een mensch

(1) Weerkuilen. beurzen aan de binnenzijde van 't net bevestigd, beletten de visch weer naar buiten te zwemmen.

van rond de zestig, met roô kaken en een witte pijpmutse rond haar gewelfd voorhoofd.

Zij was het die de geernaars kookte en ging verkoopen naar stad.

— „Zijn 't schoone, Marten ?” vroeg ze al smekkende.

— „Eerbaar,” antwoordde hij.

En terwijl Babe uit de geernaars de zeesterren, kwallen, en 't zeewier raapte dat alles naar 't roggeland moest als mest, deed Marten den ezel naar zijn berdelen stal, waarvan de rieten kappe als een neêrgezonden klakke de ingangdeur diep overschaduwde.

Dan was de visscher naar binnen getrokken, en Barbara hoorde hem rommelen in een schof. Ze wierd gewaar wat hij in d'zin voerde en toen hij weêr te voorschijn kwam met de konijnenstrikken in een hand en een kanselmande in de andere :

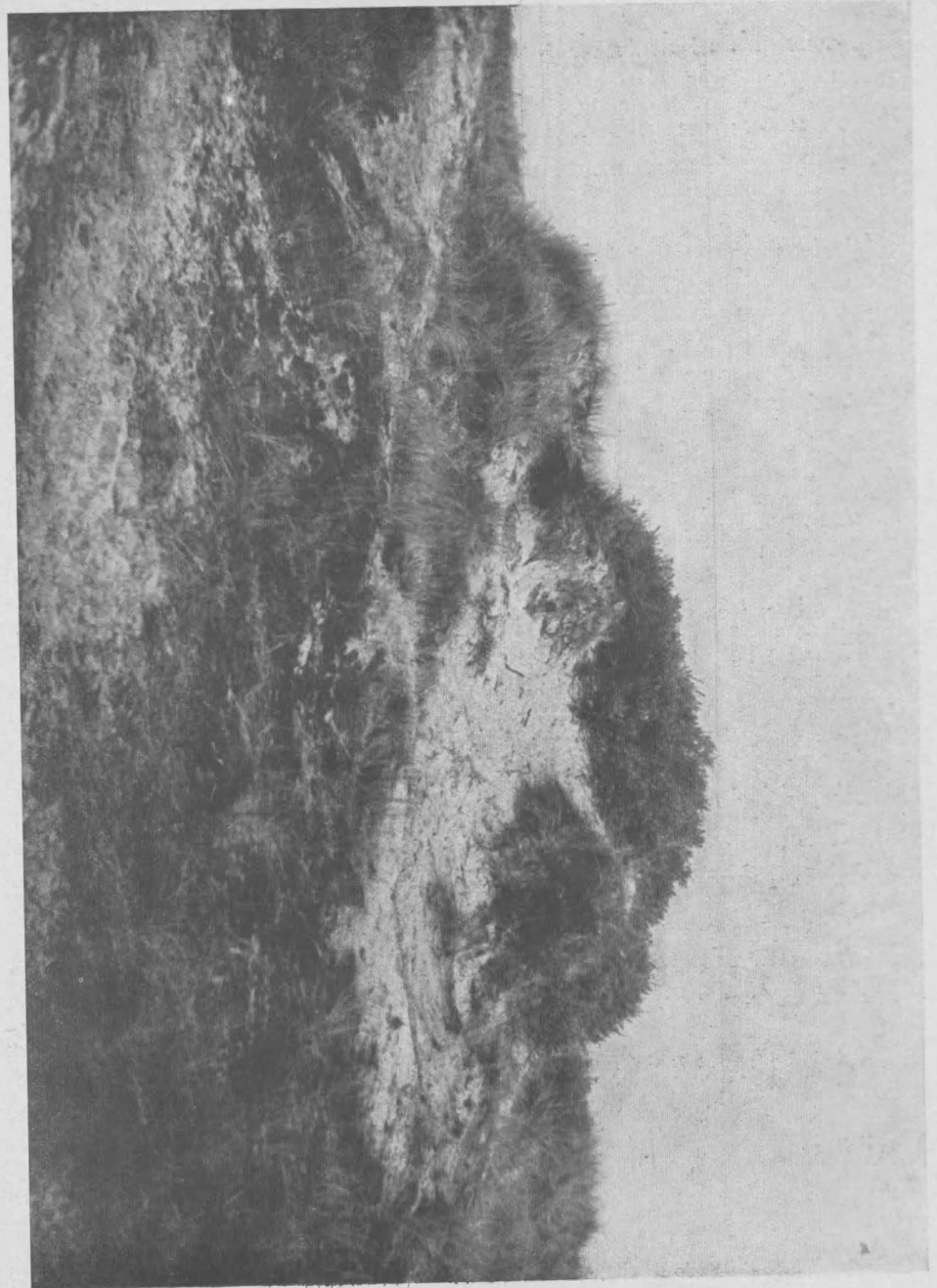
— „Pas maar op dat ze u zelf niet en stroopen,” vermaande ze al stuur kijkende.

— „Geen nood, Babe, en daarbij 't zou de eerste keer zijn.”

TE LAAT.

Marten was weg.

Tusschen 't visschen in, ving hij geerne een konijn. Hij zette geerne een karte maar zette even geerne een koperdraad. Zooals hij geernaars en visch vrij voor 't grijpen had, zoo

Afb. 12. — Duin. Al voren : baardmos ; verderop rechts en links : helm ; op den duinekam : kruipwiltg.

greep hij ook naar de konijnen. En of er vele waren ! Zoo onzeggelijk vele in die uitgestrekte waranden der duinen waar ze hillen en oevers doornaaid hadden met holen en gaanderijen. Daarbij ze boorden in Marten's omheinde roggeland en knaagden aan 't frissche groen.

— „Een mensch moet toch 'n vergelding vragen, dacht Marten, als je die eters helpt kweeken.”

Doch stroopen is streng verboden bij de Wet. Dat wist de kartzetter en hij was voorzichtig.

De zon was onder en 't duinenland lag in dien bruin-gouden waas die volgt op een zonnigen dag. Met tragen stap trok Marten den zandweg in, die links verloren liep tusschen de hillen, den kruiweg noemde men hem.

Iederen oever kende Marten, ook bij den duisteren. Geen duindoornstruik, geen kruipwilghut, geen konijnepijp was hem vreemd. Waar bij dag een landmensch zou verdoold loopen, daar vond hij 's nachts zijn weg, z'n kortsten weg.

Al krinkelende en winkelende kwam hij bij een zwartvlek-kende warande die dichtbegroeid was met baardmos en drievoet-hooge doornstruiken. De visscher keek behoedzaam rond, dompelde onder 't gebladerte en zette zijn strikken in vier zwartgapende pijpen. Dan nam hij den meêgebrachten korf weêr onder zijn arm en trok door den bruinen avond weêr naar huis.

Aan den olmboom kwam 's morgens vroeg een windruk rammeien. Marten schoot wakker. Zijn eerste gedacht : „hoe

zou 't staan met de netten?" zijn tweede: „en met de konijnen?"

Hij sloeg zijn kruis, bad een Onze Vader, stond op en trok zijn kleêren aan. Half duister was het nog, en de man wierd gewaar dat het weder aan 't keeren was. Grauw bewolkte lucht en koude wind.

— „'k Zal toch eerst de warande bezoeken, meende Marten, daarna trekken we naar strange."

Hij stak zijn bloote voeten in zijn kloefen, greep den korf en sloeg den kruiweg in die verder verloren liep tusschen de bermen. De schemering wierd zilvergrijs en alsof met het licht ook meer wind meêkwam, streken nijldige tochten uit het Zuidwesten de biezen plat en joegen het zand op.

— „Opgepast eer de wind naar 't Westen schiet, dacht de visscher, want dan komen de karten in gevaar; we maken hier spoed, en dan naar zee."

In de grijze uchtendschemering was Marten bij de warande gekomen, hij stoop en met ronden rug onder 't struikgewas gedompeld begon hij nijverig de sluipen te doorzoeken. Kruid en blaadjes dropen nog van den dauw en diep daartusschen gaapten de konijnenholen. De twee eerste strikken stonden onaangeroerd. Marten zocht verder en tusschen twee doornstammen vond hij een malsch drielingkeuntje in den koperdraad verhangen.

— „Is een," zei Marten en hij loste den draad en lei 't dier-tje op zij.

Een paar schreden verder kwam 't gewas tegen den teen

van den opgaanden hil en daar boorde een hol door 't gele zand naar binnen. Dweers voor den ingang lag met zijn hazengrauwen rug en vaalgrijs balgske een volslegen vet konijn dood, na worstelen tegen den draad in 't omgewoelde zand.

— „Is twee," zei Marten en zijn bruin gerimpelde hand greep naar 't bedauwde pelsje.

Maar effen op dien oogenblik verschoot hij geweldig. Een lijze en dunne geur van tabakrook kwam zijn neus binnengesloopen. Hij liet het konijn liggen, stoop dieper en strekte zich tegen 't baardmos van den grond.

— 'k Zit nu zelf in 't strop, was zijn eerste gedacht. — Van waar die tabakrook, en wie is de rooker? Iemand heeft vóór mij de konijns ontdekt en ligt hier op loer om te zien wie ze komt rooven. Wie is die iemand, de veldwachter, een jachtwaker? Zou hij een hond meêhebben?

Marten lag roerloos te zweeten onder de doornstruiken, met zijn ellebogen wijduit en zijn handen onder z'n kin.

De wind voerde een nieuwen walm tabakrook bij.

— „Als ik recht sta, ben ik deraan, zuchtte hij, gepakt en vervolgd als wildstrooper!"

Niemand kwam te voorschijn. Traag, traag kroop de tijd en de kartzetter bemerkte dat intusschen de wind immer voort aan 't wassen ging. Omhoogloerend zag hij dat het wolken-schof naar 't Oosten begon te drijven.

— „Storm uit het Westen, dacht hij; en wat zal er nu met mijn netten geworden? Ze staan hulpeloos in den vloed, met dat vliegend weer gaan ze op drift en alles is eraan! Duizend

frank schâ ! 'k ben ten onder; 'k moest allang op strange staan, maar 'k zit zelf in 't net lijk een geernaar, in 't strik lijk een keun. Onze-Lieve-Vrouwtje help me !"

De visscher glarioogde van angst, nog nooit had hij zoo gewrongen gezeten.

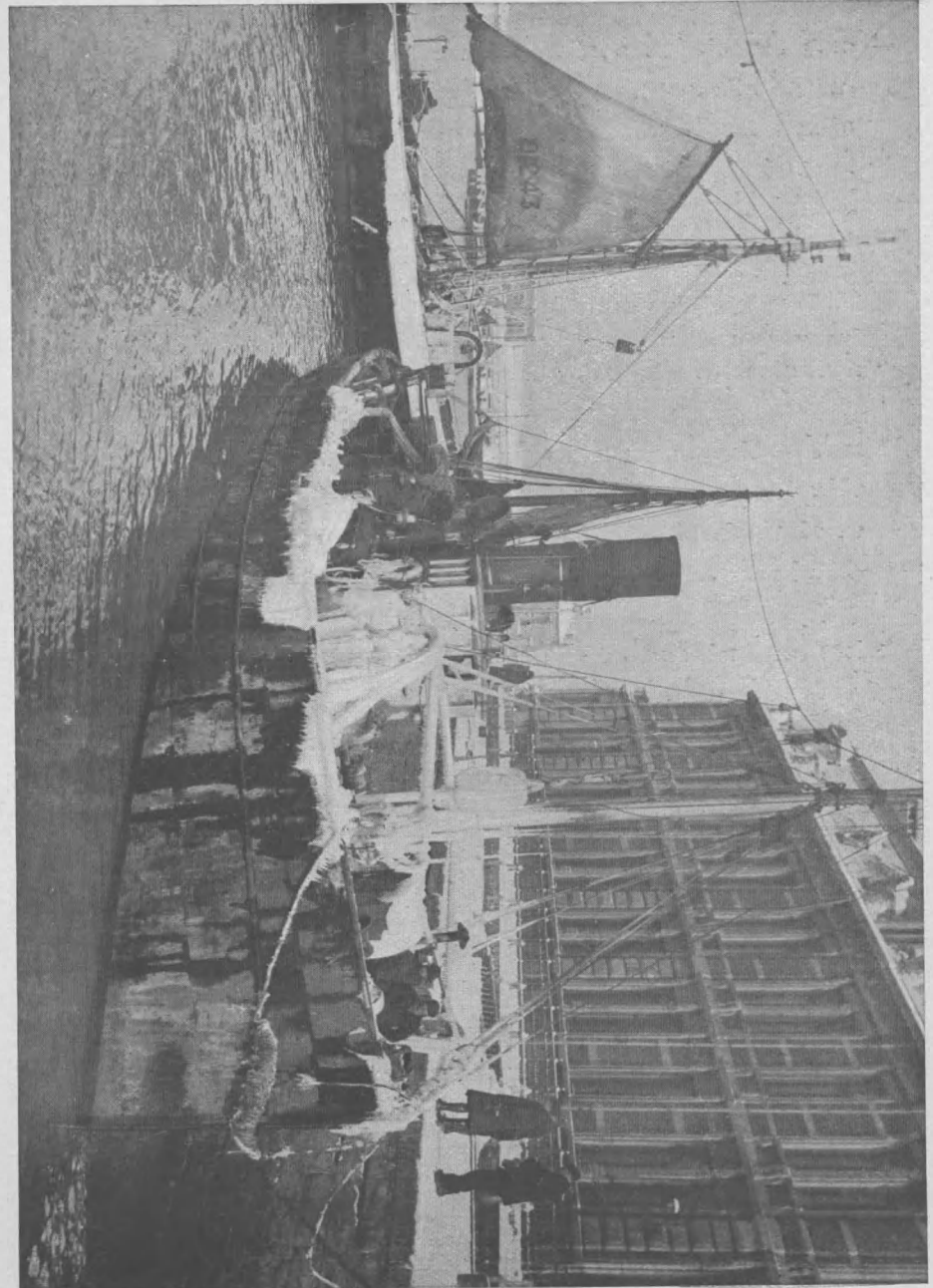
Bij hem lag het mollige beestje, met zijn vriendelijk snoetje en zijn slanke pootjes, wat verder 't drielingske. Kon hij ze nu maar delven, verdelgen, en dan opstaan en statigweg naar huis drijven. Maar zie je hem oprijzen en voor den jachtwaker staan die zegt :

— „Ei, Marten, wat doe je daar da ? distels plukken ? heb je daar geen twee keuntjes tegengekomen, ei Marten ?” —

De wind loeide voort en de visscher hoorde hem zoeven tusschen de struiken, hij voelde 't zand rondwerrelen en zijn gezicht kittelen. 't Konijn nevens hem was goudgepoeierd van 't stuifzand. De geurige tabakrook kwam hem tegen en hield hem voorts tegen den grond gedrukt.

— „Wie hier loert is me nog niet gewaar geworden, dacht hij, anders zou hij wel roeren zeker.”

Marten schikte dat het nu reeds meer dan een half uur aansleepte, en in 't danig verlangen om weg te geraken, trachtte hij tusschen de verwrongen doornstruiken een kijkgat te vinden om den omtrek te overzien. Hij boorde z'n kijkers door de groen-grauwe blaadjes, doch vond niets. Over handen en voeten een eindje verder gekropen en dan weêr gespied. Ja, waarachtig, daar was iemand ! Te halver helling van den hil, die naast de panne westelijk opging, zag hij op een kleinen

Afb. 13. — 's Winters. Stoomsloep terug uit zee.

steenworp van hem, den jachtwaker Mon zitten, lijk op wacht over de warande. Duidelijk zag Marten hem aan zijn pijp lokken, en zijn oogen van onder den bruinen vilten hoed over 't duinenland gericht houden, bij hem lag zijn tweeloop.

— „Hij weet allichte van niets, vermoedde de visscher, opgepast en blijven liggen !”

En nu dacht hij weêrom aan zijn netten die zeker alreeds uitgedrukt waren door 't watergeweld en op drift (1) voeren de wijde zee in.

De wind schoer langs 't helmkruid, hij joeg het zand uiteen, deed de doornstruiken bibberen op hun ranke stammen en keerde de blaadjes met hun zilveren onderkant naar boven.

— „Kon de wind hem wegdrijven,” — hoopte Marten, en hij loerde naar den schildwacht.

Toen hij hem nog heel langen tijd had bespied door 't gebladerte, zag hij hem 't opgestoven zand van zijn kleederen schudden. Mon stond recht, deed zijn hoed af en deed er 't gepoeier van afvallen, dan wreef hij aan zijn oogen, aan zijn knevels, greep het roer en lei het schuin over zijn rug aan de riem die zijn borst overspande. Marten zag duidelijk dat zijn voeten diep in 't losse duinezand stonden; plots keerde de jachtwaker zich af en klom al buigen den hil op. Boven overzag hij vlug den omtrek, drukte zijn hoed vaster op en verdween al den overkant.

— „Mijn netten, mijn netten ! kriemde de visscher; in een,

(1) Drift, op drift gaan = wegdrijven.

twee, drie dolf hij de twee konijnen onder handvullen droog zand, kwam met gebogen rug uit het struikgewas en snelde naar huis, waar hij voorbij moest om het strand te krijgen.

De storm loeide voort. Barbara die sichten lang op den uitkijk stond, zag Marten afkomen stap-en-half en in 't zweet. Zonder verderen uitleg trokt hij zijn roô wollen vest aan en zijn hooge leerzen, dan haalde hij Doken uit stal, lei hem turf en korven op en was weg naar zee.

— „Zou ik m'n karten nog krijgen? dacht Marten onophoudelijk. Hondeweêr, hondeweêr! waarom was ik zoo dwaas?”

Onder 't dreigen van 't geluchte en tusschen bruin-grauwe duinoevers schoof de roode vest en de breed geladen ezelsgestalte naar 't strand toe.

In 't zicht van de zee.

De vloed zette Oost en 't hoog water stond tegen de duinen. Maar een schuimzee kookte en mierelde over 't strand, schuine baren kwamen aangerold en braken open over 't zand als een grauwe wemeling van vuile schaapwolle.

Daarover vaarde de westerstorm en boven hingen de groote meeuwen roerloos gespannen met hun bek tegen den wind.

Marten zag geen netten meer. Heel de boedel was uitgepompt en weg, waarheen en hoeverre? Geen mensch zou 't zeggen. En terwijl Doken, met halfgeloken oogen tegen 't vliegend schuim, bleef wachten bij den duineketen, stapte Marten verre door de landzee om toch iets te ontdekken. Het

water klom langs zijn hooge leerzen en bespeersde vlokkig zijn roô pakje.

Geen stok, geen net, geen netstuk, geen touw, niets!

De visscher bleef een wijle onbeweeglijk staan met de schuimende spoelbedden rond zijn knieën, als een roode boei in ondiep water leek hij daar boven den vloed. En hij keek naar zee toe, doch zag niets anders dan vechtende golven: nievers geen bruine kleur van driftige netten, geen drijfhout, hoeverre hij ook boorde met zijn oogen, niets, niets.

Doch nu kwam ook een zee van bitterheid zijn gemoed overspoelen.

— „Al mijn schoone karten weg, door mijn eigen schuld; over een uur en was 't nog geen storm, alles was te redden! — maar 'k moest naar de warande om daar op den grond te liggen en te wachten tot wanneer de wind in 't Westen schoot en tot storm oversloeg; vijf schoone netten weg, drie maanden zonder werk, de schardijntijd verloren, 't is een ondergang voor een kartezetter!”

Marten had lijk nieuwe rimpels gekregen in zijn getaand voorhoofd, hij keerde zich om en plaste terug naar Doken. Geen last van visch of nettewerk bracht hij meê, deze maal zou de ezel met ledige korven naar huis keeren.

's Anderendaags in den uchtend kwam Benedikt uit „de Galloper” (1) naar Marten's om hem te vertellen dat binnen-

(1) Galloper, lichtschip, z.a., hier: naam op uithangbord van herberg.

varende visschers bij leege tij aan 't westerhoofd van 't Nieuwpoortsch staketsel, een stel weggedreven netten hadden zien haperen.

Ten tweeën bij 't leeg water, stond Marten op den baarbriker die onder 't einde van 't hoofd te nieten uitloopt.

Met hulp van Pannenaars wier booten op den zandbank langs de havengeul te rusten lagen, vergaarde hij de deerlijk veromfaaide en verhakkelde netten.

Alles kwam terecht in de korven op den rug van Doken, die bij den vlaggestok van 't seinhuisje te droomen stond.

Heel de volgende maand had Marten zijn handen vol om de schâ te herstellen, en terwijl Barbara de groote breinaalden met garen bespande of, rustig, eten en kleëren verzorgde, breide Marten zonder opzien heele nieuwe mazenstukken in de gehavende karten en dacht op westerstormen, konijnenwanden en op... zijn Vlaamsch geluk (1).

(1) Vlaamsch geluk, zoo zegt men, als de tegenslag kon erger zijn.

Afb. 14. — 's Winters. Gereed om de vangst te lossen.

Wit en Zwart.

Nacht en Winter samenspannen,
Heere zijn ze, en baas, getween...

Guido Gezelle.
(*'t Vriest. - Rijmsnoer.*)

Op den zesden dag van haar tocht, bij afwisselend visschen en varen was de Oostendsche stoomsloep dien wintermiddag bezuiden Start-Point in 't Engelsch Kanaal.

Het woei een sture Noorderwind en de zee liep grauw en grimmig.

Zoo even had het peilen op 'n veertig vaâm goeden vischgrond aangewezen en de visschers hadden nogmaals den korreboel klaargemaakt (1).

De twee korreplanken stevig met ijzer beslegen wierden van hun galgen gelost. Tusschen beide borden hing het net vastgeklonken, al boven met de pees, al onder met het zestigvoet-lange loodzeel, dat met houten rollen voorzien, vóór het net den bodem moest schrobben.

„Visschen in Godsnaam,” riep de stem van den stuurman.

Terwijl de sloep een halve ronde beschreef op het zeevlak, grepen twee mannen het korrenet vast en lieten het overboord

(1) Den korreboel klaarmaken. Duidelijkheidshalve zal 't noodig zijn vooraf de aanteekeningen te lezen onder 't woord : korre.

in 't woelige water glijden. De borden doken onder, wijkend van elkander af door den schuinen waterdruk en spannend aan de twee uitgevierde stalen schranken waarmee zij aan 't schip verbonden lagen. Daartusschen zonk mede het net de diepte in tot op den zeegrond.

Traag voer thans de vischsloep vooruit, aan de honderdvaâm-lange schranken het korrenet voorttuiend dat met open muil en vangmatig de visch moest opscheppen langs den bodem.

Nu is 't vier uur geworden.

„De korre inhieven !” heeft de stuurman geroepen. De schroef is stil gevallen, en razend begint de stoomspil te draaien.

Wrange geur van smeerolie en damp doorwalmt de koude lucht en 't aanhoudend gekners van tandwielen doorsnijdt het gejaag van wegsnoevende stoom.

Gestadig aan worden de twee reepen binnen boord gehaald en rond de spil gewonden.

Plots vertraging. Gematigd gaat nu het zoeven en rammen. Behoedzaam worden de uiteinden der schranken aan boord getrokken. De twee glimmende vischplanken worden elk aan hun galg geklonken en bij 't wegtrekkend daglicht zien de mannen rakelings met de baren den kuil van de korre even opduiken.

„Er zit zwaarte in !” roept er een.

Door vier paar vuisten wordt eerst het netlijf binnen boord gehaald. Als 'n langwerpige slap gedrocht kruipt het over de verschansing. Het water stroelt eruit en loopt in lange beken naar 't achterschip.

Nu is de buit nakend.

Spannend aan kuiltouw en takel rijst de kuil van 't korrenet bolvormig zwaar, als was er 'n heel peerdenlijf in geborgen en hangt rakelings buiten de ijzeren reeling, bij 't ongenadig tuien van de spil rijst hij nog en zweeft binnen boord.

Een geroep. Alles valt stil.

Op z'n weerhouden staat de kuilman gereed om den al onder toegesnoerden zak te ontlasten.

Met handigen wrong ontknoopt hij den kuil en springt op zij.

Plets ! daar is heel de vangst los en 'n breede stroom visch glijdt uit het net over 't scheepsdek.

Eenbaarlijke kriuweling van witte balgen en opengerekte kieuwen.

De platvisch slaat zijn effen buik tegen grauwe ruggen. Vlaswijtingen spalken hun muil open, roobaards en makereels wikkelen, slijmgladde roggen smachten hulpeloos op hun rug. Veel visschen blijven roerloos, dood van in 't net.

Intusschen is de dag uitgestorven. Bij vunzig lamplicht grijpen de visschers naar de kieuwen en 't keuren begint.

Tot halfweeg hun leerzen staan de mannen in de vischlaag.

In bijgesleepte bennen (1) gooien ze schellevisch, wijting, roobaards, tongen, grieten, terbutten en koengels.

In afzonderlijke bennen komen roggen en knorhaans terecht. Kordeelvisch wordt aan zijds gegooid, de ondermaatsche over boord.

Bij lijfsgenadigen arbeid vermindert de laag en allengerhand blijft er buiten de bakken en bennen niet anders dan zeewier, kokerluits, krabben en 'n onooglijke pak slijmige zee-gallen.

Met ballastschuppen wordt die afval over boord geweerd.

Intusschen vaart de sloep onder volle stoom het Oosten in.

De wind is aan 't wassen en uit het Noorden stort een hagel-vlaag kletterend op het vaartuig.

'n Paar minuten later is de bui over en het waaien gestild. Doch uit den donkeren komt de wind weer aangieren tusschen want en masten. Voor 'n poos is de lucht gezuiverd en in 't Noorden zien de mannen de vier schitteringen van Portland-Bill rakelings boven den einder.

Dweersscheeps wentelt de zee in zwarte walmen met vluchtig glimmen van gitsatijn.

Bij 't slingeren van 't vaartuig en onder meewarigen lampenschemer beginnen de mannen den visch te gutten (2).

Van tusschen slierten hagelsteen en halen ze hun prooi, met 'n vlekmes vlijmen ze de witte buiken open, met haakvingers

(1) Bennen, benne, ben, mand, korf.

(2) Gutten, van 't ingewand ontdoen.

grijpen ze uitpuilende ingewanden en gooien ze onderaan de reeling.

Roggen en knorhaans alleen komen niet onder 't mes.

Naarmate 't gutten vordert, schieten ze de visch in twee standen die half met zeewater gevuld gereed staan.

Bij krachtige spoeling wast 'n maat de vischbalgen zuiver van slijm en bloed.

Gereinigd worden ze één voor één door den ruimgast in bennen gelegd en omleeg gebracht in 't ruim.

Hier moet de visch in 't ijs.

Nevens elkaar staan in de bergplaats stevige bakken ten deele gevuld met de vorige vangsten en met halfweeg 'n verdieping. Enkele ledige bakken wachten nog op hun buit.

'n Laag ijs en 'n laag visch, dan nog ijs, erboven visch, zoo wordt de vangst geborgen. Behoedzaam worden tongen, terbutten en grieten in afzonderlijke ijsbakken geschikt.

Gestadig aan doet de ruimgast de druipende bennen met gegutte visch omleeg. Hier in de ijskoude lucht van 't vischruim zweeft 'n ruwe geur van teer en versche visch.

Tegen de buitenwanden klopt het ratelend geklots en scheurt de zee.

Aan dek scheppen de mannen den afval op en gooien hem over boord.

Na den arbeid dalen ze in 't roef om te schaften (1) en dan te rusten in hun kooi tot de volgende vischbeurt.

(1) Schaften, het eetmaal gebruiken.

Om middernacht zouden ze nogmaals de korre uitschieten.
Doch er is zwaar weêr op handen.

Het heesch geratel van de zee vermengt zich met het scherp schuifelen van de windzweepen en met het geronk van het stoomtuig in de ingewanden van 't schip.

Flink vaart zij, de sloep, en met heuschen zwaai splijt ze de aansnellende waterruggen dat het kriezelend schuim scheurt om de ijzeren wanden.

Bij afwisselende regen- en hagelbuien heeft de boot viert uren lang Oost-ten-Noorden gestuurd en vaart nu Zuid-West-ten-Westen van Beachy-Head. Onzichtbaar en verre blijven de Engelsche vuren afgesloten achter zee en vochtige duisternis.

Elf uur is 't geworden toen een sneeuwstorm 't kanaal komt overvallen. Met nijdigen ruk schieten de sneeuwervels toe, ze wringen zich rechts en links als wisten ze niet hoe 't schip aangrijpen, dan storten ze tegen dek, tegen den boeg, langs reeling touwwerk en want. Onderwijl speerzen vlokken schuim aan boord en 't zeewater buist bij lange geuten over de verschansing, de sneeuw in de hoeken jagend en ze vermengend met slijmachtigen afval van visch en wier.

Rondom woelt de onzichtbare zee die ontketend voor den wind wegloopt en alom briescht haar reusachtige stem als 'n vloekzang.

Van den uitkijk van 't schip naar de brug toe weerklinkt tusschenin 'n kort geroep.

De stuurman aan 't roer verneemt nauwelijks de klanken

die naar hem galmen, en den roeper, die op 't uiterste punt van 't voordek op wacht staat, ziet hij niet. Doch hij weet dat die wachtsman het oog moet zijn dat de baan moet verken- nen in den blinden loop van 't schip, het oor dat elk geluid moet vernemen, en nu de hand geworden is die tast in den nacht.

Die nacht is zwart en wit.

Duisternis, sneeuw, en stormgebriesch. In nood is 't nog- maals uitporren (1) en alleman aan dek.

Het rinkelen eener bel in 't onderschip brengt het hijgen van den stoom tot bedaren, de sloep vaart door, doch met ver- minderde snelheid.

Akelig galmt de misthoorn en daarna de klok. Overhands waarschuwen ze tegen aanvaring in 't noodweêr.

„Wacht verdubbelen,” galmt het van de brug.

'n Zwarte gedaante komt aangeslopen en verdwijnt aan 't voorschip.

Het water vecht rond de scheepswanden in onzichtbare woeling. De zee slaakt de zware klacht, de oneindige, die aan- doet als waren honderde menschen aan 't vergaan.

Als geeselende zweepen komen de sneeuwervels het vaar- tuig aangrijpen. Zoo dicht als opstuivend schuim zwieren de vlokken bij reesems tegen dekplanken, want en luiken.

Witte sluiers omsluiten immer nauwer het vaartuig en jagen bermen ijzige watten aan boord. Daartusschen snijdt de bit- tere wind die alle hoeken volstopt met sneeuw.

(1) Uitporren, porren, oproepen.

Af en toe komt 'n zee over de voorplecht geslegen en overpoelt het sneeuwige dek tot een zompige boel waarover de storm weer versche sneeuwvlagen neêrslaat. Alle zicht is weg en op het onstuimige water lijkt het enge vaartuig nu voor goed afgesloten van de buitenwereld.

Doch op korten afstand aan bakboord kreunt plots het schor geluid van een misthoorn, stem uit den nacht, — zwart als de nacht — en die verhaakeld komt aangevloten.

Met schril gefluit antwoordt de sloep op de waarschuwing en legt haar schroef stil.

Klok en misthoorns roepen angstig over-end-weer. Gehuld in sneeuw en nacht en stormgehuil zoeken beide vaartuigen elkaar te ontgaan. De geluiden kruisen elkander.

De stem uit de zwart-witte nacht verzwakt en sterft weg in den storm. Aanvaring ontweken.

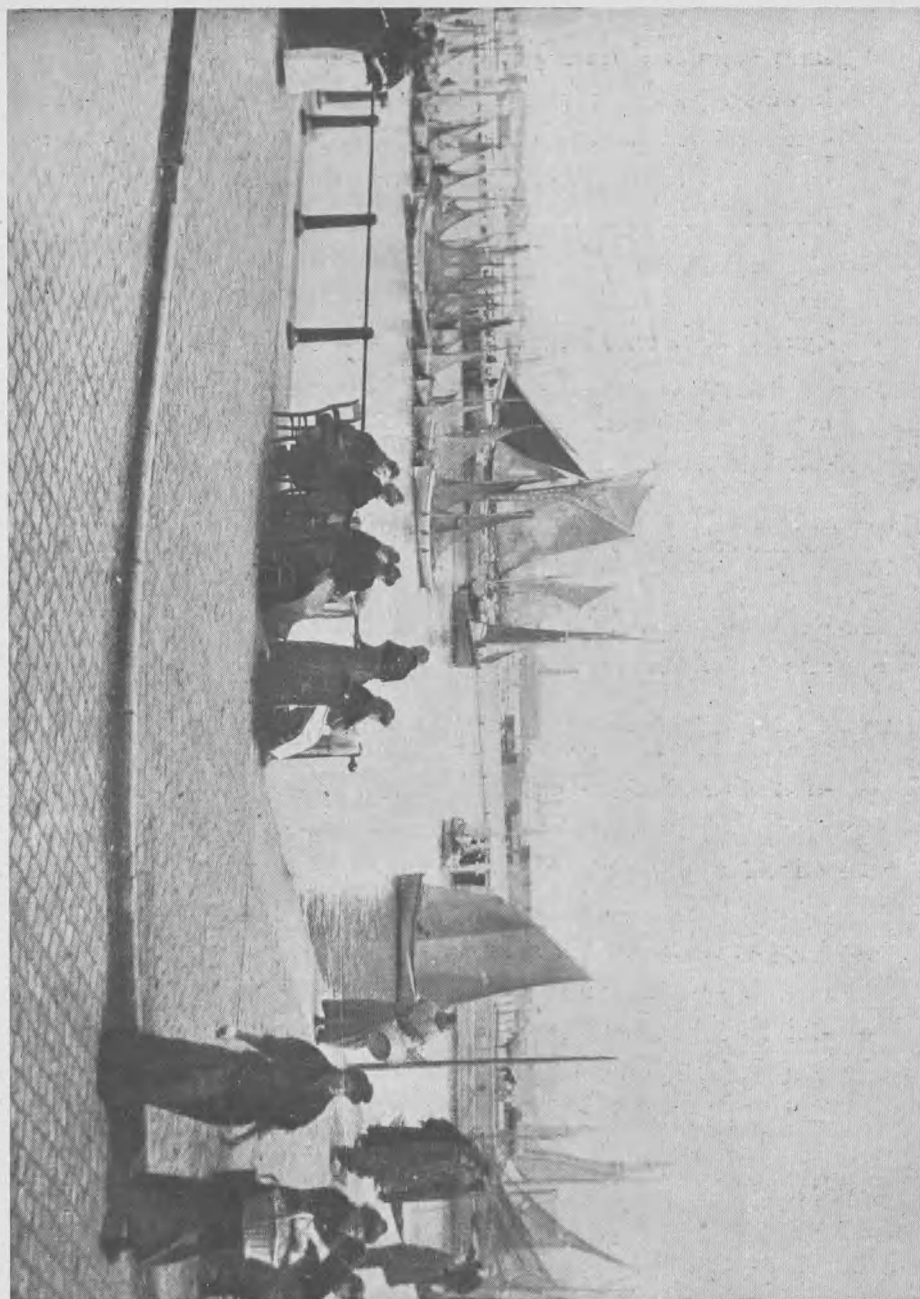
Kop op den wind en immer voort met sneeuwreesems overblazen wiegt de sloep op de pekwarte golven.

Een kort bevel en donkere mannen loopen naar voren, zij bukken hun besneeuwde schouders over het zware anker en zijn rondgelegde ketting met vingerdikke schakels.

Een schok, een klank van metaal en rinkelend schiet het anker in zee.

De lange ketenpak loopt af, op twintig vaâm stopt de stoomspil : vier paar vuisten grijpen de schakels vast, een stalen reep wordt aan de ketting vastgeklonken.

Gebreideld moet de boot vastliggen aan zijn anker : aan

Afb. 15. — Ten tijde van de zelvevaart zooals nu; korren breien en geernars weghalen.

bakboord met den staalreep, aan stuurboord met de ketting; beiden loopen samen op tien vaâm buiten den voorstevan.

Alweer draait de spil, kabel en ketting glijden door en vaster steunde 't schip met twee banden verbonden aan 't zware anker dat grond heeft gebeten in de diepte.

De staaldraad grijnst en krijscht over den ijzeren boord der verschansing en plots is het of er iets hapert en de kabel niet schuift.

Het schip keert zijdelings, 'n paar kreten doorsnijden 't geraas van den storm.

Een fakkel loopt langs de reeling aan bakboord, het vuilgele licht glimt door de neêrslaande sneeuw, een rookende vlamtong steekt aan 't einde van een zwarten arm die zoekt nabij den spannenden reep.

De matroos in zijn glibberig oliepak bukt voorover zoekend naar de hindernis, zijn schouder leunt tegen den geblokten ijzeren bollaard (1) die aan bakboord uitsteekt. De toorts glimt spookachtig en waar de kabel hapert vindt de matroos te laat. Het schip steigert, en schielijk als een mes op 't schavot, komt de staaldraad die op den bollaard spant op het hoofd terecht van den vooruitgestopen man.

Een ongeluk.

Het hoofd ligt gespannen tusschen den ijzeren band van 't schip en den plettenden staalreep. De fakkel ontglijdt de hand, schroevende vijlstaak drukt den kop en de kin op het

(1) Bollaard, zware kop om er trossen rond te leggen.

ijzer. Blind en ongenadig trekt de boot op zijn banden en klimt tegen de baren. De martelaar voelt in vlijmende smert zijn kaakbeenen en tanden kraken, breken, vergaan.

Het bovenmenschelijk zeer gaat over in wanhopig stuiptrekken van den romp als was hij een worm onder een voetzool. Stil gekreun ontsnapt aan den gesnoerden strot, en toen geplette kin en beenderen den lijder alree in zijn bloed doen stikken, schiet de staalreep weg. De man zinkt neêr bij de verschansing, bloed vloeit bij stralen uit neus en mond op de ijszomp van het dek.

Klagend loeit de misthoorn. De stormloop der aanrollende zeeën doet de boot dreunen en van boven slingert de wind immer voort witte wervels over 't gevaarte.

Gevieren staan ze in 't enge ruim bij 't bed dat ze op 'n paar planken hebben gespreid en waarop de verminkte ligt uitgestrekt. Hij is tot bewustzijn teruggekeerd en kermt met vreemde klanken. Zijn gelaat is met bloed gekleurd en uit zijn mond komen bij heesch gereutel vleeschklonters te voorschijn die afdruipeu op 't laken.

Een der mannen gaat neêrzitten bij den verwonde en neemt doeken die hij in versch water doopt.

De anderen staan bij elkaar en schoren zich tegen 't wemelen der sloep. Op hun oliegoed ligt smeltende sneeuw en 't water zijpelt er af op den planken vloer van 't ruim.

Op hun bruine wezens staat moeheid en schrik. Zwijgend en met medelijdende oogen staren ze op dien krachtigen maat

die nu weerloos is geworden. En toen een jongere ook het roef binnen wil en bij 't slingeren van 't schip, langs sneeuwbrokken uitglijdt en valt, dan gromt er een : „Stille ; of we smijten je over boord !”

't Is weêrom dag.

Een lichtblauwe nevel omkranst de kim, doch daarboven priemt de winterzonne; vlekkeloos is de onpeilbare hemelkoepele, en blauw, zoo blauw is het daar omhoog boven 't zeevlak.

De Noordoostwind vlijmt door de ruimte en doet de baren dansen en tuimelen. Witte schuimbloemen loopen rond op glimmende toppen, ontelbare spiegeltjes weërkaatsen 't perelachtig zonnelicht en door de ijskoude speiering van blauw en wit stuurt de sloep als in triomftocht het Oosten in naar huis.

De scherpe voorsteeven ploegt de diepblauwe waterboezems en vaart door, dragend al beide kanten een mierelenden krans van groenwit schuim.

Het schip glanst wit in 't zonnelicht. De boeg is blinkend en met ijsglazuur bedekt.

Masten en bollaarden, kettingen, ankers, dekhuisje en luikeu, 't is alles in glinsterend ijs gekleed.

Koorden en staaldraden van 't want dragen witte kegels, aan den troeviel (1) en in de mazen der korre kleven ijsschollen. 't Is een heerlijk ijspaleis dat door de snerpende bries het Oosten in drijft naar Vlaanderen toe. Tooverachtig schoon als

(1) Troeviel, loodzeel, z. a.: korre.

kristal in 't zonnelicht glijdt het gevaarte vooruit, bovenaan schiet trillend een wolkend-witte stoompluim de lucht in.

Is dit nu het schip dat gister dien duisteren strijd leverde ?

Beneden in 't ruim, op 't smalle bed, ligt de verminkte man, zijn hoofd is met bloederige doeken omwonden.

Een zonnestraal komt door het ronde kajuitvenstertje en dwaalt over 't grijze laken.

Afb. 16. — Blankenbergsche schuit uit klinkwerk.
Dit slag is sedert 'n dertig jaar verdwenen.

De Weg door 't Leven.

„Wat is het drama anders dan een gebreidelde zee? De storm der hartstochten tot heldere klaarheid gedwongen: zonnelicht op een stormende zee.”

Cyriel Verschaeve.

(Inleiding tot Rodenbach's keurgedichten.)

HET KORRENET.

Met hoekigen zwaai van hand en elleboog dreef moeder Milia de zware houten naalde door de mazen die reek-aaneen boven het spaan stonden. Het nieuw korrenet was aangelegd en oog voor oog moesten de volgende scholen (1) in gelijken vorm rond het spaan gespannen en vastgeknoopt liggen. Boven-aan waren de eerste rijen samen geschoven en gerijgd aan een end pooklijn dat vastgesjord lag aan een lantaarnpaal langs de visscherskaai.

In open lucht en lenteweêr breide Emilia het liefst, en al sloeg ze maar weinig acht op andere visschersvrouwen die verderop ook aan 't korrebreien waren, toch hield ze van het

(1) School, maas, tralie van 't net.

bedrijvige van visscherskom en omgeving. Dat was de adem van de visscherij over haar werk.

Zonder opkijken en haar wenkbrauwen spannend tegen 't ketterend zonnelicht, breide Milia school na school en haalde zij den knoop toe boven elke oog rond het hout.

Twee honderd vijftig mazen breed was de inzet van den korrerug. Bij 't langan van 't net had de breister pas haar stoel achteruit geschoven om de volgende rij in te zetten toen de maalboot z'n stoomfluit door de lucht gierde. Dat was half-elf en tijd om naar huis te loopen en 't noen-eten gereed te maken.

De visschersvrouw liet naald en net vallen en spoedde huiswaarts, vijftig stappen verder. In een hoog zeegroen-gekleurd huis waren de kamers van de eerste en tweede verdieping haar woning.

Haar man Fideel was in zee, matroos op 'n vischsloep. Zes kinders waren hun schat en dierbare last, vier jongens en twee meisjes; 't oudste veertien, 't jongste zes jaar, alle nu naar school, maar tegen den noen thuis.

Zij en hadden 't niet breed tenzij in werk en moed. Hij met z'n paaie (1), zij met heur verstand in 't huishouden, ze lukten erin de twee endjes aaneen te krijgen. Nu waren ze beiden van voren in de veertig en 't dagelijksch brood had hun nog niet ontbroken.

(1) Paaie, bezoldiging.

Vroeger — allang geleden — was hij soms thuis gekomen met een brander — 't was van dien engelschen whisky, van dien harden. En dan was hij bot en barsch, en toen de twee kleinen aan 't huilen gingen had hij nog luider getierd. Emilia had niets geantwoord, doch hij had wel bemerkt dat ze bleek was en dat haar bruine oogen zwartachtig glinsterden.

's Anderendaags, nuchter, had hij haar beloofd nu voortaan niet meer te drinken. Doch naderhand was 't nog gebeurd, en alhoewel hij kwalijk verstond hoe Milia, in stede wraak te nemen, nog immer beter zorgde voor zijn uitzet en zijn mandje nog ruimer geriefde met mondbehoeften, toen hij weg moest voor drie weken, dat ging nu toch eens door z'n harde ziel.

Op zekeren dag terug aan den wal, had hij tot den laatsten duit van z'n loon op tafel gelegd en gezeid :

— Milia, voorgoed is het uit met den drank.

Hij had wel gemerkt dat ze nogmaals bleek wierd en dat haar oogen zwart glinsterden, maar hij was van den trap afge-loopen en terug naar z'n schip om het te helpen schrobben al denkende : „Je zoudt moeten 'n duivel zijn om zulk mensch nog verdriet aan te doen !”

Fideel had z'n woord gehouden en nadien nog beter verstaan dat Emilia gelijk had.

Bij 't zeevaren een nuchtere kop en thuis een blijde welkom, was hem meer weerd dan 't ander.

Sichten vijf en twintig jaar vaarde hij ter visscherij. Eerst als jongen met z'n vader Casimier — Cas in den wandel —

met de zeilsloepen 't Noorden in achter kabeljauw met de kollijnen.

Later had hij 'n jaar of twee als jong matroos gediend op 'n klinkewerkte (1) schuit van Blankenberghe. Zoodra het kon was hij weêrgekeerd naar Oostende om aan te monsteren bij O. 42. Dat was nog de tijd van de groote zeilsloepen, die plompe Oostendsche vaartuigen die eruit zagen als kloefen (afb. 17), maar veel zee konden afzien. Vier jaar later wierd O. 142 onttakeld en verkocht. Fideel ging over naar O. 137, 'n splinternieuwe ijzeren motorsloep van dezelfde reederij.

Moeder Emilia was in de weer om 't noeneten gereed te maken. Cecilia, 't oudste meisje, kwam met 't kleinste, Treesje, thuis van school.

Moeder helpen was Cilia's liefste zin. Met klibberen tred en vlugge vingers schikte ze borden en kommen op de wit geschuurde tafel.

Intusschen klauwierden de vier knechtejongens luidruchtig den trap op. Remi, Frans, Camieltje en de kleine Omaar.

— Elk op z'n plaats en zwijgen voor 't gebed, — sprak moeder.

Alle zes wrongen ze zich tusschen stoel en tafel en bleven stil. Moeder alleen bleef rechtstaan en miek teeken naar 't jongste zontje. Omaartje bad vóór en de anderen antwoordden.

(1) Klinkewerkte, uit klinkewerk: huidplanken die dakpansgewijze over elkaar heenliggen (afb. 16).

Afb. 17. — De plompe Oostendsche zeilvischsloep (dandy-cutter). Let op den korreboom aan bakboord. Dit slag van zeilschepen is sedert 'n vijftiental jaren verdwenen.

Dan was het ajuinsoep, gekookte knorhaan waarvan de graten in 't midden op 'n teel geschoven wierden. Koffij voor drank uit witte glanzende kommen. Als slot elk 'n stevigen boterham.

De twee oudste jongens — elf en twaalf jaar — hadden als volwassen visschers hun steenrood kazuifeltje aan. Ze keuvelden over jollen en riemen en wie het best kon roeien onder de visschersjongens. Binstdien weerden ze zich om eerst gedaan met eten, want hoe eer gedaan, hoe eer aan 't werk, niet om 't werk maar om de speeltijd die na 't werk kwam vóór de school herbegon.

Reeds had moeder ze met heur doordringende oogen bezien, en dan kort en goed :

— Frans, eer je gaat spelen : drie naalden vullen en gij Remi, een reek breien aan de korre.

Ze stonden beiden op, lachend grepen ze elkaar nog eens naar de kraag tot groote leute van de drie kleinen en liepen weg.

Straks zit Remi naast den lanteernpaal in moeders plaats vóór 't korrenet, en breit z'n taak : een volle reek.

Met bleuzende kaken en op z'n bruin burstelig haar z'n klak achteruitgeschoven, wendt hij onverpoosd de zwaar-geladen breinaalde door de mazen en rond het spaan. Oppassend is de knaap, want 't is voor thuis, en scheelt er iets aan 't net, op 't kantoor (1) vinden ze vlug de feil. Hij steekt en draait de

(1) Kantoor, de reederij.

naalde en telkens na tien scholen ontlast hij 't spaan. Het kempgaren mindert op de breinaalde en scherp-geurende mazen glijden van 't hout. Immer voort, immer voort, nog twintig steken, nog tien, en dan is 't af.

Reeds staat Frans bij hem met drie volbespannen naalden. Hij legt ze in 't werkbakje en weg draven beide knapen naar den geernaartrap waar Narden-peatje's jolle (1) deinend op 't water te wachten ligt.

Ze dokkeren den trap af en springen in 't vaartuigje, hozen 't moerig water, lossen de landvaste en grijpen elk een riem. Glinsterend spat het water op, en hijgend roeien de knapen vooruit, gejaagd, als was er een redding op handen, dweers over den dok. Dan is 't wenden en terug naar den eersten kaaimuur, dan nog eens over end weer tot wanneer 't klokkenspel op 't stadhuis half twee tokkelt, en dan is 't op een loopje naar school.

Te twee uur komt moeder Milia neêrzitten bij 't opgezette korrenet aanzijds den kom. Hooge tij is 't nu en met hun groenen boeg komen de geernaarbooten boven 't zwaar arduin kijken dat den dok omzoomt.

Blinkend staan de bruin-gele masten in 't zonnelicht en hoog aan de vischtalië opgetrokken hangen de geernaarkorren in zonne en lentewind te drogen.

Wit glanzend ligt de breede straat in trillende helderheid.

(1) Jolle, jol, licht plat roeibootje. De jollen zijn afkomstig uit Scandinaavië.

Rond de palen zitten ze te breien aan haar netten, de vrouwen en meisjes.

Milia heeft haar werk hervat : ze vlecht en vlecht, als weven gaat het, handig en snel. Het bovenstuk moet vorderen, het wordt zestig mazen lang op twee honderd vijftig breed.

Terwijl de korrebreister werkt zit ze te denken aan loon voor 't huishouden. Naar de reederij, waarvoor Fideel vaart, ging zij om kempgaren, want ze wil met korrevlechten 'n stui-ver bij verdienen.

Meer dan honderd kilo garen is noodig voor 'n stevig vischnet. 't Kantoor betaalt heur drie en een halven frank per kilo gebreid werk. Hoe eer het werk af hoe eer loon.

Achter haar hoort Emilia 'n bekende stem, die van heur moeder. Deze komt 's achternoois soms te naargange. Euphemia heet ze — moeder Femia in de wandel — ze is weduwe, zeventig jaar, en woont bij een schoonzuster, weduwe als zij. Met h'r witte pijpmuts aan, blauwen borstdoek en bruinen rok, komt Femia met tragen stap dicht bij.

— Dag Lietje, en hoe is 't ?

— Dag moeder, rust 'n letje, waardoor je komt van verre.

Euphemia en wijst den aangeboden stoel niet af en neergezeten betast ze met knokige vingers den nieuwen brei, en :

— Zult-je vandaag uw twee kilo kemp gebreid krijgen, kind ?

— Misschien wel, moeder, — en Milia hervat rechtstaand heur werk — en 'k zou er elken dag drie kunnen verwerken, was er geen verlet met noodiger arbeid thuis. Na schooltijd

is hier niets uit te richten voor mij, maar Cilia doet haar best en 'k zal Remi's taak verdubbelen.

— Ja, als de oudsten een handje toesteken bij 't breien, dan komt je wel aan uw drie kilo daags.

— We zouden der moeten geraken elke zes weken een korre klaar te krijgen voor de reederij. We berekenen het alzoo : een net dat is honderd tien kilo garen; zes weken, de Zondag af, dat is zes en dertig dagen. Elken dag drie kilo garen te vlechten tegen drie en een halven frank per kilo voor den arbeid, dat geeft drie honderd vijf en tachtig frank bijverdienste om de zes weken.

— Ja, kind, hoe hard je 't hebt je kunt inwinnen en iets begaan, wel te staan — en God geve 't — als de vischvangst meewil, want dit is 't bizonderste. Fideel is taai in 't werk en fel, wanneer is hij weêr aan wal ?

— Op de reederij spraken ze van Zaterdag noen.

O. 137. (1)

O. 137 was in de Noordzee door 't gat van de Breëveertiene gevaren tot aan de Bocht.

Lente en zonneshijn. Uit het Noord-Oosten woei een kloeke bries die de baren deed klimmen tegen den zwarten voorsteven. Rondom spande de gezichteinder een scherpen

(1) O. 137 = Oostende, nummer 137. Elk visschersvaartuig is verplicht het letterteeken van de aanlegghaven waar het ingeschreven is, alsmede z'n volgnummer te dragen al weerskanten van den romp en desgevallend in 't grootzeil. Deze teekens moeten op afstand goed leesbaar zijn.

kring en daaronder glooide en trilde een diepblauw veld. Dichter bij 't vaartuig was de zee lichter van verwe en de scheurende baren wentelden er in heldere tinten van kristalblauw en veronesegroen.

Al den zonnekant glansde een diamantstroon tusschen 't schip en den einder terwijl regenboogkleuren vluchtig voor den boeg zweefden bij 't schuimende scheuren van de geploegde baren.

Na 't korren was de sloep vooruitgestevend. De visch was kant en klaar in 't ruim geborgen en naar andere vischgronden ging de tocht.

Na 't schaften kwamen twee mannen met hun makereel-lijnen te voorschijn.

Fideel had z'n touw ontrold en verzekerde de snoereinden. Twee keisters (1) met elk een hoek (2) kwamen te staan aan de lijn; alonder, als ballast, hing 'n vuistdikke loodklomp. Aan elken hoek prikte hij 'n stukje geep (3) en de lijn hing over boord. Fideel vierde het stevige garen dat door 't mierelend water sneed en nu scheef stond door de vaart van 't schip.

Toen de touw 'n vaâm of tien uitgelopen was hield hij ze tegen en schoot ze met 'n paar slagen rond een bolgaard. Dan greep hij ze leeger vast om het aan te voelen zoodra een visch aan 't aas had gebeten.

Makereel is felle visch en vlug moet 'n schip varen dat de makereel niet volgen zou. Gulzig hapt hij naar 't lokaas aan

(1) Keister, snoereind.

(2) Hoek, haak.

(3) Geep, langwerpige visch, z. a.

de voortijlende traap; 'n stukje visch, 'n blikken schilfer, 'n lijnwaadsnipper zelfs zal, aan den hoek vastgehaakt, z'n vraatzucht verschalken.

Aan boord en om-end-om is niets anders hoorbaar dan 't zoeven van den wind en 't scheuren van 't water. Met hun bruinroode kazuifels aan, als boeien in 't zonnelicht, liggen de twee matrozen gebogen over hun lijnen.

— Eén is beet! roept Omaar en haalt z'n lijn op. Met gematigde ruimten ingepakt komt de scherpe touw aan boord. Het bovenste snoer komt reize met de baren, doch het aas hangt er nog aan. Maar deronder is er iets aan 't wemelen dat dicht bij 't watervlak donker en schichtig te vluchten poogt.

Een glinsterend-druipende makereel swobbelt boven; met handigen ruk wordt hij samen met het onderende en het lood binnen boord gezwaaid. Tegelijk is Fideel bezig met een visch naar binnen te winden en kort bijeen liggen twee makereels te wippen aan dek.

Schoone visch, de makereel, als hij uit het zeewater komt. Met reden noemen de visschers den makereel koning der visschen. Zoo mooi rond van lijf en geëvenredigd van bouw, zooforsch en fel is er geen van die grootte. Donkerblauw- en goud glanzend op z'n rug, wordt hij klaarder van verwen op z'n zijden die glinsteren als 'n duivenkeel. In nog zachter tint gaat die kleur over tot zilverwit aan de buikzijde. Sierlijke olijfgroene banden teekenen dweers den blauwen rug en loopen te nieten uit benedenwaarts in 't zilver. Als 'n zebra getee-

kend onder de ronde visschen blijft de makereel één kleurenpracht.

Met geweld slaan de twee gevangenen hun rond lijf dat zoo weinig plooiën kan, en hun zwaluwachtigen steert tegen de plankenbevloering, ze spalken hun met scherpe tandjes bezetten muil, ze keeren en trillen van drift om weg. Vruchteloos. Ongenadig wordt de eerste vastgegrepen en gevlekt. Roerloos blijft hij straks en met vliemvlugge hand snijdt Omaar glanzende reepjes uit de buikzijde van z'n visch. Als lokaas heeft dit z'n gelijke niet voor verderen buit. Met deze bloedend versche spijs voorzien gaan weêr de lijnen de diepte in.

Geduldig aan worden de trapeu bewaakt en nijverig ingewonden.

Soms worden twee visschen aan dezelfde lijn opgehaald; als schichten duikelen ze om weg naast de oppervlakte en hun donkerblauwe rug boort door 't lichtgroene vonkengesproei van 't voorbijglijdend zeevlak.

En vallen ze niet af bij 't inhieven? Geen nood! De hoek zit diep ingeslokt en bloeden doen ze uit keel en kieuwen eer de ijzeren punt naar buiten wil. Het liggen er reeds twaalf of dertien te wikkelen tegen dek. De zonne speelt in de regenboogverwen van hun zijde en spiegelt in de glimmende ruggen.

Er zijn kleine bij, niet grooter dan haringen, andere zijn als kleine tonijnen bijna 'n voet lang. Immer voort volgen de makereels van in de diepte het varend schip, en ze bijten aan 't lokaas, vangen zich zelf en snokken aan de snoeren. Immer voort, als maten ze 't kempdraad, halen Fideel en Omaar rus-

tig de lijnen aan boord, onthaken de vangst, prikken versch aas aan den hoek en laten de lijnen in zee glijden.

Een buitenkans is die visch voor hen en toeslag aan kordeelgeld.

Een teeken van den schipper.

De lijnen blijven liggen en 't peillood gaat de diepte in. 'n Kwart mijl verder nogmaals gepeild. Voordeelige vischgrond voor de korre en goede tij.

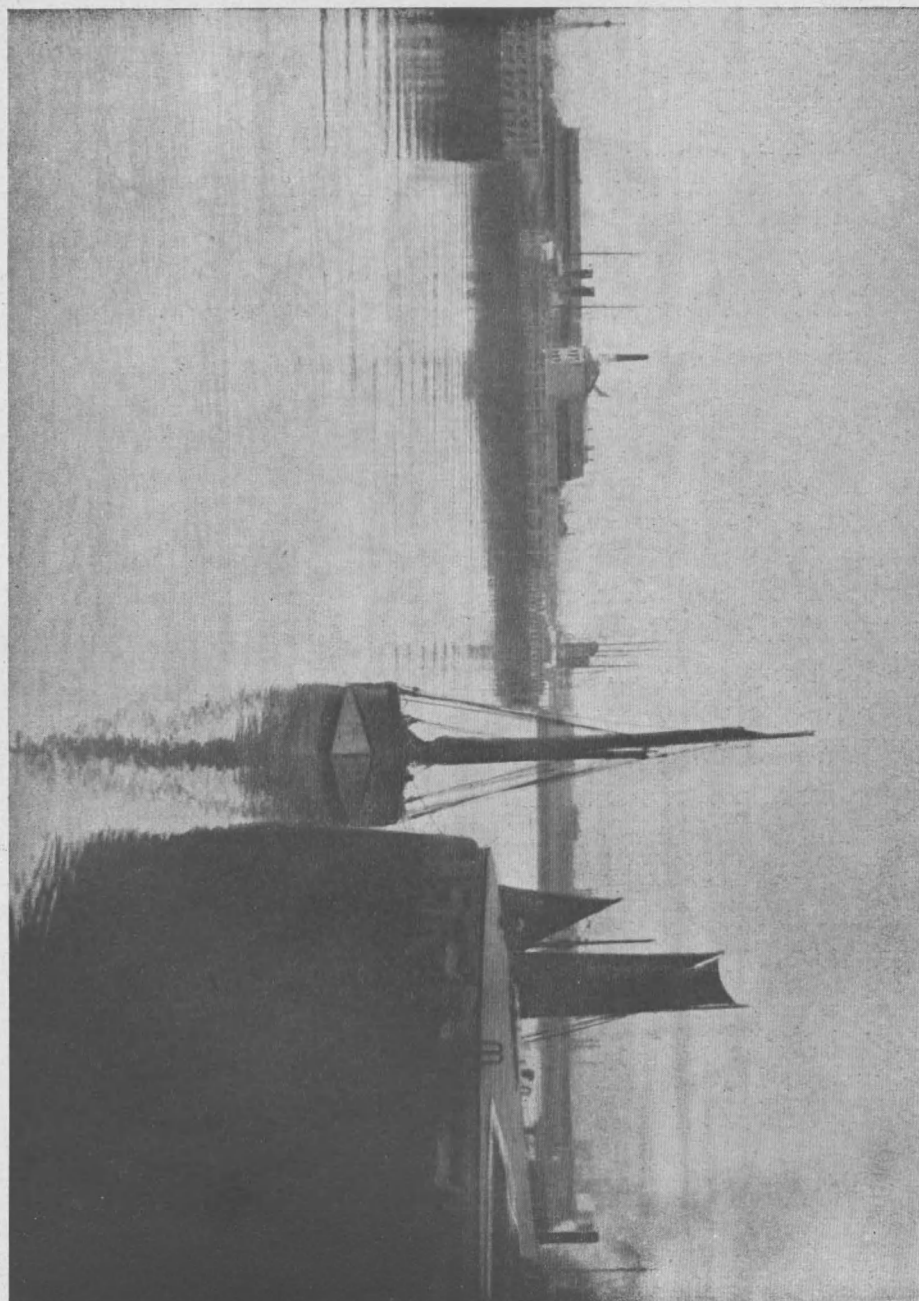
— Visschen in Godsnaam, — zegt de stuurman.

De korreplanken komen los van hun galgen en het net gaat over de reeling het water in. De twee korretouwen spannen, en langzaam verwijden ze naarmate de borden uiteengaan. De kabel wordt stevig in den sletsblok bevestigd en in vasten maatslag draait de schroef. Over den zeebodem sleept het schip vier uren lang z'n korreboel voort.

Na 't gutten en bergen van hun makereel dalen Fideel en Omaar in 't kombuis.

Daar zit aan den vastgesjorden tafel Wannes bezig met schaften. Wannes is de oudste matroos.

Boven bruingebrand gezicht draagt hij 'n vettige klak die nooit z'n kop verlaat; onder de klep komt 'n bles grauw haar uitkijken tot boven de burstelige wenkbrauw. Met z'n bruine

Afb. 18. — Rustige haven. — Enkele rimpels in 't water, enkele rimpels in de lucht...

vuist houdt Wannes 'n blinkend handmes waarmee hij behoedzaam schellen afsnijdt van kabeljauwlever in puddock (1).

Hij kijkt grimmig naar Fideel en mort :

— Heb je al geen werk genoeg zonder dien makereel ?
Waarom moet je den ouwen nog laten gelooven dat je tijd te veel hebt ? Kruip liever in je kooi in de plekke van te trappen, je bederft het ambacht.

Omaar schuift weg en Fideel bekijkt Wannes met boren-den blik.

— Luister, maat, 't en heeft u niemand entwat miszeid of misdaan, maar wil ik voor 'n uurtje 'n stuiver bijverdienen met dien makereel, dat gaat mij zelf aan en niemand anders.

— Je bederft het ambacht !

— En wat moet je dan elken dag rullen over d' armoe van de visschers ? Wie vooruit wil zou eerst bij u moeten zijn om oorlof !

— Je bederft het ambacht !

— Elk z'n zin !

Fideel trekt z'n leerzen uit, stroopt z'n kazuifel en wollen sokken af; op z'n knieën scharrelt hij z'n kooi binnen, schikt z'n lengte over de dekkingen en doezelt weg.

Wannes blijft zitten te mijmeren. Een ander matroos keert zich op z'n legersteê en herbegint te snorken.

(1) Kabeljauwlever in puddock, leverworst; daartoe wordt de lever samen met ajuin gehakt, dit mengsel wordt in een gereinigde kabeljauwmaag (E. puddock) gestopt, die dan toegesnoerd wordt en gekookt.

In vasten maatslag draait de motor en 't schip trekt steeds verder z'n net over den zeegrond.

Rondom trilde de zee onder kalmgeworden wind. 'n Paar mijlen vooruit kwam uit de richting van Heligoland een zwarte stoomer en stuurde 't Westen in. Heel verre op den gezichtseinder in 't Noorden stonden kleine stipjes, visschersbooten allicht uit Bremerhaven.

't Was 's namiddags vier uur toen de schipper overal miek (1) en het inhieven gebod.

Met zware leerzen aan staan drie matrozen en de jongen gereed bij 't draaien van de winch. Hardnekkig-aan haalt de spil de touw naar binnen en zacht wiegt de sloep op de donkerblauwe zee. Scherp kijken de mannen als naar een prooi in de richting waar de korreboedel moet opduiken. Dicht aan stuurboord verschijnen de borden (2), als drenkelingen worden ze opgepikt en aan hun peerdijzers vastgeklonken.

Nu wordt het lange treilernet al over de reeling binnenboord gehaald. Beurtelings opduikend en zinkend zwemt de bolvormig-geladen kuil achter 't bruine netlijf. Gebogen over de verschansing slaan de mannen een strop omheen de kuil, ze pikken de voortalie in 't strop en hijschen de vangst boven dek.

Met het lossen van de kuil stroomt de visch eruit met kwal-

(1) Overal maken, alleman aan dek roepen.

(2) Borden, z. a. onder 't woord : korre.

len en klakmest. De beurzen van de korre worden uitgeschud, heele reesems platen en pietermannen toonen hun ros-grauwe ruggen. De witte buiken van terrebutten en grieten glanzen peerlemoerachtig in 't goudglanzend zonnelicht. Voetlange tongen wringen en slaan hun slanke lijven over-end-weer. Tusschen vijfhoeks en slabberaaien spalken 'n paar groote roobaards hun muil en kieuwen open, engelsche soldaten en poeren bibberen nog in de bonte massa.

De drie matrozen en de jongen rapen de visch en schikken hem soort bij soort. Dan weren ze de ondermaatsche en het onkruid met schuppen over boord. Daarna is 't gutten en spoelen. Met handige sneë wammen ze de balgen en gooien met breeden zwaai de slijmerige ingewanden weg.

Getweeën hebben Omaar en Fideel werk aan 'n grooten terrebut die nog levend onder 't mes komt. Van omvang als 'n tafelblad is 't 'n kerel van gewillig twaalf kilo. Zwartachtig bruin is z'n rug en met steenachtige knobbels bezet, z'n platte onderzijde is glanzend wit, aan de bovenkant nevens z'n sikkelvormige muil staan twee kleine oogen; 'n sterke vuist dik is deze platvisch.

Vlug schiet het mes door de blinde buikzijde, in één haal wordt het binnenwerk uitgetrokken; nieuwsgierig kerven de mannen den gezwollen puddock door, waaruit een stuk of vier halfverteerde pietermannen komen uitpuilen.

Naast lengen en koolvisschen zijn er nog andere terrebutten bij de vangst, enkele grieten, 'n zware helebut en 'n heele klik tongen.

Vlug en veerdig worden ze gegut : fijne visch houdt den moed in 't herte van de visschers : dat bedijgt ! Reeds goot de jongen de kuipen vol spoelwater. Een voor een worden de visschen van bloed en vuil gereinigd. Lijfsgenadig werken de mannen aan 't spoelen en beurtelings dragen ze de lekende visch naar 't vischruim waar de ijsbakken wachten.

Hier broemt de stemme van Wannes die vit en ergeweert (1): „De eene visch is te zwaar, de andere te licht; de grieten zijn „slecht gegut, de vlaswijtingen maar half gespoeld ! Zijn 't „leegaards daar boven ?! Is er geen makereel bij ?!”

De zonne zinkt in roodgouden praal achter den einder weg. Indigokleurig wordt het zeevlak. Noord-Oost uit, heel zwak in de verte, pinkt het Wezer-lichtschip.

De sloep voert top- en zijlichten en stevent vooruit naar andere vischvelden.

Om elf ure vertraagt de motor z'n gang, de luchters worden verwisseld en weerom gaat het schrobnet te water.

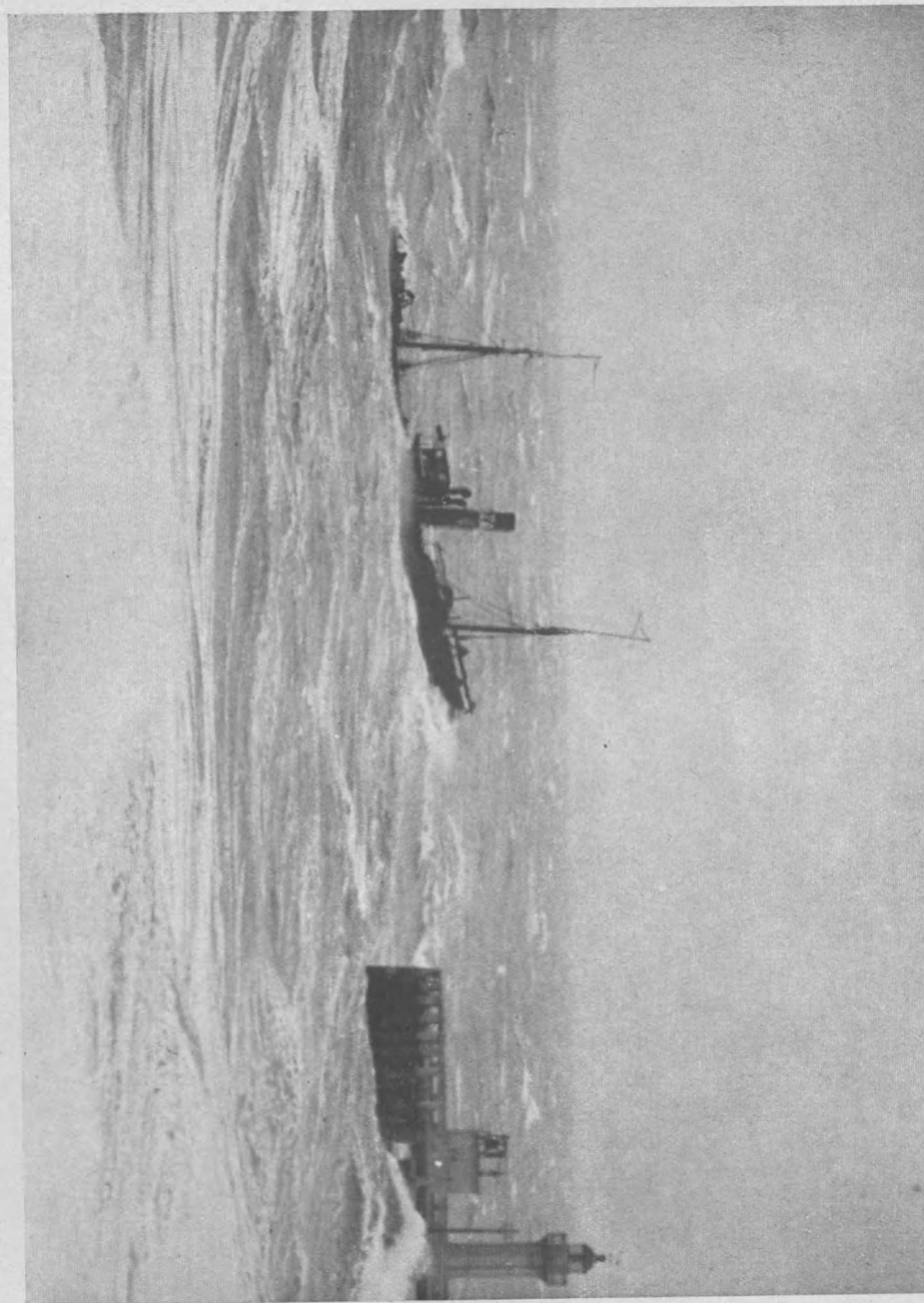
Stille nacht en rustige zee met zwartblauwe flonkeringen.

Doch kort na middernacht gebeurt er iets en 't kwam ver-raads.

Ineens wordt de wacht gewaar dat de korretouw geweldig spant en springensgereed knerst in den sletsblok (2). Het schip

(1) Ergeweert, kijft, z. a.

(2) Sletsblok, kinnebakblok, z. a.

Afb. 19. — Uitvarende stoomvischloep bij stormweer.

helt, het wil verder, doch het trekt op z'n net als op 'n vastgeploegd anker.

De motor valt stil en terwijl 'n paar mannen uit hun kooi aan dek ijlen klinkt 'n bevel kort en scherp :

— Inhieven !

De sloep ligt boomvast als was ze vastgemeerd in den dok. De bemanning begrijpt wat er hapert en dat het vaartuig met z'n korreboel vastvloog aan een wrak.

Zwaar en lastig draait de spil. Bij 't licht der gloeilampen zien de visschers hoe hard de touwen trillen en trekken. Het net houdt stand als was het 'n rots waarop het schip wordt ingehaald. Traag, behoedzaam, windt de boot zich dicht bij de plaats waarboven de korre vastzit. Plots schommelt de sloep, de kabel begeeft, het net schoot los.

Maar de last aan visch is licht en bij uitgezaaiden glans van lampen zien matrozen en stuurman, reize met het zwarte glimmend water, het grauw vlekken netlijf op gansch z'n breedte uitgespreid.

Met vlijtigen armzwaai halen Fideel, Omaar en Wannes de druipende mazen binnen : geen vischgewicht maar 'n heerlijk gescheurd korrenet komt over bakboord binnen. Aan de buikzijde, 'n paar voet af van de kuil, gaapt een scheur van twee meter, aanzijds daarvan is 't net doorhakkeld en leeger lijkt de kuil als met 'n mes doorkorven op drie voet lengte.

In de diepte vlekke het wrak de korre en langs de wonde is de vangst verloren.

Zwijgend kijken de mannen naar den gehavenden boel. De

schipper keert weêr naar 't stuurhuisje en teekent op de zee-kaart de plek aan waar het net vast sloeg. Dan laat hij de reis-luchters opzetten, den motor aanslaan, en weg vaart het schip door de nacht het Noorden in.

Twee mijl verder is 't nogmaals peilen en „visschen in Godsnaam”.

De tweede korre — die van stuurboord — gaat te water, vangmatig wordt ze bevestigd, en toen de vaste maatgang van den motor het visschende vaartuig in bepaalde snelheid houdt, dan gaat de helft der bemanning ter ruste.

Dan is het twee uur geworden.

In de stuurhut blijft 'n man aan 't roer, aan dek houdt een ander de wacht, in 't onderschip waakt de motorist over het immer-voort kloppend herte van de sloep.

Zonder tegenvallers duurt de vischbeurt tot ten zessen. Dan is 't uitporren, inhieven, gutten, spoelen en bergen.

De voornoen is ten halven en voor de mannen begint nu 't herstellen van 't gescheurde net.

Aan de buikzijde is de gapende wonde afgezet met stukgereten mazen en loshangende enden kemp. De scheur gaat over twee schroôn (1) en zijdelings van de rugzijde staan de kwetsuren tegen elkaar. Het ergst is er de kuil aan toe. Op den bodem heeft het wrak het net vastgegrepen, en niet gelost vooraleer 't er de stukken heeft afgebeten en de visch geroofd.

Met spaan en naalden in hun vuisten zitten de matrozen

(1) Schroo, netstrook in de breedte genomen, z. a.

naast het net in den zonneshijn. Scholen na scholen worden ingezet en 't boetgaren legt versche plekken in 't oude netlijf.

Twee uren naëen weven ze beiden en Wannes rijgt de kleine scheuren toe. Met dubbel garen wordt de kuil versted, 'n paar felle robbers (1) worden eraan bevestigd.

Twee kilo versch kempgaren wierden alree verbreid.

Voor 'n poos komt de schipper kijken naar 't werk.

— Leelijke scheur — meent hij — 't was buigen of bersten, 't is ergens 'n blind oorlogswrak; 'n vlaamsch geluk dat we heel den korreboel niet moesten afkappen!

— 't Kantoor is rijk genoeg! moppert Wannes.

— Rijk maar uw mazen toe, man, en rijk ook uw mond toe. Je zoudt gij liefst hebben dat de reeders al hun tuig verliezen, en dan worden we allemaal rijk.

Wannes glarioogt op z'n naalde en zwijgt. Hij is beducht voor den ouwen als deze kregelig wordt.

Al noemen ze hem „den ouwen” als baas van 't schip, toch is stuurman Dirk nog 'n jonge kerel van dertig jaar. Visscher in merg en been, draagt hij als 't ware 'n compass in z'n oog en 'n visch in z'n herte. In z'n blauwen strakken blik ligt 'n glans van de Noordzee. Flinke en harde zeevaarder is hij, en als schipper streng op de tucht, hij weet wat hij wil en 't moet gaan naar zijn zin. Geen leegaards aan boord, eenieder moet geven wat hij kan. Help u zelf, zoo helpt u God.

De reederij weet dat O. 137 met schipper Dirk aan 't stuur

(1) Robbers, sleepdweilen, z. a.

in goê handen is, en dat menschenlevens, zooveel als 't van een mensch afhangt, met hem veilig varen.

Toen verleden jaar te November de boot niet verre van de Wolf tegen avond in dichte mist, traag en met luide seinen vooruit-stevende, was hij plots op 'n paar lengten van een ontzaglijken stoomer. Dirk sloeg ijlings met volle geweld achteruit en gleed weg, mis van den reus, die nu met groot misbaar al z'n geluid uitstootte.

Die mist was dik als brij en twaalf uren aan een stuk had Dirk aan 't roer gestaan.

En zoo gaat de tijd voor de vischsloep.

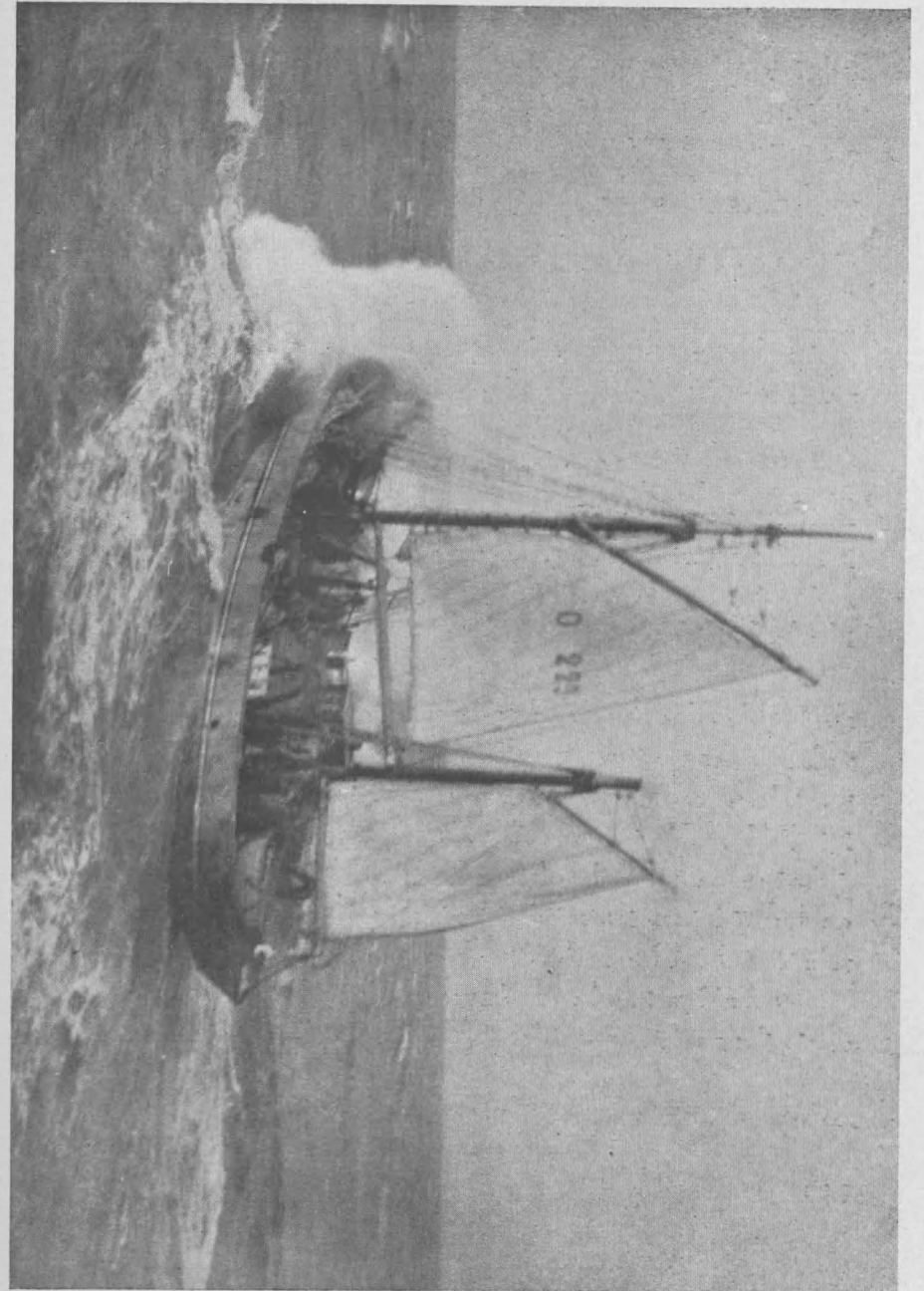
Varen naar de vischgronden, het korrenet schieten, vischen, 'n poos rusten en schaften, inhieven, gutten en spoelen, de vangst bergen in de ijsbakken, net vermaken, de korre schieten, herbeginnen.

Immer voort herbeginnen, 's zomers, 's winters, zoo bij dag als ook bij nacht : want 's nachts komen de beste vangsten.

Daartusschen spreken zee en wind hun woord meê, mist en storm grijzen en grijpen toe, de mist geniepig, de storm open en wild. Heel klein wordt dan de boot en stil valt de visscherij als 't menschenleven wordt bedreigd.

Hoe lang duurt het gevaar en zal er uitkomst zijn ?

Ook 's zomers slaat de noordwester neêr op zee en zet de

Afb. 20. — Vischsloep met hulpmotor, bij felle bries.

baren witte mutsen op, dan buist het over boord, de mannen staan met oliegoed gekleed en werken als in bâmisweer en wintergetijen.

Bij zonneschijn of pekzwarte nacht, bij mist of storm, bij sneeuwvlaag of regenbui ligt voor den zeevisscher immer voort : onzekerheid.

Zware arbeid, onzekerheid, eenzaamheid om den broode : dat is 't geweeftsel van z'n leven. Afgesloten van de buitenwereld blijft de zeevisscher. 'n Wrange gedachte blijft het voor hem bij 't wegvaren voor tien, veertien, twintig dagen, dat de dierbaren weg- en achterblijven. De dikwijls herhaalde scheiding stompt het gevoel af tot minder snoerend wee, en tóch voert zij vele jaren menschenleven weg in afzondering van liefde en huis.

* * *

Schipper Dirk kende Fideel op 'n draad (1) en hij waardeerde hem omdat hij eerlijk was en neerstig.

Voor de reederij wrocht Fideel bij 't zeevisschen als voor eigen. Met ruwlokt en schurdig werk verslijt het tuig te vroeg, dat wist hij duidelijk en met z'n ingeboren drift om zelf te verbeteren en iets te begaan was hij oppassend ook met ander-mans goed.

Drie en een halve frank te honderd op de vangst was z'n recht als matroos, kordeelgeld, buitenkans met makereel, traan

(1) Op 'n draad kennen, dweersdoor kennen.

uit kabeljauwlever, deed de bijverdienste beklijven. Soms mompelde Dirk toen hij Fideel aan 't werk zag : „Die wordt nog eigenaar van 'n sloep.”

Maar als zeeman had Fideel 'n gebrek : bij mistig weêr wierd hij knorrig en eigenzinnig. Minder 't gevaar voor aanvaring dan de loomheid in den arbeid en het tijdverlies zat hem dweers, zoodra de smoor inviel. Ook dat gestadig bellen en loeien van de sloep in den mist miek hem kregelig.

— Man, steek den smoor uit uw kop, — had Dirk hem soms gezegd.

Eén enkele maal had Fideel gesteigerd in 't gehoorzamen aan den stuurman. Dat was verleden jaar op de Witte Bank bij potdikken mist. Maar de ouwe had hem vlak in z'n oogen gekeken en scherp gevraagd : „Zijt gij of ben ik hier verantwoordelijk voor 't schip ?”

Fideel was bijgedraaid, had duim gelegd. Geen derde man was daar getuige van geweest. Ook dan had de schipper besloten :

— Steek den mist uit uw gedachten, man, anders bakt hij u nog kwâ poetsen.

Doch mist is uitzondering. Al is het weêr nog guur en onhebbelijk, toch blijven vele dagen en nachten gunstig voor arbeid aan de vischvangst.

Tegen geweldig sjuuwen en zag Fideel niet op, z'n handen waren z'n vermogen en al knaagden de mouwevreterers (1) rond

(1) Mouwevreterers, verzwerigen, z. a.

z'n polsen en aan z'n voorarmen, hij wilde 't niet gevoelen en wrocht voort en meer.

Dan dacht hij op Milia en op de kinderen en zag de thuis helder voor z'n oogen staan. Soms berekende hij de bezigheid die op dit uur de geliefden aan 't werk hield, ook de gang van school en spel voor de kleinen, en toen het 's avonds acht uur wierd, was hij wel eens indachtig dat de kinderen met moeder vóór het Onze-Lieve-Vrouwbeeld 'n Weesgegroet aan 't bidden waren voor hem.

Steeds was 't hem 'n behoefte het te bedenken hoe hij, spijs het harde leven, de zijnen tot beteren stand zou krijgen. Eerlijk werk was de eenige weg. Intusschen zouden de knechtjongens opgroeien en — want ze moesten varen — hun steke staan in de visscherij. Aan moeders zijde moesten de meisjelijongens haar zorg en negge bij 't werk aanleeren. Het overige zou volgen, want de Voorzienigheid helpt wie neerstig is.

Ook het leven gelijkt op een visschend korrenet. Er komt terrebut en tong, griet en roobaard in 't net, doch ertusschen ook slabberaaien, vossesteerten en reesems klakmest (1). Een menschenleven vergaart lief en leed, het geeft vangst en schade. Het net gaat vooruit over vischrijke gronden, maar 't sleept er ook het onkruid meê, en scheuren doet het bij wijlen aan wrak of klip.

Doch weêr overboord moet het vuil en hersteld moet het net.

(1) Slabberaai = zachte krab; vossesteerten = slierten eencellige diertjes; klakmest = zeemos; dat alles is onkruid in de korre, z. a.

Wat in 't leven sommigen noodlot noemen is dikwijls gevolg van eigen onwil of dwaasheid.

Wie z'n verstand gebruikt en daarnaast wil en moed heeft, die dwingt het noodlot waar hij het hebben wil. Wie dweers en dwaas handelt loopt het ongeluk in den muil en klaagt dan even dwaas dat dit z'n noodlot is.

Helder stond de weg door 't leven voor Fideel z'n geest. Hij wist wat hij wilde en hij zou werken tot wanneer hij het doel kon bereiken.

Duidelijk stond het ook voor zijn oogen hoe de drank hem naar den dieperik zou geholpen hebben, hem en z'n huisgezin. Maanden, jaren drank naëen zouden van hem een ingemetselde gemaakt hebben. Doch nu was hij baas, en in volle vrijheid kon hij streven naar sterker geluk.

DE THUIS.

Zaterdag achternoen stevende O. 137 de haven binnen.

Buiachtig weêr en vlagen uit het Westen. De zonne was alweer gesmoord in grauwe wolkbanken en stortregen kwam in schuinsche draden over de blauwe randsteenen van den visschersdok. In 't midden van den kom was het schip aan 't wenden. Bij 't keeren van het roer en het wentelen van de schroef kwam de boeg met z'n kurkenzak gezapig aanleunen tegen den kaaimuur, en na korten wrong lag ook de verschansing reize met den kant.

Gewasschen en opgefrischt stonden de mannen aan boord, gereed om huiswaarts te stappen. Dirk sloot het schip. Voor lossen en verkoop in de mijn zouden de reeders Maandag met den vroegen zorgen.

Toen de kinderen van school komen is Fideel thuis.

— Vader, Vader thuis ! roepen hooge stemmetjes. Luidruchtige blijdschap bij de kleinsten, stiller vreugde bij de grootsten.

Vader is opgetogen in z'n ziel en in zijn gewoonlijk harden blik ligt goedheid. Zijn steenroode losse kazuifel heeft hij aan en hij zit naast den vensterbank, één voor één overgaat hij de thuiskomertjes.

— Cilia is fraai geweest, dat zie ik al ! en Cilia bloost van genoeg.

— Hier, Remi, verduiveld ! wat heb je daar aan je rechterkaak ? Zoo'n schram van een vinger lang, nu gelijk-je waarachtig op Narden-weetje, waar haal-je dat ?

— Te vallen in 't ruim, vader !

— Welk ruim ?

— Van Dyserinck's schip !

— Dei-het zeer ? (1)

— 'n Klein beetje.

— Ja, je zult 'n goe visscher worden, krijg maar veel schrampen, maar breek je nek niet of je beenen, want dan vaar-je nooit op zee !

(1) Dei-het, deed het.

— En gij Frans, kom dicht bij !
— Vader, Remi zegt dat ik moet leeren voor timmerman !
— Scheepstimmerman ?
— Neen, aan de huizen, — en z'n blik wordt angstig.
— Luister, Frans, als je doet wat moeder zegt, dan moogt je varen !

— O varen ! varen ! en de jongen huppelt de kamer rond.
— En de anderen ? vraagt Fideel.

Camieltje — acht jaar — kijkt bedremmeld naar moeder. Vader verstaat dien blik en moeder blijft streng toekijken naar den knaap. Camieltje is 'n blonde bleskop met oogen als priempjes. Hij komt rood tot achter z'n ooren en slaat z'n blikken neer. Camieltje is levendig en vlug maar 's wege van kop-pigheid heeft hij z'n weerga niet.

Vader weet nu wel waar het hapert en zonder inleiding neemt hij Camieltje tusschen z'n knieën en drukt met duim en vinger de linkerkaak van den jongen dat de tranen uit z'n nijldige oogjes springen.

— Camiel — zoo gaat het — als je niet gewillig zijt voor moeder, dan steken we u op een schip, naar Portugaal, om daar te gaan werken in 't zout, en maar één keer in tien jaar naar huis te komen, gelijk Papeljon z'n zeune !

Vader laat Camieltje los die 't wel begrepen heeft en zweetend gaat zitten onder de vogelkooi.

Het kleinste jongetje en 't jongste meisje komen vanzelf tegen vader zeggen dat ze fraai geweest zijn, en moeder beaamt het met 'n glimlach.

's Avonds kwam 'n gerecht kordeelvisch ⁽¹⁾ op tafel. Met de vensters wijd open hadden moeder en Cilia de kleine roggen gebakken in de groote steertpan. 't Waren er wel dertig van die katterogjes, met kleine aardappelen en brood is het lekkere kost.

Vader zat in 't midden en moeder ging rond om aan ieder z'n deel te bestellen : vader eerst, dan de kleinsten, met, om te beginnen, elk een vlerk. Camiel zat te loeren of niemand méér kreeg dan hij zelf, maar hij dorst niet klagen.

Van de kraakbeenige vlerk die als 't geraamte is van de rog mieken ze al weerszijden het bruingebakken vischgeweefsel los, doch dicht bij de kant sneden de gerooste visch en kraakbeen samen door en wrochten alles neerstig naar binnen.

De geur der gebakken rogjes verhoogde de smaak, en eigen vangst smaakt steeds het best.

Moeder Milia zag toe wie nog en meer verlangde en bediende elkendeen naar hertelust, maar niemand mocht bleeven ⁽²⁾ !

Dan eindelijk ging ze zelf zitten, voor haar zelf had zij, en zoo immer, het minderwaardigste gehouden.

Na stilte kwam 't gesprek.

— En morgen, zei vader Fideel, eten we de platen, is 't zoo niet moeder ? Deze katterogjes zijn gekord West den Noord-Hinder; we vischten er een halven kuil. Er waren daar ook

(1) Kordeelvisch, kleine of minderwaardige visch die, naar huis meege-
daan of verkocht, ten goede komt aan de bemanning.

(2) Bleeven, iets in z'n bord overlaten.

electricke roggen tusschen, en als je eraan komt dan krijg-je een harde schudding door heel jen arm. De jongens stopten van knabbelen en luisterden met hun vork in de vuist. — Er was ook een vloot bij, ze was zoo breed als deze eettafel en woeg negentig kilo.

— O, oo ! riepen de kinders.

— En gaf die ook 'n slag in jen arm ? vroeg Frans.

— Neen, jongen, ze was tem en lam als ze uit het net viel.

— En waar is die naartoe, vader ? riep Remi.

— Wel, die is vanmorgen verkocht met de andere visch en zal zeker naar Brussel of naar Luik reizen, daar zal ze in moten gesneden en nog eens verkocht worden.

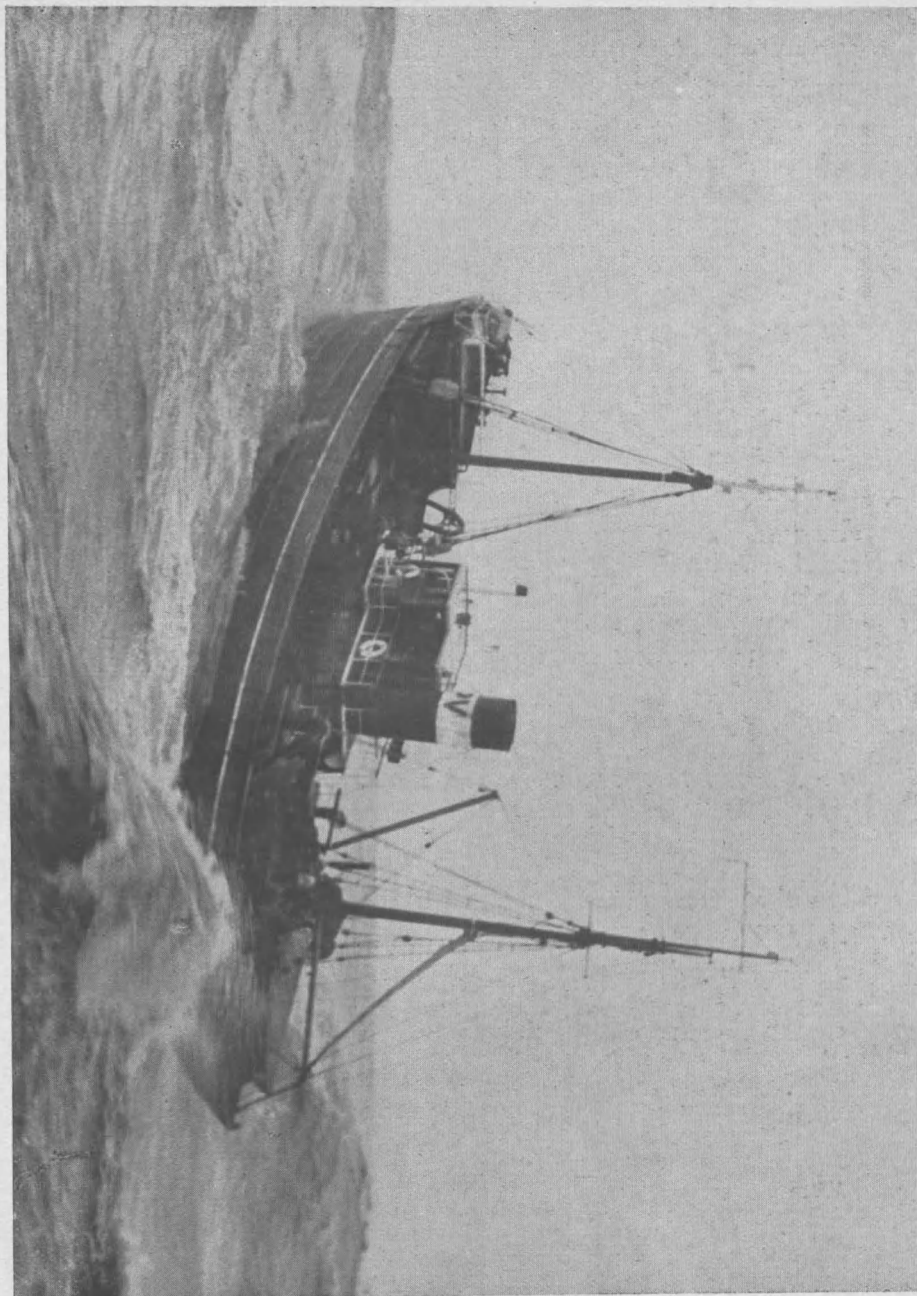
— Zou dit rogje ook zoo groot groeien in zee? vroeg 't kleinste meisje.

— Ja, kind, je zoudt 'n boer z'n kunsten afvragen ! Of het rogje op uw bord een vlootje is weet ik niet, maar als 't er een is, dan zou het in de diepe zee wel zoo groot groeien als deze tafel.

Buiten was de avondlucht opgehelderd en boven de loodkleurige schaduwen van den visscherskom rezen zombeglands de stengen ⁽¹⁾ der sloepen en de toppen van bruin-roode zeilen.

Een heelen tijd lang nog ging het gekeuvel voort en dan wierd het rustentijd voor de kinderen. Eén voor één kwamen ze bij hun ouders om den zegen en ruw en ruig ging vaders duim over de zachte voorhoofden.

(1) Steng, verlengstuk van den mast.

Afb. 21. — Stoomvisschloep bij felle bries.

Door de open ramen vloeide de zeewind binnen. Tot laat in den avond ging gedempt de stem van Fideel en Emilia door de stilgeworden woonkamer. Ze spraken verder over hun kinderen, één voor één wierden deze overgaan, hun inborst, hun doening, hun vorderingen; de binnenplooiën van hun ziel had Milia weten te peilen zooals alleen een moeder dat kan.

En dat te aanhooren gaf Fideel steeds zielsechte vergelding voor lange dagen wegzijn met z'n schip.

's Anderendaags was 't Zondag. Al vroeg stonden de drie oudste knapen gereed om met vader meê te gaan naar de mis, en nog eer de klok aan 't luiden ging zei Remi 'n paar keeren : — „Vader, gaan we voort ?”

Remi, Frans en Camieltje dokkerden den trap af en Fideel kwam achter. De twee jongsten gingen voorop, Remi stapte nevens vader.

Nog eer ze de treden opgingen van de groote kerk zei Fideel met zware stem : — „En zien dat ge schoone leest.” —

En ze traden binnen onder 't hooge grauw gewelf in de koele kerklucht die immer geurt naar was en halfvergane wierook, zoo een lucht die stemt tot vrede en stille gedachten.

Terwijl Frans en Camieltje naast elkaar een stoel bezetten, schikten vader en Remi zich achter hen, zoo was 't gewoonte.

Kerkgangers kwamen binnen, heeren in 't zwart, vrouwen in kleurige gewaden, werklieden op hun zondags, kinderen aan de hand van hun ouders. De eenen gingen recht door en beslist naar hun vaste plaats van elken Zondag. Anderen,

meest jong volk, bezetten een stoel en schoven dan op naar beter plaats zoo ze 't meenden. Wit- of roodgekleede kindertjes liepen nijverig rond en boorden heen door de rijen naar ergens een plaatsje dat het moeilijkst was om te bemachtigen, en keken dan rond met glimlach en zelfvoldaanheid.

Volle kerk. Op 't hoogkoor rinkelde de klok voor 't inzetten der mis. De priester in lichtgroen gewaad boog en begon luidop den psalm. De meeste aanwezigen sloegen hun kruis. De visschersknapen volgden in hun boekje het gebed dat al de rechterkant staat van 't prentje met den priester vóór 't altaar. Vader volgde in z'n kerkboek voor zeelieden van Pastor Pype.

Latekomers zochten nog om 'n plaats toen het Evangelie ten einde was en de menschen hun stoel keerden voor den preek. In wit gewaad met groene stoel kruisgewijze over z'n borst, sprak de priester van op den kansel. En hij predikte over Gods geboden en hoe de wereld er zooveel beter zou uitzien als de menschen die geboden beter wilden in acht nemen.

Eerst aandachtig bij 't grootemenschen-sermoen, waren Remi en Frans allengerhand met hun belangstelling afgeweken. Hun oogen hadden de twee glinsterende glasramen gevonden die in den linker-zijbeuk boven de biechtstoelen het licht doorlaten. Zoo kleurrijk die brandvensters en immer verrukkelijk voor hun blikken.

In het één staat Jezus in 't rood en wit gekleed aan wal bij een scheepje dat, met groenkleurig water omklotst, met z'n

vorsteven bijna den oever raakt. In 't vaartuigje staan drie visschers die naar den Meester opzien, één houdt een net vast dat half aan boord is opgetrokken en waarin nog enkele vischen hangen. Een tweede visscher houdt z'n hand op z'n borst, de derde staat bij 't roer en houdt een riem omhoog.

In het ander raam verschijnt Jezus nogmaals in 't rood en wit afgebeeld en staande op 'n blauwendige watervlakte. Hij strekt den rechterarm uit naar een man die dichtbij in smeeke houding naar Hem is toegekeerd en in de blauwe golven als het ware aan 't zinken is. Links dobbert 'n bootje waaruit net en anker hangen en drie visschers toezien. Al boven diepblauwe lucht en witte meeuwen.

Onbeweeglijk en met blinkende oogen aanschouwden beide knapen de goud- en zilverdoorgloeide pracht van beide tafereelen. Meer het algemeene van de voorstelling dan de nauwkeurige ontleding ervan boeide hun blikken en ze herkenden andermaal hoe de glasramen in volle kleuren en zoo mooi Jezus afbeeldden met zijn apostelen die visschers waren, en het meer van Genesareth.

Na den preek keerde de aandacht der aanwezigen weêr naar eigen gebed. Enkelen die geen kerkboek meê hadden, keken recht vóór zich uit. In de grauwe gewelven hing stilte die soms onderbroken wierd door 'n hoestende keel of 't rinkelen der altaarbel.

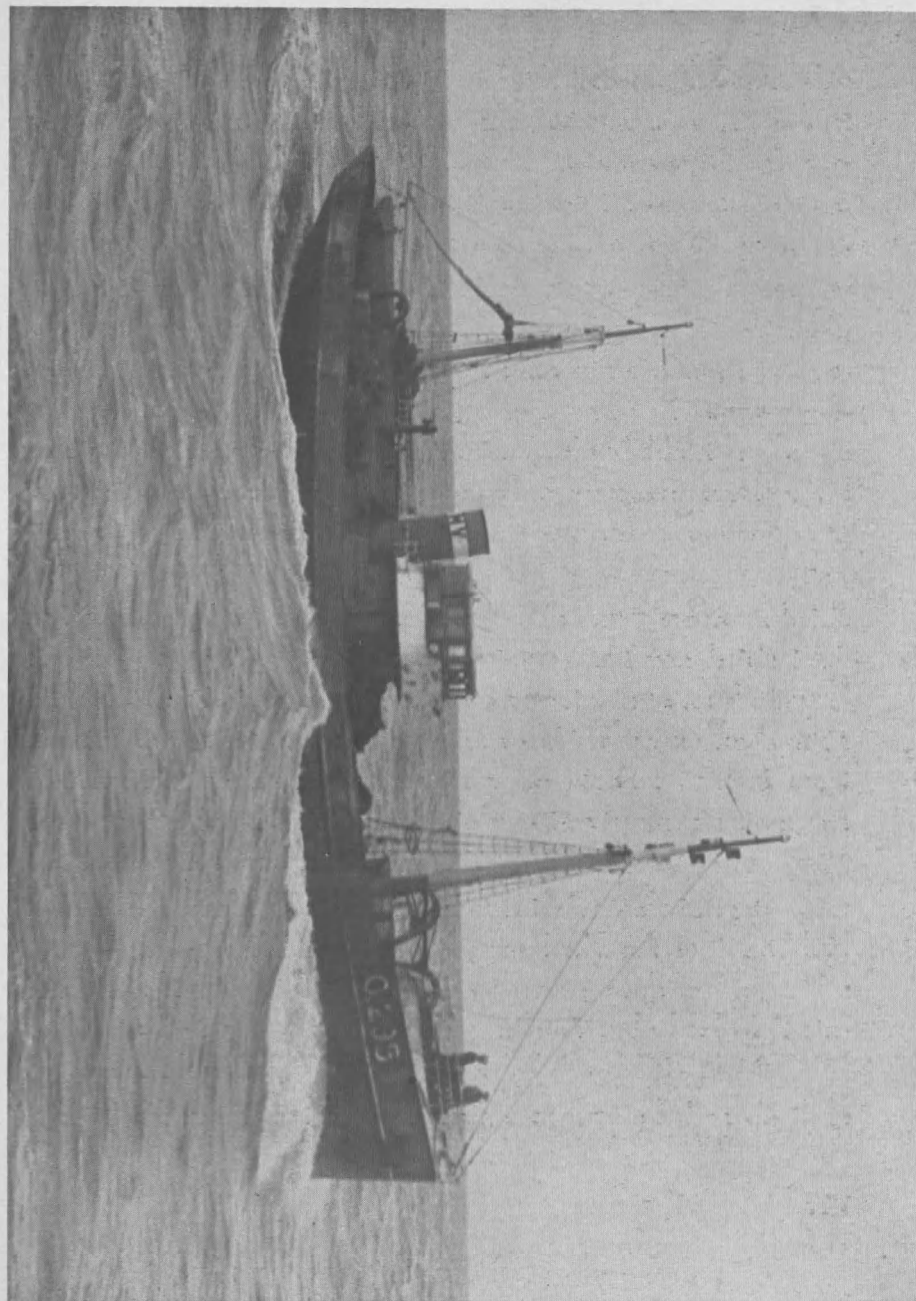
Bij 't keeren der stoelen voor de consecratie keken de twee

vooraanknielende knapen naar vader als wilden ze zeggen :
„Zoo is het toch wel zooals we Mis hooren, is 't niet ?”

Na scherp en slepend krijschen van stoelpikkels viel stilte in, diepe stilte bij 't groote gebeuren op het altaar. Neergebogen aanbaden honderden het vlekkeloos Offerlam. Iets bovenaardsch en eenig schoons is steeds het Offer van Onzen-Lieven-Heer en het doorstroomt de ruime beuken met zinderende plechtigheid. Iets schoons is steeds de aanblik van al die menschen die in 't ruime kerkschip hun zondagshulde brengen aan God.

Na den laatsten zegen en nog vóór Sint-Jans-evangelie ontstond een gedruisch van stoelen en voeten, 'n dof gebrom begeleidde den uittocht. Wijd open stond de dubbele middel-deur met vooraan 'n zwarte stuwende menschendrom en verderop de heldere openlucht met blauwendigen zonneschijn. 'n Poos afgescheiden door tusschen-in schuivende naar-huis-trekkers vonden vader en kinders elkaar op den blauwen kerkdam weêr. Eerst traag kwamen ze vooruit midden al die zondagsmensen, doch straks vonden ze meer ruimte en toen de velen in alle richtingen uiteengingen zetten Fideel en z'n knapen hun gewonen stap in naar huis.

's Achternoens galmden een heldere vrouwenstem langs den trap en de huisgenooten herkenden de spraak van Germana, Fideels jongste zuster. Van Emilia had Germana vernomen

Afb. 22. — Motorvischloep.

dat Fideel aan wal vertoefde en nu kwam ze hem groeten. Met vluggen stap trad ze de woonkamer binnen.

— Dag Fideel ! 'k ben blij je te zien ! dag Milia en al de kinders, goên dag ! En wel broêr, goê vaart en veel visch ?

Germana was 'n knappe jonge dochter met bleuzend en opgeruimd gelaat. Ze was 'n jaar of tien jonger dan Fideel en woonde als hulp bij Narden-oom en moei Fidelia, die een goed voorziene vischwinkel openhielden in de Smallestraat. Neerstig en handig als Germana was er geen, maar 's wege van bendig (1) en zuinig zijn, daar ook had ze haar gelijke niet.

— Wie ooit met Maantje trouwt, — zei Narden soms tegen Fidelia, — die zal leeren sparen, als hij 't nog niet en kan !

Germana was van de visscherij, ze kende visch en vischhandel op 'n draad. En toen ze op den wit-marmeren toog (2) met 'n eindelijk mes 'n stuk eelbut of kabeljauw aan 't snijden was. kon ze zoo nauw en nipte 't gevraagde gewicht treffen dat de koper er verbluft stond op te kijken.

Ook haar wederwoord was raak en bondig.

— De visch is duur !

— Hij en kan 't niet helpen, Mijnheer.

— En die roobaard hier, hij riekt aardig !

— Ja, Mevrouw, hij riekt naar roobaard.

— Is deze griet versch ?

— Zoo versch als uw lippen, Jufvrouw.

(1) Bendig, behendig, spaarzaam.

(2) Toog, disch.

Germana schudde de hand van broër en schoonzuster en ging zitten midden de kinderen aan wie ze muntebollen uitdeelde : elk drie, dat was recht en gewoonte.

— Maar zuster toch, viel Emilia dadelijk in, hoe is 't toch godsmeugelijk daar nu winters zomers, elken Zondag 't zelfde bont te dragen sichten tien jaar ? Mag het er niet af voor een nieuw ?

Germana bleef eerst glimlachend zwijgen en Fideel zelf gaf ten antwoorde :

— Maantje is aan 't potten en ze geeft niet om de mode, daarbij z'n is niet voorbatig, ze helpt geerne als iemand in nood is !

— Maar om zoo hard te werken, mag ze toch ook haar zelve iets jeunen ! — meende Emilia.

— Luister, Milia — sprak Maantje — 'k en heb niets te kort wegens kleederen, en je kunt er toch niets tegen hebben als ik entwat wil wegleggen of weggeven !

— Tut tut tut, mopperde Fideel : elk zijn zin, kom, moeder, schenk maar 'n pot koffij, en vergeet niet dat je zélf al even bendig zijt als Maantje, ik zie wat ik zie !

Gereedelijk zette Milia de kommen op tafel en na 'n korte wijle geurde, bedwelmend-versche koffij door de woonkamer.

Doch de kinders waren al aan 't redekavelen en vroegen om weg naar meetjes. En toen ze, hehalve 't jongste dat bleef, den trap waren afgedokkerd, ging verder 't gesprek.

— Morgen, — zei de visscher, zijn zondagsche vest uittrek-

kend en zijn steenen pijp ontstekend, — morgen krijg ik m'n deel van den vischverkoop; de prijzen zijn voordeelig en dan leggen we nogmaals iets aan kant, Milia.

— Ja, vader, doch van de maand is 't kleëren koopen voor Remi en Frans, schoenen voor de kleinsten en voor u zelf ondergoed en sokken.

— Maar moeder, je hebt toch binst m'n reis 'n fel korrenet gebreid, daar komt ook iets van ?

— Manlief, eerst moet daarmee de achterstal van pacht betaald aan den huisbaas.

— Dan zeg ik niets meer, Milia, we zullen zaaien naar den zak ! — zeggen de boeren. — Toe ! schenk me nog een scheut koffij, het is betere dan aan boord !

— Ja, Germana, zei Milia, de kinders willen meê en, als 't God belieft, bij eenige jaren geven ze zelf volle werk en ze vragen niets beters. Als we gespaard blijven van rampen en ziekten geraken we er nog boven op.

— Misschien komt er 'n tijd — opperde Germana — dat je met eigen tuig kunt varen, Fideel, al was 't maar 'n geernaarboot.

Een gevoelige snaar van Fideels gemoed had zij geraakt, want z'n voorhoofd kleurde, z'n oogen glinsterden en hij riep uit al rechtstaande :

— Maantje, Maantje, niet te zeere, jong, niet te zeere, dat zijn groote zaken, groote zaken !

Germana loech met zilveren stemme en toen Milia blozend zei :

— Maantje, we weten wel dat je gereed zijt om er uw schouder onder te steken ! — dan streed ze 't niet af maar loech nog meer.

's Anderendaags in den vischwinkel.

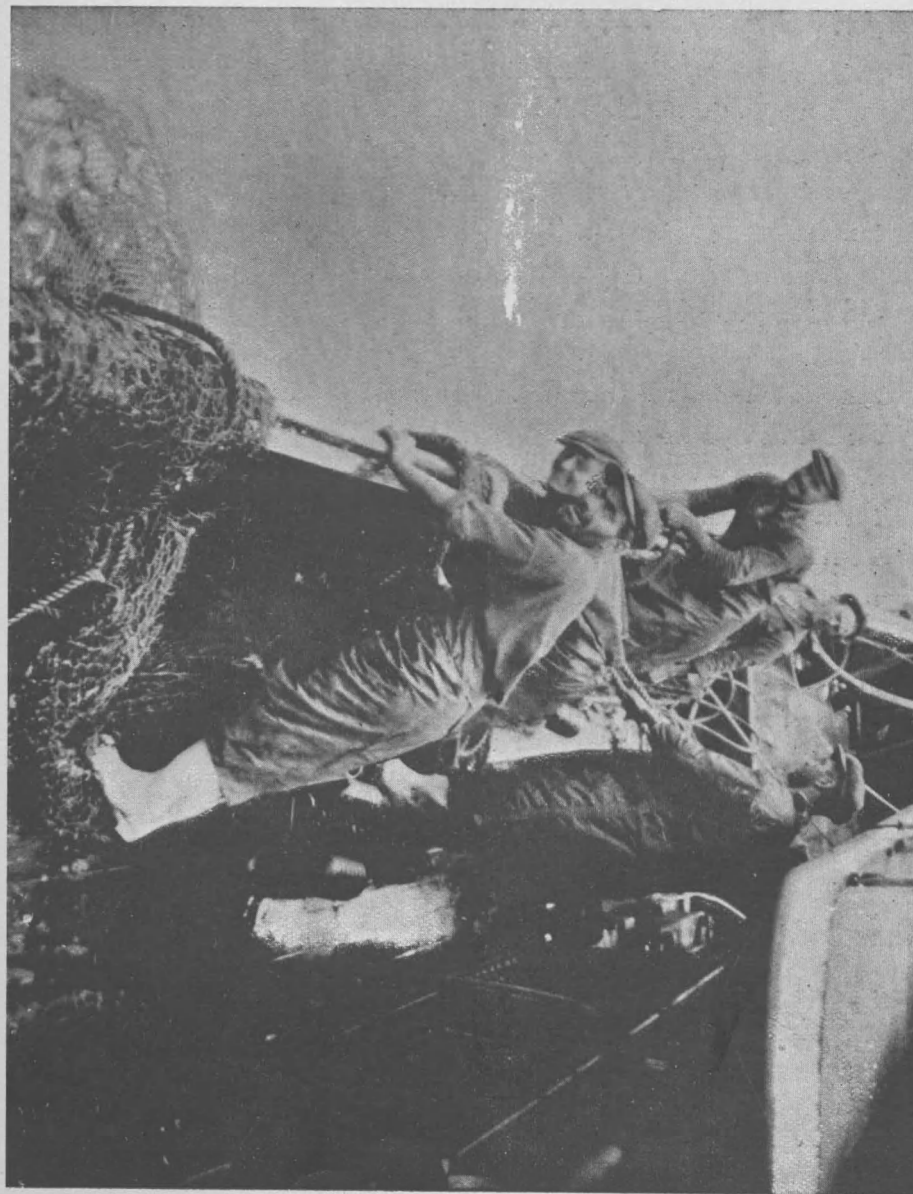
Vijf bennen visch waren uit de mijne aangebracht en Narden was met Fidelia en Germana in de weer om hem te schikken voor den verkoop. Soort bij soort aan de uitstalramen; al voren twee vuistdikke terrebutten als groote ronde schijven op 't marmer, dan, buikzijde tegen elkaar, zes koppels tongen, rechtop 'n rij pietermannen, tien nevens elkaar geschikte knorhaans met hun beenachtigen bek naar 't glas gericht; op de andere marmeren plaat 'n stel helroode koningvisschen, 'n paar moomeiden, 'n tweevoetlange heelbut en een kleine steur.

In de ijsbakken wierd nog 'n heele voorraad geborgen die op 't marmer geen plaats kreeg.

Sterke vischlucht doorwalmde de winkel: gezonde reuk; visch moet geuren en naar visch rieken, anders deugt hij niet.

Germana was bezig met de laatste pladijs uit een benne te halen toen daar een man den winkel, twee treden op, binnestapte. Hij was in 't donkerblauw gekleed, droeg een loodsklak van dezelfde kleur en witten halsboord. Flink van voor-

Ab. 23. — Motorvischsloop ter vischvangst. De korre komt boven; bemerk links den buit in 't net.

komen zag hij er 'n dertig jaar uit en droeg op z'n gladgescho-
ren gezicht de bruine waas van 't zeevaren.

Germana had hem oogenblikkelijk herkend en toen hij zich
tot haar wendde kleurde haar wezen.

— Dochter, sprak de bezoeker, kan ik 'n paar minuten den
baas spreken ?

— 'k Zal hem gaan halen, stuurman, antwoordde Germana
en tegen wil en dank kleurde ze nog meer.

— Als 't zijn mag 'n kleine aanwijzing, baas, begon de zee-
man. 'k Vernam dat je in de vischmijne een steur hebt aange-
kocht uit de vangst van O. 121. Peerder (1) Everaert was nu
de prijs vergeten van den overslag, mag ik hem van u ver-
nemen ?

— Dat kan ik je zeggen, schipper, antwoordde Narden : die
steur — zie je hem daar liggen — kost me zeventien frank de
kilo, 't is 'n schoon bestje, geen van de grootste, en het weegt
vier en twintig kilo en oneffen.

— Danke u, baas.

Daarna tot Germana gewend :

— Dochter, zou ik Fideel nu thuis vinden ? 'k Zocht hem
op 't kantoor, waar ze wisten te zeggen dat hij naar 't schip
was, maar 'k heb hem daar evenmin kunnen treffen.

Terwijl hij dat zei bezag hij haar aandachtig en bemerkte
nogmaals dat ze licht ontroerd was.

— Stuurman, ik en weet niet waar m'n broër op dit oogen-

(1) Peerder, sjouwer die het visschersvaartuig in de haven bewaakt en
onderhoudt; de peerder vaart niet.

blik blijft, maar is hij niet thuis, dan zal Emilia u wel kunnen inlichten.

— Ik dank u.

De man groette en ging buiten. Toen hij met z'n lichtduwenden zeemansstap langs het linkerraam voorbij was zei oom Narden aan Germana :

— 'k Heb soms stuurman Dirk tegengekomen, maar nog nooit en had ik tegen hem gesproken, dat ziet er mij een flinke kerel uit. Met zulk een schipper aan boord is het voor Fideel goê vaart !

— Heel zeker, oom, heel zeker, — antwoordde Germana die vlug naar Narden-oom haar rug had toegewend en even haastig neêrboog om de laatste pladijs uit de benne te halen.

Na overleg met Fideel en Narden vraagt stuurman Dirk Germana ten huwelijk. Zonnige toekomst voor allen. Doch tusschen verloving en huwelijk komt 'n leelijke breuk tusschen Dirk en Fideel.

MIST.

Op dien November-noen had O. 137 Ste Catherine-point over stuur en stevende Oost-uit naar 't Nauw van Kales op weg naar huis. Schoon weêr met bleeken zonneshijn en keltje (1) uit het Westen.

(1) Keltje, windje, z. a.

Maar tegen half-één verkoelde de lucht en een doorschijnende nevel kwam aangeschoven boven 't zeevlak. De kranke wind was verlopen naar 't Noorden en z'n kille tocht vulde nu geruischloos het heele geluchte met grijzen mist. Meteen was de wijde cirkelvormige gezichteinder aan 't naderen. Bij 't inkrimpen wierd hij van scherp heel stomp en hij kroop immer voort dichtër naar 't schip toe. Op 'n tien vaâm hield hij stil, nu rondom rond hangend als een grauwweweefsel dat in 't doffe water versmolt.

In 't stuurhuisje heeft Fideel het roer in handen, nevens hem staat Wannes op wacht. Niet zoodra valt de smoor in of Wannes loopt den schipper uitporren die in z'n kooi te dommelen ligt. In één-twee-drie is Dirk aan dek en van op de brug vermindert hij den motorgang op „slow” (1). Bij open ramen staan de drie mannen in de stuurhut den mist te bespieden en den gang van 't schip.

„Man aan 't roer, Oost is uw vaart !” beveelt de ouwe „en gij Wannes zet maar uw misthoorn in gang.”

Om de twee minuten geeft nu de boot een beurelend getoet, en stuurboord uit hooren de mannen, als was 't een antwoord, den langgerekten galm eener stoomfluit.

Heel verre vooruit van de sloep bromt 'n doffe ontploffing.

— Beachy-Head — gromt Fideel.

Dichter nog wil de mist het vaartuig omsluiten, voordek en masten doezelen weg in bleeken schemer, met 'n grauwen

(1) Slow, E. traag.

mantel omhangt de nevel boeg, dek en korreboedels, in de verholenste hoeken zweven stukken smoor en glibberig wordt het dek.

Als schimmen in loodkleurigen damp gehuld, staan de drie mannen in de stuurhut. De smoor bevochtigt hun gezicht en handen, hij maakt hun kleederen kleverig, in hun ademhaling brengt hij n' tocht van olie- en zilte-wasem.

't Is de echte bollemist, zoo de visschers hem noemen, de potdikke mist, een mist om te snijden als kaas.

Op tragen maatslag vaart de sloep, als tastend in de witte duisternis. Aan stuurboord galmen op afstand stoomfluiten en toeten misthoorns.

Fideel, die 't roer in handen heeft, stuurt Oost. Hij kijkt norsch en kregelig. Opnieuw kwam de mist zijn opgeruimdheid dooven. Schier onbewust is hij prikkelbaar en grimmig geworden, binnen hem wordt het eigenninnige weêr baas.

Z'n gedachten woelen door elkaar: „Waar naartoe door die smoor? waarom niet dichterbij de engelsche kust aan 't anker? Oost-uit sturen? maar daar loopt de boot aan den grond! Het kanonschot van Beachy-Head galmt vooruit van den voorsteven, om de vijf minuten steeds dichterbij, nog 'n korte wijle en we loopen vast te pletter!”

— Schipper, we moeten zuidwaarts, anders zijn we deraan!

— Oost sturen, man, heb-je 't gehoord?

Fideel gehoorzaamt nog en houdt het schip lijnrecht op 't Oosten van 't compas, maar binnen hem kookt de opstand en z'n oogen staan woest.

En nu gebeurt het.

Met onmerkbaaren druk wendt hij z'n roer een halve streek (1) Zuid af. Dirk en Wannes geven tegelijk hun scherpe aandacht aan 't peilen van den mist en aan 't luisteren om elke aanvaring te ontgaan.

Plots slaat de schipper z'n oogen op 't compas en ontdekt het bedrog.

— Oost sturen, zeg ik je, of naar uw kooi!

— Wij moeten vrij blijven van den wal!

— Doe wat ik zeg, of anders...!

— Voor jou steek ik de boot niet tegen de klippen, ik vaar een halve streek Zuid!

— Je weigert! weg van 't roer, man, met u kan ik niets meer doen, 'k ontsla je uit uw dienst, dat zult je beter begrijpen!

Wannes staat te grinniken uit zuiver leedvermaak, maar Dirk geeft hem 'n wenk dat hij Omaar moet gaan uitporren.

Fideel druipt weg met hangende armen.

't Is gedaan.

Voor 'n wijle had de schipper den motor doen stil leggen en toen Omaar als roerganger de stuurhut binnenstapte klonk weer het bevel — „Man aan 't roer, Oost is uw vaart!”

De sloep maalde traag door den mist. Steeds dichterbij galmden het schot. Dan liet Dirk het dieplood ontrollen om

(1) Streek. Indeeeling op de windroos van 't compas, z. a.

bodem te peilen : achttien vaâm. De wal was nog buiten bereik.

Na elk schot wierd gelood. Bij aandachtig luisteren kwam nu de sterk-knallende ontploffing uit het Noord-Oosten, geleidelijk schoof ze op naar het Noorden en bij peiling vaarde nu de sloep op één mijl van Beachy-Head veilig voorbij.

Toen de avond inviel, klaarde de mist op. Fel glansden in de verte, aan bakboord, de engelsche lichten en vooruit, even boven den gezichteinder, sloeg het vuur van Gris-Nez.

's Anderendaags was O. 137 te huis.

Ongewasschen en slordig ging Fideel naar huis. Met moedelozen stap en al grommen steeg hij naar de eerste verdieping. Daar vond hij z'n vrouw met de twee jongste kinders. Milia die bezig was nieuwe stukken in een rood kazuifel te steken liet haar werk zinken en keek met verwonderde oogen op naar den thuishkomenden visscher. Deze wierp z'n plunjezak op een stoel, dokte z'n pander met visch tegen den planken vloer en ging zitten naast den vensterbank.

— M'n vaart kwijt ! ging het kort en scherp.

— Uw vaart kwijt ? wat is er gebeurd ?

— Onverschil met den ouwe : in den mist geweigerd te doen wat hij zei, mijn kop willen uitwerken om 't schip te redden.

— Is het schip door jou gered ?

— Neen, hij joeg me naar m'n kooi en heeft dan zelf den boel geklaard.

— Is er niets aan te veranderen ?

— Niets, afgedankt, uit !

Doch reeds waren Milia's gedachten verder.

— En Germana ?

— Dat huwelijk breek ik af.

Die woorden sprak hij met ijskoude stem al vóór zich uitkijkend in het ijle.

Doch de plotse ineensstorting van veel geluk kwam Milia zoo ontzettend voor dat ze Fideel wilde pramen om duim te leggen.

— Man, 't is voor ons brood, ga naar den stuurman, ga naar 't kantoor, zeg dat je 't beklagt, dat je haastig geweest zijt, vraagt om tóch te blijven !

— Tegen m'n herte spreken, nooit !

Dan stond hij op, nam pijp en tabak en daalde den trap af naar buiten, 'n paar straten verder trok hij een drankhuis binnen.

De vrouw van 't gelijkvloers zou voor de twee kleinen zorgen toen Milia wegsnelde naar Germana's. Deze was met moei Fidelia den winkel aan 't effen zetten als Milia binnentrad. Toen nu haar schoonzuster zonder omwegen de dubbele jobstijding had uiteengedaan, was Germana bleek geworden, ze bleef 'n wijle sprakeloos en haar lippen trilden.

— Menschen toch, kermde Fidelia, zwijg van mannevolk, ze zijn maar goed om 'n mensch z'n geluk te bederven !

Narden-oom, die in de achterplaats te werke was aan visch, kwam met blinkend-glibberige handen en opengesperde vingers in den winkel staan en zonder verpinken aanhoorde hij uit drie vrouwenmonden nu en stuksgewijze, wat er gebeurd was.

Narden bleef onbewogen, hij wreef eens met z'n rechtermouw langs z'n neus en zei :

— Zou-je nu alle drie niet aan 't bleëten gaan ? Kom, is 't maar dât ! en wat is dat bij een schipbreuk ? Zoolang als er geen schipbreuk is, en is er niets gebroken, en je zult het wel zien, 'k heb andersche dingen beleefd !

Narden droei z'n rug en was weer weg naar z'n visch.

Hetgeen hij gezeid had was meenens, doch het drietal nam het op als ijdele troostwoorden.

Dan was Milia vertrokken al zeggende :

— Zie, 'k zou kunnen m'n oogen uitkrijtschen; eer je 't weet staat het ongeluk vóór je deur; we zijn maar schamele vrouwliën, maar nu moeten we verhelpen wat we kunnen. God geve dat het lukt !

Maar 's avonds kwam ook Fideel den winkel binnen, en toen Narden-oom hem in de woonkamer bij Fidelia en Germana vroeg hoe 't gebeurd was, gaf hij het in korte kwade woorden te kennen.

Afb. 24. — Het lossen van visch aan boord van een motorvischloep.

Dan strekte hij z'n arm en z'n wijsvinger uit naar z'n zuster en zei met gesnoerde stem :

— Maar met dien schipper trouwt je nooit, nooit ! Iemand die mij, jen eigen broër, heeft gebroodroofd omdat ik 't schip wilde redden ! 'k Ben ongewillig geweest, ja, maar moet hij me daarom afzetten ? Als schoonbroër wil ik hem niet !

Narden-oom trok z'n schouders op.

Dan was Fideel er van door getrokken.

Germana was het hert in. Heur handen hingen lam. Visch en winkel konden haar niets meer schelen. Heur broer was afgewezen door heur verloofde. Was het niet schandig voor Dirk zoo te handelen ? En heur huwelijk ? Zou ze zelf het over heur hert krijgen te trouwen met den verdrukker van heur bloedeigen broer ?

Maar ze beminde Dirk oprecht en diep ; moest zij nu boeten voor die ruzie ?

Ook Dirk moest bescheid geven, maar Dirk kwam niet.

Denzelfden avond was Fideel laat thuis gekomen. De kinderen waren al lang te ruste en Milia had de trage uren geteld. Toen hij de deur opendeed, zag zij dat z'n oogen even stuur stonden als wanneer hij wegging : misschien had hij ievers kwâ raad opgedaan want ze ondervond dat de wrok hem nog dieper zat.

— Fideel kan ik u in entwat helpen ?

— Neen, vrouwe, tenzij met niet meê te spannen met de anderen.

— Mag ik morgen naar Dirk's gaan om een uitkomst te bevragen ?

— Ziet, je begint al tegen mij te keeren ! pas op ! vijand is vijand, ook hier !

— Maar 'k en heb je toch niets misdaan.

— Neen, want je zijt goed, maar je hebt te doen wat ik wil, we zijn gebroodroofd, ik verplicht je op te komen tegen dat huwelijk !

— Je doet me verdriet aan ; waarom Germana meesleuren in 't ongeluk ? Laat ze trouwen als ze 't begeert, alzo kan alles nog ten beste keeren.

— Ten beste keeren ? Luister, je hebt te kiezen : vóór of tegen mij !

Dan zwegen ze beiden. Buiten galmden door den nacht stappen en stemmen van zeelieden die van de laatste maalboot huiswaarts keerden ; dan wierd het weer stil.

Fideel ging zenuwachtig rond in de kamer, tusschenin bleef hij staan vóór 't een of 't ander stuk huisraad, 't welk hij bekeek met verstrooiden blik. Hij die gewoon was z'n spieren en z'n kommer te laten rusten als hij thuis was uit zee, was nu ongedurig en gejaagd. Medelijden steeg op in Milia's ziel toen ze bemerkte hoe opgehitst en tegelijk hoe vermoeid hij er uit zag.

Met deernis in 't gemoed overdacht ze het verder hoe hard hij moest zwoegen op zee, hoe neerstig, hoe eerlijk hij immer

was, en hoe bezorgd voor de kinderen en voor haar. Hij verdiende toch de schâ en de schande niet : afgedankt te worden ; en was de schipper zélf niet in 't ongelijk ?

Doch vroeger had Fideel haar verteld dat Dirk hem gewaarschuwd had tegen mist en tegen onwil.

Maar kon ze hem nu alleen-laten in druk en last ?

En dat huwelijk ?

— Man, willen we 'n Onze Vader bidden, vóór we rusten gaan ?

Zwijgend trok de visscher een stoel bij en knielde voor 't kruisbeeld.

Dirk verlangde ernaar en terzelfdertijde ontzag hij het Germana te gaan spreken. Toen het in dien mist zoo schurdig ging tusschen hem en Fideel, was zijn eerste gedacht geweest : „Wat zal zij daarover denken?... hoe zal zij het opnemen?...”

Het had hem zelve zeer gedaan Fideel te straffen, maar kon hij anders ? Nog pijnlijker was 't hem gevallen zijn eigen huwelijk in 't gevaar te brengen, want zuster en broêr zijn zoo na maag en vriend. Om niets ter wereld had hij ooit de tucht op z'n schip willen verbeuren, doch had hij nu niet te veel gewaagd ?

Sichten 'n paar dagen was hij nu aan den wal en z'n vrees was nog aangegroeid. Tegen hard visschersbedrijf en eender welken storm was hij opgewassen als de felste uit, doch hier

kwam nu iets waarvoor hij beducht was als 'n kind. Maar de tijd dwong hem tot spoed, O. 137 was zoo goed als uitgerust, een ander matroos was in Fideel's plaats aangemonsterd en morgen avond was 't varen.

Met 'n ruk, als 'n plotse beslissing in nood op zee, stapte hij naar Germana's.

Fidelia was alleen en aan 't futteren in den winkel toen de stuurman binnenkwam. Als welkomgroet kreeg hij :

— Zijt-je niet beschaamd Fideel buiten te bulten als je wilt trouwen met z'n zuster ?

De vraag was duidelijk, Dirk liet ze onbeantwoord en vroeg zelf :

— Fidelia, kan ik Germana spreken ?

— Germana is naar de kerke met Milia.

— En Narden ?

— Narden is uit.

— Waar zou hij zijn ?

— In de vischmijne.

— Wanneer zou Germana thuis komen ?

— 'k En weet het niet, maar één ding weet ik en 't is dat jen haring hier niet meer en braadt.

Fidelia keek blesde ⁽¹⁾ en met haar duimen schreepte ze over-end-weer langs heur schorte. Heur woorden waren door Dirk's gemoed gevliemd. Zou Germana tóch afkeerig geworden zijn ? Hij stond bedremmeld z'n vingers kruisgewijze over elkaar te wrijven en keek sterlings naar die lange vrouw met

(1) Blesde kijken, bedreigend, z. a.

Afb. 25. — De bennen staan gevuld en klaar voor den afslag.

ANTONY

heur beenvellig aangezicht en uitpuilende oogen die hem scheen uit te dagen.

— Dan kom ik later weêr, bazin.

— 't En is niet noodig weêr te keeren, we doen wij meê met Fideel, en Fideel is mijn petekind, daarbij je zoudt gij Germana ook nog kunnen afzetten.

Dat ook was klare taal.

De schipper dacht : „'k Geloof dat er nu voortaan tegen sterren en wind zal te varen zijn.”

— Tot later, bazin !... en hij keerde weg naar buiten. Doch 'n paar huizen verder zag hij Germana opkomen, hij droei om en kwam weer den winkel binnen waar Fidelia hem vroeg of hij misschien iets vergeten had.

— Germana is daar... antwoordde hij.

Toen de jongedochter plots vóór Dirk stond verschoot ze en wierd hevig rood. Dan groette ze met gedempte stem. De stuurman bespiedde angstig heur gelaat en zag dadelijk dat er meer droefheid dan wrok op te lezen stond.

— Stuurman wat heb-je gedaan met m'n broêr ?... vroeg ze met trillende stem.

— Germana als je weet hoe 't gekomen is, kunt je heel de schuld op mij niet leggen. Fideel is eerlijk en hij heeft je voorzeker de waarheid verteld...

— Je moet hem nu niet beboffen ! viel Fidelia in.

— Boffen en doe ik niet, vrouwe, maar ik ken hem wel genoeg om te weten dat hij rechtzinnig is en niet zal afstrijden dat ik gedwongen was hem te straffen...

— 'k Maak daar veel verdriet in, zei Germana, veel meer dan ik zeggen kan...

Dirk stond hulpeloos. Geen uitkomst maar nog meer verwarring zag hij hier met woorden te verkrijgen. Germana bemerkte hoe zijn wezen vertrokken was en hoe zenuwachtig hij z'n handen rond z'n polsen wendde.

— 'k Zou toch Narden willen spreken... waagde hij nog.

— Je moet al dien kant je fuiken niet uitzetten ! kwekkerde Fidelia.

Met 'n meewarigen blik naar Germana en 'n halfluiden „goên dag” verliet hij den vischwinkel.

NARDEN-OOM.

Narden-oom was vijf-en-zestig en nog flink te beene. Hij was de jongste broër van Casimier, Fideel's en Germana's vader. Veertig jaar lang had hij ter visscherij gevaren met de zeilsloepen en in z'n leven had hij veel „zwarte sneeuw” gezien.

Eigen schipbreuk op de IJslandsche klippen en 't jaar nadien het vergaan van z'n twee zoons in een orkaan bij den Noord-Hinder had vroeger z'n zeemansmoed verminderd. Doch de tijd heelt de diepste wonden. Langzamerhand was hij op verhaal gekomen en dan had hij, als te voren, z'n vischersbedrijf met stevige vuisten aangegrepen. Spijts karig loon voor bitteren arbeid had Narden iets kunnen begaan.

Sichten dien was z'n vrouw gestorven, z'n twee dochters waren getrouwd, de oudste te Antwerpen, de andere te Vlissingen, en nu hield hij met z'n zuster Fidelia en met Germana 'n vischwinkel open.

Narden was van middelmatige gestalte, had groen-blauwe oogen, dicht en burstelig haar, dat nu heel wit geworden was. Z'n bruinachtig glad geschoren gezicht was fijn doorrimpeld, op z'n voorhoofd stonden drie dieper lijnen gegroefd en halfweg z'n rechterkaak bleef 'n rood lidteeken 'n oude gedenkenis van een Engelschman uit Lowestoft.

Stuurman Dirk wilde Narden-oom aantreffen in de vischmijne waar hij, volgens Fidelia's zeggen, naartoe was.

De mijne ligt aan den anderen kant van de havengeul, en met den overzetboot vaarde Dirk er naartoe.

In het honderd-meter-lange afslaggebouw was er wemeling van volk, geroezemoes van stemmen, doorschuiven van voertuigen, dat alles overhangen met versche-visch-lucht en 'n walm van pekelen en teer. Op den glibberigen vloer lagen er heele rijen grauwe en peerlemoerglanzende visschen, soort bij soort, gereed voor den afslag.

Al krinkelen en winkelen bereikte Dirk de plek waar de verkoop aan den gang was. Op den grond lagen zij aan zij, in verscheidene koopen, 'n honderdtal lengen; rondom rond was het volk samengepakt met vorenaan den afslager tusschen schrijver en tegenschrijver. De afslag was aan de gang

en aandachtig volgden de omstaanders het aftellen van den afslager. Deze riep in hoogen zangtoon :

— Koop drie : honderd frank ! zegge honderd frank !... negen-en-negentig, acht-en-negentig, zeven-en-negentig, zes-en-negentig... ? tot wanneer plots 'n koper het aftellen afsneed met den roep : „mijn !”... waardoor de koop hem wierd toegewezen.

Spoedig had Dirk Narden herkend tusschen 't volk en bemerkte dat hij 'n partij lengen opkocht. Bij 't verleggen naar de volgende vischsoort boorde Dirk tot bij hem en vroeg of hij hem misschien kon spreken.

— Wacht bij den tweeden trap — zei Narden — achter den verkoop van deze grieten, vaar ik steêwaarts met m'n jolle.

Kort nadien zag Dirk Narden opkomen, en samen daalden ze den trap af. Terwijl Dirk in 't schommelend vaartuigje wipte, zegde hij tegen Narden :

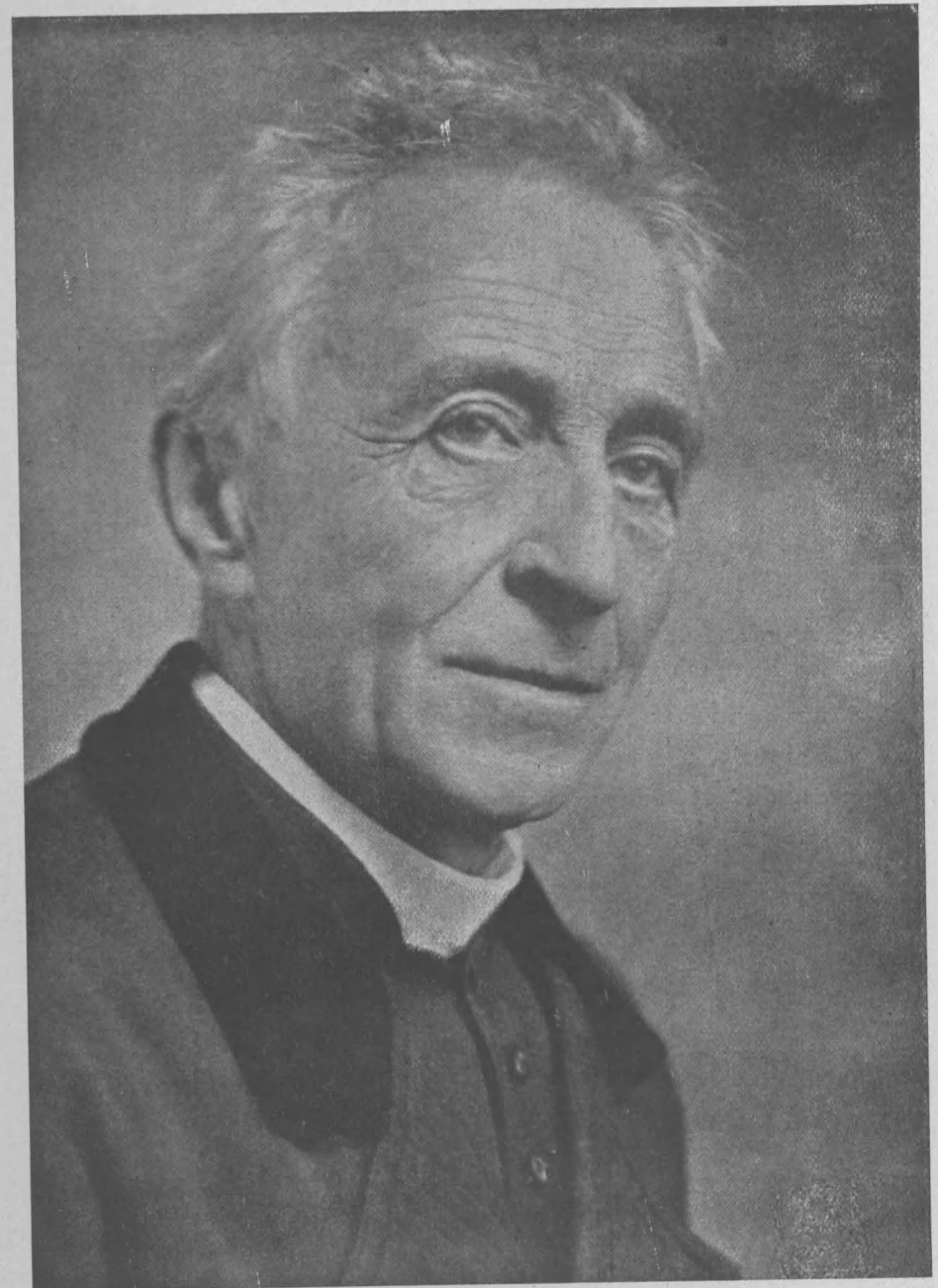
— Ja, Narden, 't is voor mij gemakkelijker in uw jolle te stappen dan in mijn huwelijksbootje !...

— Ik hoor je al opkomen, stuurman — zei Narden, en toen de landvaste (1) gevierd was, grepen ze elk 'n riem en gaven 'n paar slagen. De groengeverfde jolle dreef vooruit over den mijnedok in de richting van de havengeul.

— Zie, baas Narden, 'k hadde u iets willen vragen aangaande Fideel en Germana — begon Dirk, terwijl ze roeiden.

— 't Lag in m'n lucht dat je me zoudt gezocht hebben —

(1) Landvaste, meertouw.

Afb. 26. — Eerweerde Pastor Pype.

zei Narden met effene stemme — maar 't zal schikziger zijn hier op 't water 'n woord of twee te verleggen dan thuis ; daarbij Fidelia is nogal 'n schietuit. We gaan onze barke daar vastknoopen tegen de voeting van 't paalwerk.

Bij den draai van de havengeul sloeg Narden de touw rond het hout zoodat het bootje ter plaatse drijven bleef.

— Stop eerst 'n pijp van den mijnen — zei Dirk en hij reikte den oude z'n tabakblaas.

Naar elkander gekeerd en neêrgezeten elk op een bank in de jolle, ontstaken ze, en geurig steeg de blauwige rook in den zonneshijn.

De stuurman had van eersten af bemerkt dat er koelheid lag in Narden's blik en woord, daarom vroeg hij :

— Baas Narden, zijt je tegen mij ?

— Neen, stuurman, maar 't geen gebeurde is spijtig.

— Narden, je hebt me vroeger goên raad gegeven aangaande m'n huwelijk met Germana, zijt je nu tegen dat huwelijk ?

— Zoolang je niet verzoend zijt met Fideel, zijn 'k er tegen, en al de anderen ook, Germana zelve verstaat dat er nu iets in de weg is, 't is jammer voor heur en voor jou.

Ze zwegen 'n poos en lokten traag aan hun pijp. De jolle wiegelde geruischloos op de kranke deining, 'n paar kokmeeuwen vleggerden (1) langs het paalwerk en links glinsterde rustig de havengeul in de middagzonne.

(1) Vleggeren, vlug ter plaats de vleugelen slaan.

— Fideel heeft dienst geweigerd in 't sturen van de sloep,
— herbegon Dirk, — vanwege de reeders heb ik volmacht om
de tucht te handhaven ; op staande voet waarschuwde ik hem,
maar koppig bleef hij ; Wannes stond bij hem, moest ik Fi-
deel straffen, ja of neen ?

— Je moest hem straffen.

— Narden, zeg het me, mocht ik hem toegeven omdat ik
verloofd ben met z'n zuster ?

— Neen, dat niet, alleszins niet...

— 'k Heb hem misschien streng gestraft, had ik gelijk of
ongelijk ?

— Je hadt gelijk, maar Fideel is en blijft 'n beste vent.

— Ja, 't deed me dubbel zeer hem te treffen : eerst omdat
hij de beste matroos was van de sloep en dan ook om reden
van m'n huwelijk.

Narden knikte en keek vorschend in Dirk z'n oogen.

— Zie, Narden, van den uchtend sprak ik in den winkel
met Germana en met uw zuster, maar ik kon er geen rechter
kant aan krijgen, 'k en weet noch raad noch uitkomst, je moet
gij me helpen !...

— Luister, stuurman, éér je zeilt moet je de vallen vast-
maken, begunt met Fideel bij te halen en al 't ander gaat
volgen.

— Goed en wel — opperde Dirk — maar kan ik nu m'n
eigen verloochenen vóór de reeders en vóór de bemanning ?
Kan ik hem nu weêr aanmonsteren ? Z'n opvolger staat klaar
en van den avond varen we !...

— 'k Weet het, maar later kunt-je hem weêrnemen bij 't af-
monsteren van een ander, wel te verstaan, stuurman, als hij
zélf eerst getoogd heeft dat hij genezen is van z'n mistziekte...

Dirk verademde en zei :

— Te naaste winter gaat Wannes het stille leggen, en dan
kunnen we entwat doen, maar moeten we intusschen vijand
blijven ? En dan Germana ?...

— Horkt, stuurman, zei Narden met milder stem, aan mij
zal 't niet liegen als we 't net niet kunnen spoelen ; als uw
kweestie met Fideel uit den weg is, dan loopen we vóór den
wind.

— Zult je me helpen verzoenen, Narden ?

— Van eigen, en zooveel ik kan !...

— Zie, Narden, 'k heb hem altijd gewaardeerd, Fideel is
zuiver op de grate ; ook voor hem had ik een beter toekomst
gedroomd, en hij weet het wel ! Kunt-je de breuk helpen ver-
maken dan zal je neef het waarachtig niet beklagen, en ik
blijf je dankbaar, baas Narden !

— Je kunt erop rekenen, stuurman, dat ik me ga weren om
Fideel te overhalen. En lees maar 'nen goên Onze Vader dat
alles goed afloopt, 'k zal het ook doen...

— Meer dan één, beaamde Dirk.

— En nu is 't schaften — voegde Narden erbij en hij stond
recht en loste de tros.

Beide mannen bogen zich over de riemen en met heur opge-
haalde voorsteventje gleden de jolle over de havengeul in de

richting van den visscherskom. Wel vijftig vaâm nog van den geernaartrap hoorden ze kinderstemmen die riepen : „Narden-weetjé-é-é... Narden-weetjé-é-é... !” Remi en Frans stonden al gereed en ongeduldig om hun noenreisje te roeien over den kom. Toen de neus van de jolle het arduin genaakte, wipten beide knapen het vaartuigje in.

— Dag peetje !... dag stuurman !... zeiden ze welgezind en hun oogen blonken van verlangen om te varen. Dirk overstreek hun bursteligen haarbos en Narden stak z'n wijsvinger op en zei streng :

— En zien dat je niet en verzuipt...

Bij 't opstijgen van den trap meende Dirk :

— Narden, je zoudt waarachtig zeggen dat die kinders van heel de zaak niets afweten.

— Voorzeker niks, — Fideel en Milia hebben verstand gebruikt — antwoordde de oude.

'n Dag of vijf waren voorbij sichten de samenkomst van Narden en Dirk. Deze was op zee en 't zou nog 'n paar weken aanloopen eer hij terug aan wal keerde. Fideel had nog geen nieuwe vaart gekregen; het was er wel geen kwaad meê gemoeid, doch aanmonsteren komt altemets zeere en altemets traag. Zonder werk te staan viel hem tegen en was schâlijk voor 't huishouden.

In z'n hert was de wrok eenigermate gekoeld omdat z'n

verwanten, ook Germana, begrepen dat het huwelijk moest tegengehouden worden.

Doch Germana had daar veel verdriet in, en ook dit kon niet voortduren.

Narden-oom had op 'n koelen morgen besloten Fideel denzelfden dag aan te pakken en niet te lossen vooraleer de zaak kant en klaar was. Hij had Fideel meêgedaan naar de vischmijne en toen ze beiden op terugkeer in de jolle aan 't roeien waren, trok Narden z'n riem binnenboord tegenaan de plek waar hij vroeger met Dirk had geredekaveld, hij lei nog eens 't bootje vast aan 'n paal van 't staketsel al zeggende :

— Zie, Fideel, we moeten ne keer uw zaken overleggen, en hier 'n zullen we door niemand gestoord zijn.

Fideel was verrast en vroeg :

— Maar Noom, is er dan 'n geheim aan 't geen je me zeggen moet ?

— Je gaat het wel gaan hooren, man, — antwoordde Narden, — 't is nu al 'n dag of acht dat je afgedankt zijt op O. 137, en 't wordt tijd dat er verandering komt in uw doening; Germana's huwelijk breek je af en dat is 'n tweede tegenslag...

— Maar kan ik m'n zuster laten trouwen met een die me wegjaagt ?

— We weten allemaal dat ze zoo niet kan trouwen, maar ik, jen eigen oom, ik zeg u : Fideel, je moet je verzoenen met stuurman Dirk.

— Mij verzoenen ? — en Fideels zwarte oogen vonkelden — maar die kerel gooide me in 't ongeluk !...

— Ongeluk, ongeluk — hernam Narden met rauwe stem, terwijl hij z'n neef met scherp blik bekeek — wat weet je gij van ongeluk? en wat is dat bij 't geen, bijvoorbeeld, ik heb afgezien? Daar heb-je eerst m'n schipbreuk. Als je achter zes uren in 't sop te staan, 's nachts van vliegende storm je schip onder je leerzen voelt kraken tegen 'n blende klippe, zoodat je rond spartelt in 't schuim en in de woeling, dan is 't nog maar 'n begun. En als je toen met uw ijsbrokken van vingers nog 'n schamel stik drijfhout kunt grijpen om dan de rest van de nacht en een stik van den dag erbij, tusschen leven en dood rond te swalpen tot wanneer ze je kunnen opvisschen, en dat je, daarachter, nog twee maanden lang met de koortsen en den daver op je lijf loopt: dat heet ik 'n ongeluk...

— En als dan, 't jaar nadien, jen twee streusche zoons aan den Noord-Hinder vergaan zoodat je aleens hun lijken niet meer weêrziet, dat is, peis ik, nog 'n grooter ongeluk!...

— En de eeuwige verdomenisse is nog 't ergste van al — dat weet je gij ook; er is altijd ramp boven ramp, je klapt van ongeluk, maar 't geen je tegenkomt, man, en is maar 'n kleinigheid...

Fideel luisterde beweegloos naar 't geen Narden uiteendeed en z'n eigen gemoed zei hem: „Noom heeft gelijk.”

— Jen hersenpanne en is zoo dikke niet — vervolgde Narden — dat je dat niet en verstaat, en 't ware daarbij tweemaal dom en daas, goedsmoeds uw tegenkomst te vermeerzen met er een ander in te sleuren. — Je moet je verzoenen met Dirk...

Fideel haalde z'n schouders op, en keek naar de meeuwen, maar Narden zei nog:

— Je draagt haat en nijd in jen herte, en voor 'n christen mensch is dat averechts.

— Goed, maar wiens schuld?

— Wiens schuld? je hebt de mistziekte, man, en van die ziekte moet je voor goed uw eigen genezen: wat den dunder! heb-je nog van uw leven! om 'n stik mist uw dienst weigeren!...

— 'k Wilde 't schip redden!

— Je wilde 't schip redden om uw eigen zin te doen. De stuurman heeft zonder jen hulp de sloep in goê diepte gehouden; of meen-je misschien dat hij geen zeeman is? Is 'n schipper *alleen* verantwoordelijk voor z'n schip?

— Ja.

— En is een matroos rechtveerdig voor z'n stuurman als hij weigert te doen wat hij zegt, en zélf geen verantwoordelijkheid draagt?

— Neen.

— Heeft hij jou gewaarschuwd?

— Ja.

— En moest Dirk u inzien omdat uw zuster verloofd is met hem?

— Neen, dat niet!

— Antwoord me nu, Fideel, zooals je zoudt antwoorden aan uw eigen vader, die m'n broêr was, wie had ongelijk, de stuurman of gij?

Fideel bleef eenige oogenblikken zwijgen. Met afgewend hoofd had hij op Narden's vorige vragen geantwoord, maar nu keek hij weer vlak in Nooms gelaat en 't greep hem aan hoe Narden toch treffend op z'n vader Casimier zaliger ge-leek, dezelfde groen-blaauwe oogen, dezelfde lippenplooi, de-zelfde stemklank bijna, het ging hem door de ziel en dan sprak hij het woord uit, het lastigste voor 'n koppig mensch :

— Noom, ik had ongelijk.

Voor beiden was dat woord 'n ontlasting. Narden was be-daard en gelijkmoedig gebleven, als een die veel erger dingen beleefde en anderszins zeker is den slag thuis te halen. Maar nu was hij toch in z'n schik het woord te hebben losgekregen.

— Fideel, 'n mensch kan ne keer missen, en 't en zal niet lastig zijn weer overeen te komen met Dirk, hij had er ommers deernisse in je te moeten afdanken, hij heeft je genoeg zien werken en klauwieren (1).

Fideel's wezen vertrok en met bitterheid zei hij nog :

— Werkt en slaaft dan om buiten te vliegen in 't zicht van g'heel de visscherij I...

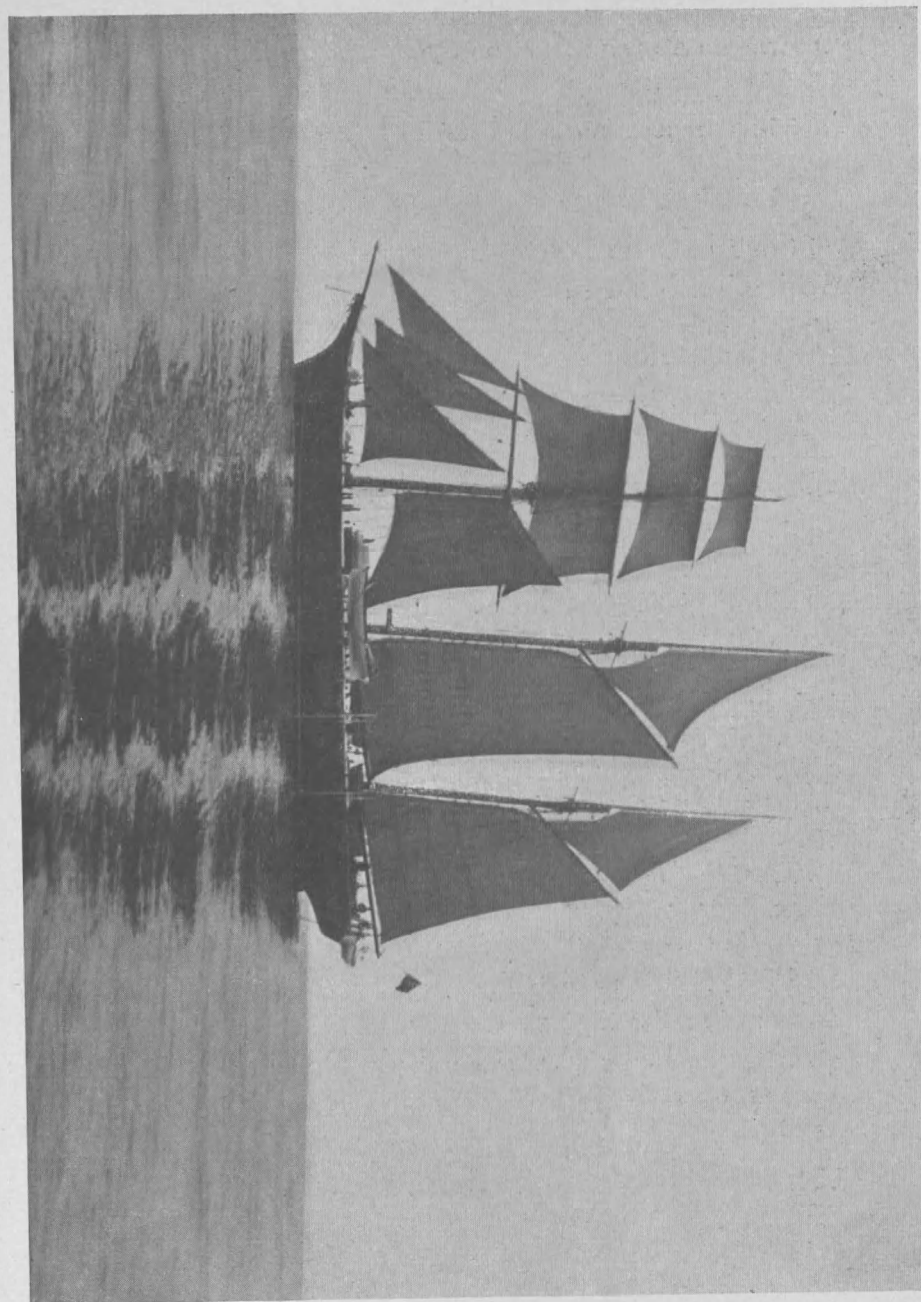
— Jongen, 't is nu uit daarmee; zijt je rechtzinnig gereed om je te verzoenen ? ik vraag het je en ik begeer het méér dan ik zeggen kan !

Deze woorden braken den laatsten tegenstand. Fideel zwolg diep en antwoordde met vaste stem :

— He wel, ja, Noom, 'k wil doen wat je vraagt !

(1) Klauwieren, zwoegen, wroeten.

Ab. 27. — „Ville d'Ostende". Een der voormalige belgische visscherijwachtschepen. Het verdween met den oorlog 1914-1918.

— Goed ! en luister nu : de stuurman heeft me beloofd voor jou te doen al wat hij kan...

— Heeft hij jou daarover gesproken ?

— Heel zeker, hier op dezelfde plekke, en in dezelfde jolle waarin we zitten.

Fideel's gezicht helderde op.

— En hij heeft gezegd dat je Wannes plaats kunt overnemen als hij het van de winter stillelegt, en dat je de verzoening waarachtig niet en zult beklagen, integendeel !

Met schaamte in z'n glimlach maar uit het diepste van z'n gemoed zei Fideel :

— Noom, het was goed dat je me vandaag onder handen hebt genomen...

— Maar 't is al noene, en we moeten huizewaarts — zei Narden — wil je de landvaste lossen ?

Fideel gooide 't endje los en zette zich roeiensgereed met z'n rug naar Narden gewend. Dan spanden ze hun armen en trokken op de riemen dat hun schouders door hun steenrood kazuifel prentten. Bij gelijkmatige slagen dreven ze 't groene bootje vooruit over de zonnige havengeul. Toen ze den trap naderden keerde Fideel, onder 't roeien, z'n gelaat zijdelings naar Noom en zei :

— Zie, Narden-oom, 't is de eerste maal in acht dagen dat ik welgezind ben.

— We kunnen de reven uit het zeil doen, man, antwoordde Noom, na storm komt er zunneshijn...

De verwarde toestand was op z'n einde, er was lucht in gekomen en licht.

ZONNESCHIJN.

Dat was nu dicht-aan twee jaar geleden.

Op dien blauwen Meidag lag in den visscherskom een splinternieuwe motorsloep aan heur meertouwen te wiegen. De hooge zonne zat te gloren en deed den verschgeverfden boeg flonkeren als smaragd. Aan een lijn, die van den voorsteven al over de twee masten naar 't achterschip liep, wapperden nevens elkaar al de vlagjes en wimpels van 't seinboek. 't Waren er blauwe en roode, gele en zwarte, gestreepte en gekavelde : in één feestweelde wentelden en krulden ze in wind en zonneschijn.

De motorsloep — O. 198 — was 'n sierlijke boot, stevig en slank, met hoog opgehaald voorschip en lange boogde lijn. Zij kraakte van nieuwigheid, ze geurde naar olieverb en zoete teer. Al achter boven 't roer op den spiegel stond de naam :

SINT PIETER OOSTENDE

Dat was de nieuwe vischsloep waarvan Dirk en Fideel samen eigenaars waren. Vandaag wierd ze ingehuldigd.

Toen het vroeger tusschen hen beiden zoo schurdig was toegestaan, had Fideel geluisterd naar Narden-oom. Eerlijk had hij, al kropte 't hem in de keel, z'n eigen ongelijk bekend aan stuurman Dirk, doch hij had hem ook verzocht te zorgen voor broodwinning. Bij dezelfde reederij had Fideel kort nadien vaart gekregen.

Den volgenden Winter toen Wannes het stille lei, keerde Fideel terug naar O. 137 met stuurman Dirk aan boord.

Van wrok en veete en was er niets overgebleven. Van z'n mistziekte was Fideel voor goed genezen en toen de smoor op 't varende schip neerkwam had hij er z'n beschot in aan den schipper te zeggen : „Mij krijgt hij niet meer vast !”

Intusschen verliep de tijd.

Nu laatst rond Allerheiligen wierd het huwelijk van Dirk en Germana ingezegend.

Op den bruiloftsmaaltijd had Narden-oom z'n ruimer geheven en met effene stem gezeid :

— Me drinken op de gezondheid van Dirk en Maantje die nu hun huwelijksbootje gaan bevaren, en me tikken ook op het welvaren van een anderen boot, een nieuwen motorboot met eigen geld gebouwd en tewege met eigen volk bemand. God zegene u ! —

En zoo stond het inderdaad. Wat Fideel had betracht en bestreefd, maar zoo dikwijls als onbereikbaar had beschouwd, zou tóch werkelijkheid worden.

Een motorsloep laten bouwen en optuigen is geen kleinigheid. Doch Narden, Dirk en Fideel hadden het wel overleid en berekend; het geld zouden ze bijeen krijgen.

Dirk en Germana stonden in voor twee vijfden. Narden-oom en Fidelia zorgen ook voor twee, waarvan een op naam van Fideel. Voor een deel van 't overblijvende had Milia's neef Warden en Dirk's jongere broer Engel hun spaarpenningen gestort. Het ander zou, verschoten door „Crediet aan Zeevischerij”, binnen kort ingewonnen en aangezuiverd worden.

Doch méér nog was er bereikt, want reeders als ze waren van 't nieuwe vaartuig, zouden de verwanten het ook zelf beveren en uitbaten ter visscherij.

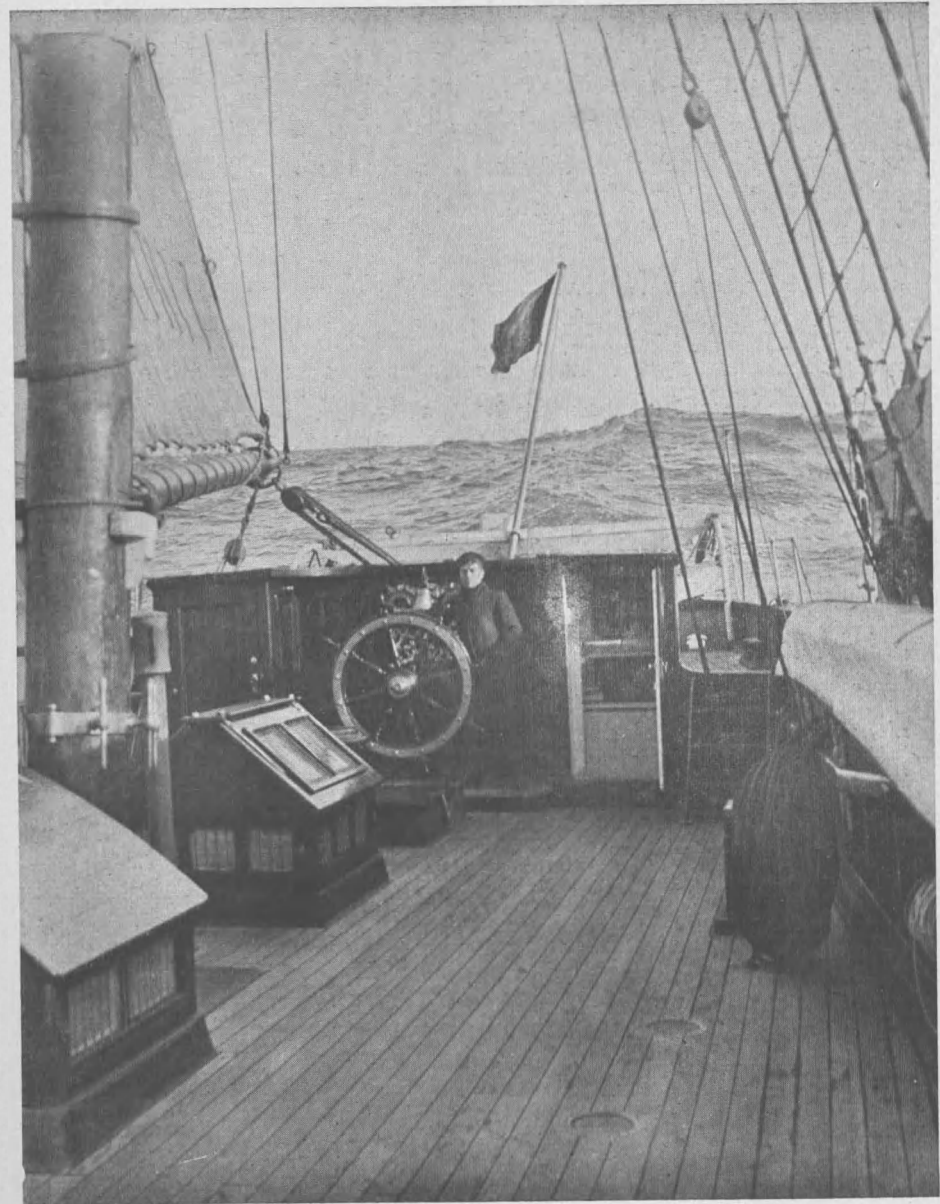
Dirk hadden de anderen eenparig als schipper aangeduid. Als matrozen zouden Fideel en Warden varen; Frans en Remi, Fideels oudste zoons, die in hun opkomen waren en flinke jongens, mochten meê. Als motorist kwam Engel aan boord.

Eigen schip met eigen volk als bemanning en deelgenooten, dat was de droom die nu in vervulling zou gaan.

Wijding van 't nieuwe vaartuig te elf uur.

Dirk en Germana waren de eersten aan boord gestapt. Nog niet lange waren ze in 't logies gedaald of boven hun hoofd hoorden ze getrappel op het dekhout en daar waren nu ook Fideel en Milia met Warden. Schier tegelijk klom Engel, de motorist, over de verschansing uit een jolle waarmee hij de havengeul had gedweersd.

Laatst kwamen Narden-oom en Fidelia aangedreven en ze

Afb. 28. — De roerganger aan boord van de „Ville d'Ostende”, midden de Noordzee. Opmerkelijk is de felle deining na zwaren storm.

gingen aan 't monkelen toen Dirk, opduikend uit de kappe, ze zag naderen van den arduinen kaairand die reize liep met de reeling.

Narden was in 't donkerblauw laken en Fidelia stond in de zwarte zijde-pane, ze had heur namaakdiamanten aan en geurde naar versche zeep en pommade.

— Komt naar omleeg, je kent den weg — riep Dirk.

Maar Fidelia antwoordde snijdig :

— Je moet mij allebei aan boord helpen of 'k breke m'n been !

Narden en Dirk steunden haar gewillig met elk een hand en zoo gerocht ze al onder in 't logies.

Te elf uur zagen Dirk en Fideel, die op den uitkijk stonden, Mijnheer den Deken naderen die 't schip kwam inwijden. Aan de kleurvanen had de priester het nieuwe vaartuig erkend en toen hij tegen boord kwam :

— Welgekomen, Menheer den Deken ! —

— Welgevonden, Dirk en Fideel ! — zoo klonk de wisselgroet.

Meteen reikte de schipper z'n bruine hand aan den Herder die glimlachend aan dek stapte.

Beneden onder de lage zoldering stonden ze nu voltallig en gereed voor de plechtigheid. Een waas van verf en teer en mazout zweefde door 't logies. De zonne kwam loeren door de half-open luiken, haar glans keurde de beschotten en deed het wijwater pinkelen in 't glas-met-palmtakje al voren op de tafel.

Het blad van deze tafel was uit pitch-pine en glansde met heerlijk bruin-rooden spiegeldraad. In 't midden stond een be-rookt ouderwetsch kruisbeeld met ernaast op een rij de beeldjes van 't Heilig Hert van Jezus, van Onze Lieve Vrouw met het kindje, van Onze Lieve Vrouw van Lourdes en dit van den Heiligen Antonius.

— Het beeld van Sint Pieter — had Germana gezeid — en hebben we niet noodig, want hij staat in 't goud boven 't roer. —

Heer Deken nam een kleine stoel en schoof die om z'n hals. Dan miek hij met de aanwezigen het kruisteeken en las luidop uit 'n latijnsch boekje de „benedictio novæ navis” : de zegening van een nieuw schip.

Gonzend ging z'n stemme door de rustige scheepskamer. Alle oogen waren op hem gericht, rond-ernstige oogen die verder ook het stille gebeuren volgden, toen de priester het logies en de kooien der bemanning met wijwater besprenkelde.

Voorafgegaan door Dirk zegende hij ook het vischruim, den motor en bovenaan het stuurhuisje met het roerwiel, het vóór- en achterschip, de gereedliggende korren en ten slotte weer in 't logies de aanwezigen zelf.

Na de inwijding had Mijnheer de Deken 'n vriendelijk woord voor de visschersmensen, hij kende ze en wist hun wel en hun wee.

— Stuurman, sprak hij, ik wensch u allen hertelijk geluk met uw nieuw vaartuig, en mocht het bij Gods zegen en Sint Pieters hulp vele en rijke vangsten binnenbrengen. Je hebt

zwaren arbeid, je hebt hard te zwoegen, maar je zijt onderling toch eigen volk en het schip is gemeenschappelijk het uwe. — Daarom ook een bizondere proficiat aan dengene die dat alles heeft bemiddeld, een bizondere proficiat aan Narden Oom ; je ziet hem allemaal geerne en nu zult je hem nog liever zien ! —

Voor de eerste maal in langen tijd gevoelde Narden in 't binnenste van z'n ziel ontroering, en een lichte kleur rees hem naar 't gelaat. En de priester sprak verder :

— En gij, Fideel en Milia, je zult het nu beter hebben voor uw kinderen en voor u zelf : en waarlijk, je hebt het wel verdiend. —

Twee dagen daarna, 's achternoens, stevende O. 198 de haven uit. Hoogwater, kloeke bries uit het West-Noordwesten en zonneshijn. Het lichtgroen der aanspoelende baren tus-schen de twee havenhoofden weerspiegelde 't smaragdgroen van den boeg, het koper van de stuurhut schoot bliksems naar 't zonnelicht en de verschansing blonk als was zij met vloeiend vernis overgoten.

In den top van den achtermast stond een driekantig vlagje, het was van roode kleur met kruiswijs in 't midden twee goudgele sleutels, het trilde zoo onmerkbaar vlug en stond zoo strak gespannen in den wind als was het een metalen plaat.

E I N D E.

In Memoriam Pastor Pype. ⁽¹⁾

Op 3 Juni 1926 overleed te Oostende Eerweerde Heer Hendrik Pype, eere-aalmoezenier bij het Staatszeewezen, bestuurder der Vrije Visschersschool, lid der Provinciale Commissie voor Zeevisscherij, officier in de Leopoldsorde.

Hij wierd geboren te Gheluwe op 12 Januari 1854.

Priester gewijd op 7 Juni 1879 wierd hij opvolgentlijk tot leeraar benoemd aan 't College te Nieuwpoort op 21 Oogst, tot onderpastor op SS. Petrus en Paulus te Oostende op 12 November 1884 en tot aalmoezenier ter zee op 22 Mei 1886.

Na 36 jaar lang op wonderbaar-bedrijvige wijze dit ambt te hebben vervuld wierd hij eere-aalmoezenier op 2 Mei 1922. De verscheidene inrichtingen die hij had gesticht bleef hij besturen tot aan z'n dood.

De meeste bladen hebben de grootsche hulde vermeld welke aan den afgestorven priester wierd gebracht op den dag zijner begrafenis te Oostende. De volkstoeloop was reusachtig, de deelneming eenparig; met recht wierd derhalve gezeid en herhaald dat de lijkplechtigheden van „Pastor Pype” koninklijk zijn geweest. Wel had de nederige man vóór z'n afsterven uitdrukkelijk gewild en bepaald dat alles moest eenvoudig zijn.

(1) Dit In Memoriam verscheen in „Ons Volk Ontwaakt” 27 Mei 1926.

Doch kan het iemand verhinderen als de ziel eener bevolking haar dankbaarheid wil betuigen aan een beminde ?

I. - *E. H. Pype, aalmoezenier op de wachtschepen der Vischerij.*

Ten jare 1886 wierd E. H. Pype dus tot aalmoezenier benoemd. Met dit ambt begon voor hem het zeevaren.

De wachtschepen waren twee in getal. Het aviso-stoomschip „Ville d'Anvers" vaarde vanaf September tot en met April; het zeilschip „Ville d'Ostende" (afb. 27, 28) deed den zomerdienst. Sinds den wapenstilstand (1918) vielen beide schepen buiten dienst en wierden vervangen door de „Zinnia" gebouwd als oorlogskruiser.

Het wachtschip doorkruist de Noordzee in alle richtingen; z'n doel en bestemming is: toezicht uit te oefenen op de vischerij, de geschillen onder de visschers te vereffenen, in geval van nood hulp en levensmiddelen te verstrekken.

Aan boord vertoeven, naast commandant en officieren, een aalmoezenier en een dokter, verders werktuigkundigen, matrozen en een aantal scheepsjongens.

Heel spoedig wierd aalmoezenier Pype aan boord ieders vriend. Hij was immers een struisch-gebouwde man met flink gebaar en luimig woord en hij wrocht onweerstaanbaar in op het gemoed der zeelieden. Naast z'n priesterwerk aan boord:

Mislezen, godsdienstonderricht geven aan de scheepsjongens, de zielezorg waarnemen over 't algemeen, liet hij zich ook gelegen aan alles wat zeevaart en zeekunde betreft. Hij studeerde, onderzocht, wrocht en wroette onverpoosd, zoodanig dat hij midden de zeelieden een volslagen zeeman wierd en wel een der beste.

Als wij daar nog bijvoegen dat Pastor Pype een bijzonder aanminnelijk voorkomen had en een gouden hert, zal het wel niemand verwonderen dat hij de groote vriend is geworden en gebleven van alle officieren, manschappen en scheepsjongens die elkaar gedurende 36 jaar op de Staatskruisers hebben opgevolgd.

II. - *Pastor der Zeevisschers.*

Onmiddellijk ook kwam Pastor Pype in aanraking met de Westvlaamsche visschers. De Staatsschepen volgden de vischsloepen op de Noordzee en dit stelde den aalmoezenier in de gelegenheid de visschers op hun werkplaats zelf — de wijde zee — te bezoeken.

Hoe dikwijls wierd dan niet, als de zee niet te onstuimig was, een bootje van den kruiser neergelaten en door 'n viertal flinke roeiers bij de visschende sloep gebracht. En hoe welkom was het bezoek niet voor de visschers. „'t Is een bezoek in hun huis, — zei me soms Pastor Pype, — en z'hebben 't zoo geerne."

En bij 't wiegelen der sloep en 't spannen der zeilen, sprak de pastor hun over hun bedrijf, over hun korre, hun vangst, hun vaart, hun leven, en hij deed er een woord bij voor de belangen hunner ziel.

Doch niet gestadig blijft het wachtschip in volle zee. Om de maand, ongeveer, komt het naar „binnen” — naar de Oostendsche haven — om na enkele dagen te vertrekken voor een nieuwen tocht. De aalmoezenier, die aan wal stapte, wordt dan vervangen door z'n collega, want ze zijn getweeën en varen beurtelings.

Pastor Pype had derhalve gelegenheid om zich heelemaal aan de visschersbevolking toe te wijden.

III. - *Stichter en Bestuurder van de Visschersschool, de Visschersgilde en andere inrichtingen.*

Met liefde en geestdrift — want die gaan samen — sloeg E. H. Pype hand aan 't werk en met behulp van liefdadige zielen stichtte hij te Oostende in 1887 de Vrije St. Andreas' visschersschool. Wat al moeite en hoofdbreking hem dat kostte, weet God alleen. Doch na korten tijd stond de school in vollen bloei ; met een vakman als Pastor Pype aan 't hoofd, kon het wel niet anders. Onder zijn geleide en met de gewaardeerde toewijding der Broeders van Liefde en enkele vaklieden, kregen er tot op heden duizenden visschersjongens hun opleiding in alles wat zeevaart en visscherij betreft.

Zoo Pastor Pype begonnen was, zoo hield hij het vol, veertig jaar lang. Als een model-inrichting geldt steeds de vrije visschersschool. Vele deskundigen kwamen ze bewonderen, in vreemde landen staat ze bekend, en als bewijs daarvan moge gelden de hiernaast opgegeven plaat die verscheen in „The World's News” April 1905 te Sydney, Australië. (1)

Vervolgens richtte E. H. Pype, met behulp der Zusters van den H. Vincentius, een naai- en kookschool in voor de visschersmeisjes. Deze school bij de „Germaine” aangesloten is thans bedegen tot een flinke huishoudschool.

Z'n betrachten van het zedelijk voordeel der zeelieden en visschers bracht er hem nog toe in 1896 de vrije visschersgilde „'t Zal wel gaan” te stichten. In ruime lokalen konden er de visschers in gemoedelijkheid samenkomen, een pint drinken, hun pijpje rooken, kaarten en klappen met „Meneer Herrie” — zoo noemden ze Pastor Pype. Deze richtte er feestjes in, voordrachten, lessen, tooneel- en liederavonden. Van alles was hij de ziel ; hij sprak, feestte en zong mee. O ! het heugt me hoe hertelijk hij „de Blauwvoet” van Rodenbach kon zingen... een frissche herinnering uit z'n Roesselaarschen studententijd...

(1) „Ons Volk Ontwaakt” 27 Juni 1926 geeft het fac-simile op van die plaat, welke Pastor Pype aan 't lesgeven voorstelt naast een kleine namaak-sloep midden een aantal visschersjongens. Daarbij de aanduiding : „Belgian fisherboys taking their first lesson on mast and sails at Abbe Pype's school.”

IV. - E. H. Pype, Natuurvorscher en Geleerde.

De ontwikkeling en verheffing der visschersbevolking niet alleen van Oostende maar van heel de Vlaamsche kust, bleef immer het oorbeeld van Pastor Pype. Z'n leven lang heeft hij de verbetering van den maatschappelijken stand der zeelieden nagestreefd, onzeggelijk veel heeft hij bekomen om het zeebedrijf ten bate der visschers te verbeteren.

De Noordzee doorvaarde hij van de Vlaamsche kust tot IJsland, van Schotland tot Noorwegen, van Denemarken tot Engeland. De inrichting der visschershavens, den bouw der sloepen, de samenstelling en werkwijze der netten, kortom heel het visschersbedrijf heeft hij alom onderzocht, vergeleken; en als een vlijtige bie heeft hij er z'n honing uitgehaald ten bate der Vlaamsche zeevisschers.

In tallooze peilingen heeft hij den zeebodem onderzocht, vele duizenden visschen heeft hij gevlekt om — naar het in hun maag besloten voedsel — hun levenswijze te ontleden. In aansluiting met het werk van Prof. Gilson heeft hij het plankton, de diatomeeën nagegaan, om naar de verplaatsing van deze uiterst kleine levelingen in 't zeewater, de verhuizing der visch-scholen en vischsoorten vast te stellen: dat alles nogmaals ten bate der visscherij.

Van de hand van E. H. Pype verschenen:

1° In 1890 „Een boekske voor de visschers en voor de visschersscholen” (Neyts, Oostende), dat onder een nede-

rigen titel allerlei kundigheden aangeeft nopens zeevaart, vischgronden en visschen;

2° Vanaf 1909 tot 1914 talrijke bijdragen in het vakblad „De Vlaamsche Zeevisscher”, onder den deknaam „Zee-man”;

3° In 1911 een omvangrijk werk „Over Visscherij” (Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen), waarin schrijver het heeft over gronden, tijen, visschen en visscherij;

4° In 1912 een boek „Over Motoren” (Buyck, Gent). Een warm pleidooi voor de uitbreiding, en een klare uiteenzetting van het hanteeren der motoren aan boord der vischsloepen;

5° „Een Kerkeboek voor de Zeelieden” (Elleboudt, Oostende). 'n Gebedenboek voor visschers en visschersgezinnen.

Pastor Pype's schranderheid blijkt nog uit het feit dat hij bij z'n visschersschool een voornaam laboratorium wist in te richten, waar, met het oog op het inmaken en bewaren van visch, wetenschappelijke proefnemingen gedaan wierden.

Aldaar ook heeft hij een uiterst merkwaardig museum tot stand gebracht, waar, benevens alle vischsoorten en schelpen der Noordzee, alle bijzonderheden en herinneringen uit zeebedrijf en zeereizen uitgestald zijn.

Onschatbaar zijn de diensten die Pastor Pype aan de

Vlaamsche zeevisschers heeft bewezen, en dit weten ze zelf nog het best. Ontelbaar zijn degenen — visschers en ook anderen — die hij met woord en daad heeft gesteund, geleid en geholpen.

Hij gaf zich arm en stak zich in schulden voor z'n werken en om anderen uit den nood te redden. Z'n vroolijk woord, z'n gouden hert, z'n priesterlijke zelfverloochening, met één woord z'n prachtig karakter, oefende een onweerstaanbaren indruk uit op alwie hem benaderde. 't Zal derhalve een gemeenplaats zijn te vermelden dat hij in alle maatschappelijke standen en onder de lieden van alle wijsgeerige of politieke denkwijze niets dan vrienden telde; en hier mag aangestipt dat hij er velen, op 't laatste puntje, naar den hemel heeft geloodst.

Allen beminde hij, doch het meest z'n visschers.

En toen de ziekte hem voor goed hield neergeveld, en hij gevoelde dat God hem binnen enkele uren zou roepen, was nóg z'n woord: „'nen goên dag aan de visschers”.

Hij stierf, en in de algemeene verslagenheid begreep eenieder nu nog beter wie was heengegaan, verstond eenieder nu nog beter de stille kracht van dat goed, nederig priesterhert.

Hooger zegde ik dat de begrafenis een grootsche hulde is geweest. Midden de deelname van Minister, overheden, geestelijken, officieren, cadetten en een onafzienbare menigte uit allen stand en ambt, bleef hij omringd van degenen die hij het meest had bemind: z'n visschers. In dichte schaar stonden ze rond de lijkbaar, geen lijkwagen hadden ze toegelaten, de

visschers, maar op hun schouders zouden ze hem dragen naar z'n laatste rustplaats, op hun schouders hem, die ze allen in z'n hert had gedragen z'n leven lang.

Zoo is 't geschied.

En toen op 't kerkhof de lijkstapel op den rand van 't graf stond, de regen neerzippelde en ginder achter den kerkhof-borm de Noordzee — zijn zee — dof aan 't klagan was, wierd, midden de dichte menigte, door een leerling zijner visschers-school een laatste dankwoord gericht tot hem, den dierbaren afgestorvene. En dan zagen we die stoere visschers, die niets ter wereld vreezen en misschien honderdmaal in fiere doodsverachting hun leven tegen de stormende zee hadden verdedigd, we zagen die stoere visschers weenen gelijk kinderen.

Heer Jesu, die als stichters uwer Kerk visschers hebt gekozen, geef aan uwen nederigen priester, den vromen visschersvriend, de eeuwige rust! Amen.

Ernest A. M. de Spot,
gewezen aalmoezenier ter zee.

Oostende, 20 Juni 1926.

NASCHRIFT.

Steeds levendig wordt Pastor Pype's gedachtenis bewaard

en ieder jaar met Allerzielen wordt een bedegang ingericht naar z'n graf.

Hetgeen hij destijds heeft gesticht blijft leven en bloeien in den geest waarin het is ontstaan.

Bij wilsbeschikking had hij zijn inrichtingen overgemaakt aan de Aalmoezeniers van den Arbeid die — wat de school betreft met de medewerking der Broeders van Liefde — het geheele besturen en tot verder ontwikkeling brengen.

Oostende, 31 Juli 1941.

Aanteekeningen van A tot Z. ⁽¹⁾

A.

ACHTERSTEVEN. — De balk achter op de kiel, waaraan het roer wordt bevestigd.

AFMIJNER. — Kooper die bij den afslag het eerst „mijn !” roept. (Bly.)

AFSLAG. — Verkoopwijze die bestaat in het vragen van zekere som die men trapsgewijze vermindert tot wanneer iemand „mijn !” roept. Vandaar mijn, vischmijn, plaats waar de visch openbaarlijk bij afslag wordt verkocht.

AFSLAGER. — Man die de visch in 't openbaar — meestal in de vischmijn — bij afslag verkoopt.

AFSLAGGEBOUW. — (Afslag.) Openbare verkoopplaats, mijn.

(1) Hierbij wierden in 't bijzonder volgende werken geraadpleegd :
G. Gilson. — Les Poissons d'Ostende. Bruxelles, Soc. an. belge d'Imprimerie. 1921.
Pastor Pype. — Over Visscherij. Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel. 1911.
Id. — Een Boekske voor de Visschers en de Visschersscholen. Oostende, Neyts. 1900.
Ch. Gilis. — Korte Inhoud van Wetenschappelijke Voordrachten. 1938 en 1939. Oostende, Nieuwpoortschesteenweg 44.
Fr. Bly. — Onze Zeilvischsloepen. Antwerpen, De Nederlandsche Boekhandel. 1920.
Id. — Verklarende Vakwoordenlijst van de Zeevisscherij. Leuven, De Vlaamsche Drukkerij. 1931.
De Bo. — Westvlaamsch Idioticon.

B.

- BAARDMOS.** — *Barbula ruralis*, hechtplant van de duinen. Bevochtigd geeft dit mos aan de duinen en duinpannen een brons-groenen glans.
- BAKBOORD.** — Linkerkant van 't vaartuig van achter naar voren gezien, tegenovergestelde zijde van stuurboord.
- BEACHY HEAD.** — Kaap aan de Zuidkust van Engeland tusschen Brighton en Hastings, op 50°44' N. - 0°15' E. (1).
- BENNE.** — Ben, teenen mand, korf.
- BERDELEN.** — Uit berdels = planken gemaakt. Berdels is het meerv. van berd; (vgl. bard, bord).
- BESCHOT.** — Houten afsluiting of bekleeding. — Er zijn beschot in hebben: er behagen in scheppen.
- BEURZEN.** — Soort trechters of fuiken al binnen in de korre geknoopt en waarin de visch zich vastzwemt.
- BEZAAN.** — Langscheepsch achterzeil.
- BEZAANMAST.** — Achtermast van zeilvischsloepen.
- BLESDE.** — Wordt gezeid van den besonderen blik der oogen waarbij men het oogwit ziet. Een dwaas mensch kijkt blesde wanneer hij verwonderd is. Een blesde oogslag is dikwijls eene bedreiging. (De Bo.)

(1) N. beteekent noorderbreedte, E. oosterlengte, W. westerlengte. Uitgangspunt voor 't berekenen van de breedte is de evenaar; voor 't bepalen van de lengte, de middaglijn die door het middelpunt van den meridiaan-cirkel der sterrenwacht te Greenwich gaat.

- BLOK.** — Katrol. Omhulsel met draaibare schijf dienend om de trekrichting van een touw te wijzigen.
- BOEG.** — Voorste deel van de romp; de boeg is als 't ware de borst van 't vaartuig.
- BOETGAREN.** — Garen waarmee de netten versted worden.
- BOLLAARD.** — Bollard, bolder: zware klamp of kop om er trossen rond te leggen.
- BOOM.** — Rondhout waarop 't grootzeil of de bezaan van onder wordt vastgemaakt.
- BOOTSHAAK.** — IJzeren haak met houten steel dienend om de boot weg te drummen, aan te halen of bij te houden.
- BRAECKE.** — Zandbank in zee ten Noord-Westen en op ongeveer 2 mijl van Duinkerken. De B. is \pm 3 mijl lang en loopt gelijk met de kust.
- BRANDING.** — Schuimend-spattende woeling van aanlopende golven die breken tegen vaste hindernis, aldus: klippenbranding, strandbranding, branding boven de ondiepten e.d.m.
- BREEVEERTIEN.** — Breede onderzeesche zandvlakte die, op gemiddeld 10 mijl van de Hollandsche kust af, ter hoogte van Hoek-van-Holland tot aan den Helder, dezelfde richting volgt als de wal. De bodem ligt gemiddeld 14 vaam diep.
- BUISWATER.** — Spatwater teweeggebracht door 't breken der baren door voorsteven en boeg.

BUIZEN. — Buiswater maken; ook het overslaan van buiswater aan boord.

C.

COMPAS. — Waterpas vlak met windroos en, in 't midden bevestigd, een draaibare magneetnaald die steeds het Noorden aanwijst. (Zie streek.)

CUTTER. — Kotter, snelzeilend vaartuig, scherp van vorm, waarvan het achterdeel vlak is en met een overhangenden „spiegel” gesloten. De cutters voeren één of twee masten met langscheepsche zeilen en hebben een betrekkelijk zwaren diepgang; ze zijn eigenlijk van Engelschen oorsprong. (Bly.) (afb. 7.)

Doordien onze zeilvischsloepen (afb. 6, 7, 17) in de laatste 20 jaren geleidelijk door motorsloepen (afb. 20, 22) vervangen wierden, zijn de volle-zeil-voerende cutters uit onze visscherij verdwenen. Ook de stoomvischsloepen zijn aan 't wijken voor de motorbooten. Vroeger waren de meeste onzer zeilvischsloepen met kottertuig uitgerust. (Zie verder de woorden: visschersvloot, zeil.)

D.

DANDY-CUTTER. — De dandy voert een grooten mast en een dandy- of bezaanmast. Onze tweemastsloepen wierden onder de dandy's gerekend. (afb. 7.)

DERING. — Dèrinck (darinck, derrie, darg) soort van zwarte turf of veen uit de polderstreken. „De dèring is niet anders dan verteerd hout dat sedert eeuwen verborgen ligt onder het zand van eene overstrominge der zee.” (De Bo, W.VI. Idioticon, alwaar meer daarover.)

„Onder het huidige (Vlaamsche) strand en verder in zee loopende de klei- en turflagen voort, wat bewijst dat het land zich eenmaal verder in zee uitstreckte, want zonder zoet water kan er geen spraak zijn van turfvorming.” (A. C. C. Wauters.) (1)

DIENING. — Deining. Golvende beweging die in 't zeewater blijft na 't bedaren van den wind. Wanneer de windgolven niet meer onder de rechtstreeksche inwerking van den wind verkeeren, die ze deed zwellen, gaan ze over in deininggolven, deining; diening zeggen onze visschers. *Diening* vinden we o.m. in schriften van de 18de eeuw. (Zie Biekorf, Brugge, 1939, bl. 120.)

DRIFT. — Het op 't water dweersafdrijven door stroom of wind. Op drift gaan = wegdrijven. Zeedrift beteekent evenwel hetgeen de zee op 't strand werpt, b.v. losgerukt wier of zeegras, drijf hout e.d.m.

DUINDOORN. — *Hippophaes rhamnoides*, olijfwilgachtige plant met blauwgrijs blad en oranje-roode vrucht in vorm van bessen = beiers.

DUINEFRIOEN. — *Fringilla*, duinekneeker = grauwkleurig zangvogeltje.

(1) De Kust, Bl. 8. (Steden en Landschappen, V. Antwerpen, De Sikkel.)

DUINPANNE. — Panne, vlakte tusschen de duinen. De duinpannen zijn rijk aan den meest afwisselenden plantengroei.

E.

EBBE. — Eb. Beweging van 't zeewater, als de zee valt, d.i. afloopt onder den invloed der getijen. Tegenover de Vlaamsche kust stroomt de e. naar het Nauw van Kales toe. Het tegenovergestelde van e. is vloed = beweging van 't zeewater, als de zee rijst. Vóór onze kust gaat de vloedstrooming ongeveer in de richting van Nederland. De hoogste waterstand op een bepaald punt noemt men hoogwater, de laagste leegwater. Er is tweemaal hoogwater en tweemaal leegwater in 24 uren 48 minuten. Tusschen twee opeenvolgende hoogwaterstanden verloopt 12 uren 24 minuten omdat het getij elken dag ongeveer 48 minuten vertraagt, om regelmatig na een aantal dagen terug te keeren, in overeenkomst met de maangestalten. De maan draait om de aarde in 24 uren 48 minuten. Langs onze kust begint de vloed ongeveer 2 uren vóór hoogwater en eindigt 2 tot 3 uren na hooge tij. Daarna kentert geleidelijk de vloedstroom en gaat over tot eb. De ebbestroom begint 2 uren vóór leegwater en duurt 2 tot 3 uren na lage tij om dan weerom te kenteren tot vloed.

ENGELSCHE SOLDAAT. — (*Triglidæ*, fam. der knorhannen.) *Trigla cucullus*, Linn. „Helder rood, buik wit; de kleur kan eenigszins afwisselen. Borstvinnen wat langer dan de buikvinnen en blauwendig. Zijdelijn samengesteld uit hooge maar smalle plaatjes die de huid er als geplooid doen uitzien. Kleiner dan de roobaard: (zie verder) 25 cm. doch even verspreid; wordt gevangen in de Noordzee en nog meer in 't Engelsch Kanaal; het vleesch gelijkt op dit van den gewonen knorhaan.” (Gilson.)

ERGEWEEREN. — Argueeren, eggrewéren, kijven. (De Bo.)

G.

GAFFEL. — Rondhout langs de bovenzijde van 't grootzeil en de bezaan, en dat vorkvormig om den mast sluit.

GAL. — Kwal. Onder de *Cœlenterata*, holtedieren, behooren de gallen tot de *cnidozoa*, neteldieren, met een geleiachtig doorzichtig lichaam dat den vorm heeft van 'n paddestoel of 'n gewelfd scherm; aan den omtrek is het in 8 lobben verdeeld, om den rand hangen een menigte korte draden lijk franjes. (Bly.)

GALGEN. — Sterke ijzeren hoepels op afstand van elkaar, twee aan stuurboord en twee aan bakboord vastgezet en voorzien van een draaibare schijf waardoor de stalen reepen loopen die korreplanken en bordnet met de sloep verbinden. (Zie: korre.)

GALLOPER. — Engelsch lichtschip Zuid-Oost den bank van dien naam; ligt voor anker op 51°44' N., 1°58' E.

GEEP. — (*Scombroidea*, geepachtigen.) *Belone vulgaris*, Flem. wordt 2 en een halve voet lang, heeft een snavelvormigen met scherpe tanden voorzienen bek, is op den rug blauwachtig groen, onder den buik wit; bijzonder geschikt als vischaas; de graten hebben groene kleur. (Bly.)

De g. leeft van garnalen en kleine visch; zij wordt op de markt verkocht, is eetbaar en zelfs tamelijk goed van smaak.

GEERNAAR. — Garnaal. *Crangon vulgaris*. Behoort tot de *Crustacea Decapoda*, tienpootige schaaldieren. De g. wordt aangetroffen in den Atlantischen Oceaan, in den Noord Pacifiek, de Middellandsche, de Baltische Zee, in Kattegat en Skagerrak, in de Noordzee, bijzonderlijk op de Deensche, Duitsche, Hollandsche, Belgische en ook op de Fransche kust.

„De g. is een bodemdier en verkiest een grond uit fijn zand met slijk vermengd. Het niveau van de g. gaat vanaf de oppervlakte tot op 90 meter diepte en op onze kust worden de beste vangsten gedaan van af het strand tot op 10 meter onder den zeespiegel.” (Gilis.)

De g. wordt vooral met de korre gevangen, bijkomstig ook met de peerdekarte, het kruinet en de staande karten.

Grauw van kleur als hij leeft, wordt de g. gekookt in de pekel, roodachtig.

GRIET. — („*Pleuronectidae*, tarbotachtigen.) *Rhombus laevis*, Linn., langwerpig lijf, linkerkant is bij de g. de bovenzijde en grauwwachtig met donkere vlekjes; rechterkant wit. De g. is effen van schubben en mist de steenachtige knobbels die aan de bovenzijde van den tarbot voorkomen. Ze is kleiner (50-60 cm), dunner en minder vast van vleesch dan de tarbot. Alhoewel minder geprezen dan deze, wordt de g. bij de fijne visch gerangschikt. Op de markt tracht men soms de g. als tarbot te verkoopen. De *Rhombus laevis* komt het meest voor op zandachtige gronden.” (Gilson.)

De *pleuronectidae* zijn platvisschen die beide oogen aan één zijde hebben, deze kant is gekleurd. De blinde zijde die gewoonlijk op den bodem rust, is meestal wit. Voor de eene *pleuronectidae* (tarbot, griet, e.a.) is de oogdragende zijde de linkerkant, voor andere (tong, plaat, enz.) is zij de rechterkant.

„Men heeft vastgesteld dat de *pleuronectidae*, door aanpassing aan de kleur van den bodem waarop zij leven, hun eigen kleur wijzigen, aldus worden zij zoo goed als onzichtbaar, en deze vermomming is hun dienstig bij aanval en verdediging. Het ware nochtans verkeerd te meenen dat deze platvisschen steeds op dezelfde plaats vertoeven. Ze maken verre reizen; proefnemingen op gemerkte visschen hebben aangetoond dat ze met vlugheid

van plaats veranderen. Ze reizen vooral bij nacht." (Gilson.)

GRONDZEE. — Soort onderzeesche branding bij zwaren storm, door onverwacht opduiken en reusachtig geweld gevaarlijk voor de schepen, die dan veelal hun stuur kwijt geraken.

GUTTEN. — Grommen of wammen: „den visch aan de wam (buik) openen om daarlangs een gedeelte der ingewanden nl. darmen en puddock (maag) uit te nemen." (Bly.)
E. to gut = van 't ingewand ontdoen.

H.

HALS. — Voorste benedenhoek van een zeil.

HEELBUT. — (*Pleuronectidæ*.) Heilbot, *Hippoglossus vulgaris*, Flem., de grootste onzer platvisschen, kan 2 meter lang worden. De h. is veel langwerpiger dan de tarbot en scherp aan beide uiteinden. Rechterkant olijfgrauw gekleurd met duistere wolkeringen, kleine schubben. Zeer gulzig, verslindt eenderwelk voedsel, visch, schaal- en weekdieren, slikt soms het dieplood door van de visschers; zeer verspreid in 't Noorden, van af Groenland, IJsland, de Murmankust, tot aan de Middellandsche Zee waar hij echter niet binnendringt. Zijn vleesch is op verre na niet zoo fijn als dit van den tarbot. De h. eet men versch of gerookt. Bij New-Foundland en in de Noordzee

wordt hij tegelijk als de kabeljauw gevangen. Visschers zeggen ons dat het „geen kinderspel is een grooten h. die aan den hoek vastzit, aan boord te halen". (Gilson.)

HELM. — Helmkruid, *Ammophila arenaria*. Hoog, puntig zachtgroen duinengewas dat gelijkt op biezen. H. heeft lange wortelstokken, is zeer levenskrachtig, het weerhoudt het zand en bevestigt de duinen. Onder stuifzand begraven schiet h. naar boven uit, derhalve is er op de hoogste duinen nog h. te vinden. H. noemen de visschers ook holm, holme. (afb. 12.)

HELMSTOK. — Roerpen.

HIL. — Duinhoogte, heuvel.

HILLSBANK. — Zandbank in zee ten Noord-Oosten van Duinkerken. De H. ligt ongeveer 2 mijl van de kust af en is \pm 4 mijl lang; bij 't leegste water valt zijn meest ondiep gedeelte droog. Braecke (zie hooger) en Hillsbank volgen op elkaar.

HOEK. — Vischhoek, haak, vischhaak.

I.

INHIEVEN. — Hieven, hieuwen, met kracht inhalen.

K.

KABELJAUW. — (*Gadidæ*, kabeljauwachtigen.) „Tot de kabeljauwachtigen behooren een groot getal soorten. Het

is eigen aan de gadidæ dat hun buikvinnen heel vooraan staan en dat al hun vinnen plooibaar zijn en zonder steekels." (Gilson.)

Kabeljauw : *Gadus morrhua* Linn. „De bizonderste ken-teekens van den k. zijn : de lange snuit, het baardvlies (kindraad) beneden het onderste kaakbeen, de witte zijde-lijn die boven de borstvin gebogen is, en de rechtafgesne-den staartvin. De kleur van de rugzijden is olijfgroen tot bruin met donkere vlekken, de buik is wit." (Gilis.)

Bij uitzondering kan de k. 1,50 m. lang worden en onge-veer 50 kg. wegen. Jonge kabeljauwen noemt men gullen. Den k. treft men aan in 't Noordelijk gedeelte van den Atl. Oceaan, overal in de Noordzee, om de Britsche Eilanden, bij IJsland, Lofoden en in de Oostzee. Hij wordt gevangen met de kol en met de kor.

De k.-visscherij is van buitengewone beteekenis. „In het Noordelijk gedeelte van den Atl. Oceaan alleen, bedraagt de jaarlijksche vangst 3.000 tot 4.000 millioen stuks. De k. behoort tot de vruchtbaarste visschen. Hij kan van 4 millioen tot 5 millioen eiers voortbrengen." (Gilis.)

Het aantal eiers door de meeste zeevisschen voortgebracht is zeer hoog. Naast hetgeen Gilis aanmerkt nopens den k. teekenen we aan dat b.v. de plaat 6 millioen, de terbut 12-14 millioen, de leng 5 millioen, de koolvisch 1 mil-lioen, de tong 140 duizend, de wijting 27 duizend eiers kunnen hebben.

Doch wanneer, na 't kuitschieten der visschen, hun broed

in vrijen toestand in 't water komt te zweven, gaat het grootste deel ervan te niet. Het dient immers tot voedsel aan kleine en groote visschen, zeevogels, schaal- en week-dieren, of weerloos meegevoerd door strooming, komt het terecht — en kwijnt het weg — in naar temperatuur of zoutgehalte ongunstig midden, of wordt het vernietigd op klip of strand.

Daartegenover zorgde Gods voorzienigheid ervoor dat de overvloed van eiers een waarborg zou wezen voor behoud en verdere ontwikkeling der visschen.

Wanneer, bij uitzondering, voor een vischsoort het aan-tal eiers gering is — zooals bij de rog, die er immers maar 7 of 9 heeft — dan zijn deze in een hoornachtige schaal gesloten en aldus ook beveiligd.

Wat nu den mensch betreft — die er steeds een handje van weg heeft om het evenwicht in de natuur te versto-ren — we stellen vast dat hij met z'n vischnetten ont-zaggelijke verwoesting van vischkiemen veroorzaakt. Hierbij merkt Dr. Tesch (1) op dat „hij (de mensch) met zijn verderfelijke visscherij-methoden op den langen duur zoodanig werkt dat de voortbrengingskracht der natuur daartegen vaak niet opgewassen is".

KARTE :

1. „Groot sleepnet, dat door een peerd langs de zeekust voortgetrokken wordt om geernaars te vangen. Fr. *carve*, *avano*. Van voren gaapt de karte wijd open bij middel

(1) Het Leven der Zee. Amsterdam. 1920.

van den dromer en eindigt op een langen steert die de kuif heet." (De Bo.)

Met de peerdekarte wordt enkel te Coxyde, Oostduinkerke en De Panne gevischt.

2. Trechtersvormig stelnet dat veel gelijkenis heeft met de peerdekarte en ook met de korre verwant is. (Zie volgende aanteekening en afb. 9 en 10.)

KARTEZETTER. — Strandvisser die geernaars en sprot vangt met staande netten = karten. Deze netten zet hij uit op het strand met ze te bevestigen tusschen stokken of staken. Deze staken staan met hun voeting nogal diep in 't zand en aan zijds worden ze sterk gesteund met stags die elk aan een ingedolven kluwen helmkruid of dito steen vastliggen.

Doorgaans bevat het stel vier of vijf netten die tusschen vijf of zes staken gespannen staan in rechte lijn. Deze lijn loopt naar 't water toe, is dus ongeveer naar 't Noord-Westen gericht. De mondopening der karten staat naar 't Zuid-Westen gekeerd vanwaar de vloedstroom komt met schaaldieren en visch. Bij hoogwater staan de karten dus onder. Bij leegwater worden ze door den visser bezocht en ontlast. (afb. 9, 10.)

KAZUIFEL. — Kazuifeltje, schabbe, boezeroen meest van steenroode of geelgrauwe kleur.

KEISTER. — Dweerssnoer van kol of handlijn, eindje waaraan de hoek is vastgemaakt.

KELTE. — Lichte wind, keltje = zacht windje ; (vgl. koel, killig).

KELLE. — Kel, kil, zwem = geul op 't strand, diepte tusschen twee zandbanken en waar 't water blijft staan bij leege tij.

Men onderscheidt :

1. De opperkelle of spleter, die het dichtst bij den wal ligt.
2. De puttekelle of staakkelle.
3. De kruikelle die het verst zeewaarts ligt.

Deze namen zijn vooral in zwang aan de westkust.

KEUN. — Konijn.

KIEL. — Bodembalk van een schip.

KINNAIRD HEAD. — Landtong met vuurtoren aan de Noordzee bij Fraserburg - Schotland.

KLAKMEST. — Zeemos, *Flustra foliacea*. „Wast op sommige plaatsen van den zeebodem en kan de korre zoo vervullen dat ze onvischnamig wordt. De gronden die de visscherij het meest kunnen verhinderen zijn : steenen die de korre doorslepen of scheuren, klakmest, en de zoogenaamde zinders = *Sabellaria*, die de korre rap verslijten." (Pastor Pype.)

KLINKEWERK. — Klinkerwerk (klinkewerkte vaartuigen). Huidplanken die dakpansgewijze over elkaar heenliggen en met klinknagels of bouten onderling zijn verbonden. Blankenberghe en Heyst bewaarden het langst hun klinkewerkte schuiten. (Afb. 16.)

KLUIFHOUT. — Kluiverboom, naar voren uitspringend rondhout aan het voorschip.

KLUIVER. — Kluiverzeil. Voorste, driekantig zeil varende tusschen het kluihout en den top van den mast. (Bly.)

KNOEK. — Stok met scherpen haak en kleiner dan de bootshaak.

KNORHAAN. — (*Triglidæ*, familie der knorhanen.) Grauwe poon, *trigla gurnardus*, Linn.

„De k. heeft een grooten gepantserden kop, vooraan de borstvin draagt hij drie vrije en beweegbare stralen die hem tot voeldraden dienen en waarmee hij zich over den bodem bewegen kan. Rug peersachtig of bruin-grauw, met witte vlekjes; zijdelijn ruig met licht vooruitspringende punten. Lengte ongeveer 30 cm. Aan boord gehaald laat de k. een knorrend geluid hooren, vandaar zijn naam; zijn vleesch is vast en smakelijk.” (Gilson.)

KOENGEL. — (*Muraenidæ*, palingvisschen) konger, zeepaling, zeeaal, *conger vulgaris*, Cuvier. „De k. lijkt op den paling doch wordt er gemakkelijk van onderscheiden door enkele beslissende eigenschappen. Het onderkaakbeen is niet langer dan het bovenste en de rugvin komt heel verre vooruit naar den kop toe en wel tot dichtbij de achterzijde van de borstvin. Het lijf is peersachtig-grauw van kleur en steviger dan dit van den paling; de k. wordt grooter dan de p. en bereikt een lengte van 1 tot 2 meter, is zeer vraatzuchtig, met scherpe tanden gewapend en buitengewoon krachtig. De k. is zeer verspreid, misschien

komt hij in alle zeeën voor, zijn vleesch wordt nogal gewaardeerd en duur verkocht, doch het wordt verschillend beoordeeld en wijkt sterk af van dit van den paling.” (Gilson.)

KOETS. — Beddekoets, ingemaakte bedstede in vorm van kast; alleen de voorzijde van de k. is open en dan nog maar al boven, veelal is deze opening bedekt met een behangsel. De k. lijkt op het „lit clos” in Bretagne; men kan ze nog aantreffen in visscherswoningen, in de duinen tusschen Nieuwpoort en de Fransche grens. (Zie afb. 2, opname te Coxyde in 1939.)

KOKMEEUW. — *Larus ridibundus*, lachmeeuw, duiven-grootte, kop en keel zijn bruin, rug en vlerken grauw, slagpennen zwart en wit, het overige is wit.

KOKERLUIT. — *Eupagurus bernhardus*, kluizenaars- of eremietkrab, bewoont meestal de schelp van de wulk. Zij dringt erin na eerst de wulk verslonden te hebben. Doordien ze een kinkhoren bewoont is haar lijf kromgegroeid en een der nijpers is veel grooter dan de andere. Haar achterlijf is heelemaal week.

KOLLE. — Kol, kollijn. Handlijn van 30-40 vaam lengte die door 'n stuk lood neergehouden wordt en waaraan een met aas voorziene hoek bij middel van een eindje sterk garen (snoereind of keister) is bevestigd. Met de kolle wordt vooral kabeljauw gevangen, bijkomstig andere gaididæ b.v. schelvisch, leng en koolvisch, alsmede heelbot (pleur).

Makereellijnen zijn lichter, doch voorzien van twee of meer keisters.

KOLVAART. — Kolvisserij, kabeljauw-hoekvisserij. Bij onze vl. visschers is de kolvisserij zoo goed als vervangen door de korrevisserij. Naar makereel wordt steeds voort met de lijn gevischt.

KONINGSVISCH. — (*Mullidæ*, barbeelachtigen. Roobaard der Middellandsche Zee. „*Mullus surmuletus* Linn. De k. is langwerpig; kop wat afgeknot al voren; twee stijve kindraden; helderroode kleur, tot 35 cm. lengte. De k. of roobaard komt talrijk voor in de Middellandsche Zee en in 't Engelsch Kanaal, ook soms in de Noordzee; wordt zeer gewaardeerd en overtreft den grooten poon, ten onzent ook roobaard genoemd.” (Gilson.)

KOOLVISCH. — (*Gadidæ*) *Gadus carbonarius*. „Is zwart en vandaar zijn naam. Zijn kop is klein en scherp. Het binnenste van zijn muil is zwart en onder de zwemmers is er eene heele donkerzwarte plek. Hij heeft 1 miljoen eiers welke hij schiet in Februari, Maart en April. Hij eet gern mussels en wullouks.

Men vangt hem met den hoek en met de korre. Als hij nog jong is dan is hij goed, maar eens 8-10 duimen groot, vermindert hij zeer in weerde. De koolvisch leeft gern in scherpe d.i. steen- of rotsachtige grond; daarom in de Noordzee verkiest hij te leven rond de Orkneys en de Shetlanden.

Men vangt hem ook in groote hoeveelheid onder de Noor-

sche kusten. Toch komt hij ook meer Zuid aan.” (Pastor Pype.)

KORDEELVISCH. — Kleine of minderwaardige visch die, naar huis meegedaan ofwel verkocht, ten goede komt aan de bemanning.

KORRE. — Kor, korrenet, schrobnet, treilernet, trechtvormig sleepnet.

Vooraf weze aangestipt dat, buiten de clupeidæ (haringachtigen) en enkele andere, de meeste vischen op den bodem der zee leven.

Voor onze vischsloepen geldt de korre tegenwoordig als het bizonderste tuig voor 't bedrijven der zeevisserij. De mondogening van het net is aan weerskanten bevestigd aan stevige ijzeren hoepels, korijzers, die aan beide uiteinden van een boom, korreboom, korrestok, zijn vastgeklonken. Die ijzers zijn opgesteld als sleden om gemakkelijk den bodem der zee te bestrijken. Boom en ijzers dienen om het net, dat achteraan wordt gesleept, open te houden en den korreboel door touwen met het vaartuig te verbinden.

Als het neergelaten stel den zeegrond heeft bereikt, staat het sleepnet als 't ware met open muil waarvan de onderzijde op heel haar breedte den bodem raakt. Deze onderzijde is zwaarder gemaakt door het loodzeel (troeviel) = kabel met ijzeren ringen, die 't zinken van de korre bevordert en vooral door 't ploegen en woelen in den grond, den visch vóór zich opjaagt, die dan meestal in het net

terecht komt. De bovenrand van 't net is vastgemaakt aan de pees die den boom volgt en ook aan de ijzers vastligt. Loodzeel al onder en pees al boven zijn dus als 't ware de lippen van het openstaande net.

Het achtereinde van de korre, waar de gevangen visch zich samenpakt, heet kuil of zak. De kuil wordt al buiten gesloten met het kuilbensel en de pooklijn, en aan dek gehaald bij middel van de kuiltouw.

Twee dikke touwen, schranken of spranken, waarvan het eene einde vastligt aan de twee korijzers liggen in Y-vorm verbonden met de korretouw, een kabel waarmee het schip het vischtuig voortsleept.

Hooger beschreven korrenet noemt men boomnet. Tegenwoordig echter is het boomnet op vele, vooral grootere vischsloepen, en meest op de stoom- en motorsloepen, vervangen door het bordnet.

Het bordnet is een korre die enkel hierin verschilt bij het boomnet, dat korijzers en boom vervangen zijn door twee stevige borden of deuren = korreplanken waarvan de onderzijde met een ijzeren beslag is verzwaard.

Door den schuinen druk van het water bij de voorwaartsche beweging van 't schip wijken die planken van elkander af en houden dus bij de vaart der sloep het net vangmatig open.

Bij 't bordnet is het loodzeel een stalen streng met houten rollen. De schranken zijn vervangen door stalen reepen,

zijtouwen, die aldoor de galgen de borden verbinden met het schip.

De ingang van de meeste bordnetten is ± 70 voet breed. Hun lengte is ongeveer tweemaal die mondopening.

De boomnetten hebben een opening van ± 40 voet breed; 15-25 tot 30 voet als het geernaarbooten geldt. Door drijfkracht van stoom, motor of wind voortgestuwd trekt de vischsloep de korre vooruit over den zeebodem. Op enkele punten van de kust, b.v. in 't Oostendsche, zijn korren van vrij kleine afmetingen in zwang voor de strandvisserij. Deze kleine boomnetten (géén karten noch kruinetten) worden door één of twee man bij middel van een borstriem voortgetrokken in ondiep (± 1 m.) water om geernaars te vangen. De korrestok is 2,50-3 m. lang.

Heel dit stel: net, ijzers, hout en touwwerk, kan op den schouder gedragen worden.

KORREBOOM. — Korrestok. (Zie: korre.)

KORREBORDEN. — Korreplanken. » »

KOTTER. — Zie: cutter.

KRUIEN. — „Geernaars vangen te lijve in plaats van te peerde, namelijk als men in zee gaat met een kruinet dat men vóór zich stoot.” (De Bo.)

Ook het kruinet is trechtervormig; het is bevestigd aan dweershout en steel in T-vorm samengevoegd.

KRUIPWILG. — *Salix repens*, groeit in losse duinen en duinpannen. Bedolven onder stuifzand schieten de toppen

der stengels waaivormig uit, nieuwe bladeren ontstaan en de k. gedijt verder. Ook de k. weerhoudt het zand met haar wortels en twijgen en bevestigt den duinoever.

KRUIWEG. — Voetpad tusschen de duinen dat zeewaarts de kruiers volgen.

KUIL. — Zie : korre.

KUILMAN. — Matroos die den beladen kuil van de korre opent als het net met de vangst boven dek is gehaald.

KUILTOUW. — Zie : korre.

KWAL. — Zie : gal.

L.

LANDVASTE. — Meertouw.

LANDZEE. — De strook water die bij hooge tij een gedeelte van 't strand overspoelt en bij leege tij weggetrokken is.

LAVEEREN. — Afwisselend over stuurboord- en bakboordhalzen zoo dicht mogelijk bij-den-wind zeilen om aldus tegen den wind in vooruit te komen.

LENGE. — (*Gadidæ*). *Gadus molva*, Linn. Lenge, ling.

„Twee rugvinnen, één kindraad, zeer lang lijf, grauwwachtige rug, witte buik, lengte 1 tot 1,50 m. Deze lange kabeljauwachtige wordt gevangen vanaf Spitzbergen tot in het Westelijk gedeelte der Middellandsche Zee; ter markt zeer bekend en druk verhandeld. De l. wordt versch of gezouten geëten.” (Gilson.)

LIJ. — De zijde (van 't vaartuig) die van de windrichting is afgekeerd.

LIJK. — Zware touw waarmee een zeil omzoomd is.

LOEF. — De windzijde (tegenovergestelde van lij).

LOGGER. — Scherp kielvaartuig van 70-200 ton met bemanning van 10-14 koppen, oefent de beug-, kor- en haringvisserij uit.

De loggers zijn van Franschen oorsprong. Ze voerden weleer drie masten met emmerzeilen, tegenwoordig hebben zij meest kottertuig.

Emmerzeil of loggerzeil; vierkantig zeil zooals de schuiten van De Panne en Blankenberghe er tot voor 'n twintigtal jaren voerden. De ra wierd op een derde van haar lengte door den mast opgehouden. (Bly.)

(Zie 't woord zeil en afb. 3, 4, 6, 16.)

LOOPEND TUIG. — Beweegbaar touwwerk.

LUIK. — Opening aan dek die met een hul of deksel wordt gesloten; ook dit luikdeksel wordt luik genoemd.

M.

MAAS. — Malie, school, tralie; opening, ruimte tusschen twee steken of knopen van een net.

MAKEREEL. — (*Scombridæ*, makreelvischen.) Makreel, *scomber scombrus*, Linn. „Trekvisch die met Februari in de Noordzee verschijnt en met den Zomer onze kusten nadert. De m. is een der schoonste visschen die op onze

markt worden gebracht (beschrijving blz. 106). Eigen aan de m. is, dat tusschen staartvin en buikvin, alsmede tusschen staartvin en rugvin, 5 tot 6 kleine zwemvinnen staan. Voedsel : plankton, kleine visch, schaaldieren. De m. wordt 40-45 cm. groot; men vangt hem bij middel van drijfnet, lijn en kor. Vleesch zeer voedzaam en lekker." (Gilis.)

MARLIJN. — Lijn waarmede de zeilen aan de gaffels worden vastgemaakt. (Bly.)

MIJL. — Zeemijl = 1.852 meter.

MIJN. — Zie : vischmijn.

MOOIMEISJE. — (*Gadidæ*). Mooie meid, *Merluccius vulgaris*, Flem. De mooie meid behoort tot de visschen die gaandeweg op de binnenlandsche markten — echter niet langs de kust — kabeljauw genoemd worden. Gemakkelijk kan men evenwel de mm. van den echten kabeljauw onderscheiden met de vinnen te tellen : slechts 2 rugvinnen, terwijl kabeljauw, alsook koolvisch, schelvisch, wijting en vlaswijting, er 3 hebben. Daarbij is bij de mm. de aarsvin lang en enkel, terwijl ze onderverdeeld is in 2 vinnen bij hoogergenoemde gadi en merlangi.

Deze schoone visch wordt 1 meter lang. Zooals de kabeljauw wordt hij in alle Europeesche zeeën gevangen alsmede aan de Oostkust van N.-Amerika. De mm. is echter minder noordelijk dan de kabeljauw, en terwijl de *Gadus morrhua* minder talrijk voorkomt zuidelijk de 50° N. is de mm. overvloedig aan te treffen aan de Atlan-

tische kust van Frankrijk, in de Middellandsche en tot in de Adriatische Zee. Belangrijk is de mm.-visscherij vooral in Frankrijk en in Zuid-Engeland.

Het vleesch van de mm. wordt een weinig minder gewaardeerd dan dit van den echten kabeljauw." (Gilson.)

MORAY-FIRTH. — Trechtersvormige, vischrijke zeeboezem in N.-Schotland.

MOTORSLOEP. — Vischvaartuigen voorzien van benzine- of oliemotor ter aandrijving van de schroef.

MOUWEVRETERS. — Verzwering aan de voorarmen door wrijving van met-koud-zeewater-doorweekte of bevroren kledingstukken. (F. fleurs d'Islande.)

O.

ONDERMAATSCHE VISCH. — Visch van kleiner afmeting dan bepaald is bij de wet. Het is verboden zulke visch tot eenderwelke doeleinden te gebruiken en hij moet terug in zee geworpen worden.

OUWE. — (Oude). Aldus wordt de gezagvoerder van een schip door de manschappen veelal genaamd.

OVER-STIER. — Overstier, overstuur (stuur = roer); bijwoord : in de richting van het kielwater, achteraan het varende schip.

P.

PAAIE. — Loon, bezoldiging. (F. paie, paye.)

PANNE. — Zie : duinpanne. De Panne : plaatsnaam.

PANNESCHUIT. — Al 't Oostendsche pannepot genaamd.

„Kielscheepje groot 4-6 ton met drie masten (zie : logger) en een vierkant afgesneden achterstevan, in den Westhoek d.i. tusschen Nieuwpoort en de Fransche kust en vooral in De Panne in gebruik. De bemanning bestaat doorgaans uit 5 koppen.” (Bly.)

(Afb. 3, 4, 5, 6.) Sedert den oorlog 1914-18 is die vorm van visschersschuit heelemaal verdwenen.

PEERDER. — „Sjouwerman die de sloep in de haven bewaakt, onderhoudt en voor haar uitrusting zorgt.” (Bly.)

PIEK(E)VAL. — Val, touw, waarmee het uiteinde van den gaffel wordt steil gezet.

PIETERMAN. — (*Trachinidæ*, pietervisschen.) Het lijf der pietervisschen is aan de zijden sterk afgeplat, hun kop breed en plomp. Ze dragen naast elke kieuwopening een giftige steker, soms twee, die zeer pijnlijke wonden veroorzaken welke dikwijls verzweren. Tot die visschen behooren :

1. De groote pieterman. *Trachinus draco*, Linn. Arend, aren, meerlaen. Hij wordt 40 cm. lang. Over heel z'n lijf ligt 'n fraaie peersche kleur ; wordt gevangen met de korre, soms met de makreellijn.

„De groote p. bewoont de Noordzee, alle Europeesche

kustwateren, de Middellandsche Zee; wordt aangetroffen bij de Westkust van Afrika, bij Madeira, Kaap der Goede Hoop, Peru; schijnt dus overal thuis te zijn; overbekend in de Vlaamsche Zee; een der zeldzame visschen die nu en dan aan het zeevlak gezien worden. Vleesch niet te zeer gewaardeerd, alhoewel vast en smakelijk mits het goed bereid wordt; zooals bekend dient het soms tot het namaken van tongenreepjes. (F. *filets de sole.*)” (Gilson.)

2. De kleine pieterman. *Trachinus vipera*, Cuv. steekvisch, stekeltje, pukkel, puikelaar. Wordt 15 cm. lang. Naar vorm, kleur en smaak trekt hij op den grooten p. — Ten onzent welbekend; komt dikwijls terecht in de garnaalkor.

PLAAT. — (*Pleuronectidæ*). Pladijs, schol (1). *Pleuronectes platessa*, Linn. Wordt tot 70 cm. lang. Rechterkant bruin-grauw met rosse-roode vlekken; komt in alle West-Europeesche zeeën voor, overvloedig in de Noordzee; hoewel geen fijne, toch smakelijke visch.

PLANKTON. — „Naam door Hensen (1887) gegeven aan alle organismen die vrij in zee- of zoetwater leven en geen of relatief weinig eigen beweging vertoonen, zoodat waterstromingen hen meevoeren. Het p. wordt, onder meer, verdeeld in phytoplankton (plantaardig) en zoöplankton (dierlijk). Beide vullen elkaars activiteit aan en dienen tot

(1) Bij den Hollander wordt plaat schol genoemd, de *pleuronectes* *h-manda* heet bij onze visschers : schul(le), in Holland ; schar.

voedsel vooral van visschen." (Kathol. Encyclop. alwaar meer daarover.)

POER. — (*Carangidæ*, horsmakreelen.) *Poor*, *Caranx trachurus*, Linn.

„Naar den vorm trekt de p. op den makreel, doch hem ontbreken de kleine vinnen achteraan buik- en aarsvin. Kleur : grauw met aan de zijden zilverachtige glans. Zijdelijn : uit ruige plaatjes gevormd en halfweg sterk omgebogen. De p. is een trekvisch die minder talrijk en meer onregelmatig verschijnt dan de makreel; z'n vleesch, hoewel goed, wordt minder geprezen dan dit van den m." (Gilson.) De visschers noemen den p. ook : Blankenberg-sche of verwenschte makreel. „Hij moet gevlaân worden, zeggen ze, en toen is hij goed van smake."

PORREN. — De wacht oproepen. (D. *purren*.)

PORTLAND-BILL. — Uiterste punt van 't schiereiland Portland aan de Zuidkust van Engeland, 50°31' N. — 2°27' W.

PUDDOCK. — (E.) Maag van groote visch, in 't bijzonder van kabeljauw en terbut.

R.

REELING. — Overlansche houten lijst boven op de verschansing bevestigd.

REEF, RIF. — Strook zeil die bij hevigen wind wordt in- en samengebonden; vandaar: reven, een rif steken.

RIEM. — Stok met lepelvormig blad ter aandrijving van een roeiboot.

RIFLIJN. — Lijn die bij het reven door de reefgaten van 't zeil geschoten wordt om dit te verkleinen.

ROBBER. — „Vijllap, sleep, bestaande uit stukken oud want, aan een net ter versterking aangebracht, ter plaatse waar dit over den grond schuurt." (Bly.) (Vgl. Eng. rubber.)

ROEF. — Kajuit, kombuis.

ROERGANGER. — Man die bij middel van 't roer de richting van 't schip verandert, het schip stuurt.

ROG. — (*Rajidæ*, rogvischen.) „Aan de buitengewone ontwikkeling van de borstvinnen is de breedte te wijten van het lijf der rogvischen. Al de rajidæ zijn bodemvischen en voeden zich met alles wat op den grond der zee leeft, schaal- en weekdieren, wormen, platvischen. Toch treft men soms haring, makreel en wijting aan in hun maag." (Gilson.)

Terwijl veel andere visschen millioenen eiers voortbrengen heeft de rog er maar 7 of 9. Deze zijn groot en zitten geborgen in een zwarte hoornachtige beurs. Zulke vierhoekige omhulsels liggen dikwijls aangespoeld op strand. „De r. is een der zeldzame visschen die niet onmiddellijk na de vangst moeten geëten worden, doch erbij winnen vooraf enkele dagen bewaard te blijven." (Gilson.)

Tot de rajidæ behooren als meest bekend : de gewone of ruige r., de gladde r., de vleet of vloot, de pijlstaart, de sidderrog. De gewone of ruige r. *Raja clavata*, Linn.

heeft een ruwe en met dorens bezette huid. Het lijf wordt 80 cm. lang, is al boven gemarmerd bruin of olijfgroen, al onder wit.

RONDHOUT. — Mast, gaffel, boom, ra, enz...

ROOBAARD. — (*Triglidæ*, familie der knorhanen - zie hooger.) Groote roode poon, roodbaard, *Trigla hirundo*, Bloch.

„Bruin-rood; buitenzijde der borstvinnen peers-rood, binnenzijde blauw met zwarte vlekjes, borstvinnen merkelyk langer dan de buikvinnen. De r. kan 60 cm. lang worden, bewoont al de kustwateren van de Noordzee, van 't Engelsch Kanaal, van den Atlant. Oceaan en van de Middellandsche Zee, maakt 'n belangrijk deel uit van de vangst onzer stoom- en motorsloepen. Vleesch zeer gewaardeerd.” (Gilson.)

ROOSTERING. — Dweersbalken op den bodem van den droogen dok, of op de helling van de scheepswerf.

RUIM. — Inwendige ruimte eener sloep tusschen kabelgat en logies. Bergplaats in een visschersvaartuig waarin de gevangen visch of het vischtuig wordt bewaard. (Bly.)

RUIMGAST. — Visscher, die den gevangen visch schikt in de ijsbakken van het ruim. „Visscher die bij het lossen der vangst den visch uit de ijsbakken in bennen doet.” (Bly.)

RUYTINGEN. — Uitgestrekte ondiepten ongeveer halfweg Oostende-Dover. Deze zandbanken loopen tamelyk verre Z.W. uit. Boven het meest noordelyke punt ligt een licht-

schip, van dezelfde naam, vastgeankerd op 51°14' N. - 2°13'8 E.

S.

SCHAFTEN. — Het eetmaal gebruiken.

SCHELLEVISCH. — (*Gadidæ*). Schelvisch, *Gadus æglefinus*, Linn. „De s. is kleiner dan de kabeljauw en langwerpiger; zijn kleur is grijzer en zijn schubben meer zil-verachtig. Deze visch is gemakkelijk kenbaar aan de merken (zwarte vlekken) „die St. Pieter er heeft laten instaan “aan wederzijden op de schouders”. De gewone grootte van een s. is 12 tot 16 duim. De grootste s.n. wegen tot 16 pond.” (Pastor Pype.)

Bij den s. is de zijdelijn zwart terwijl ze witachtig is bij den kabeljauw. De s. wordt meer gewaardeerd dan de k., hij wordt versch of licht gerookt geëten.

SCHIETEN. — Ook in de visscherstaal wordt dit wkw. veelvuldig en verschillend gebruikt, aldus o.m. :

Netten schieten : uitwerpen.

Ballast sch. : innemen, verwerken, omscheppen.

Het roer sch. : aan den achterstevan bevestigen.

De zon sch. : de zon peilen, poolshoogte nemen.

Lood sch. : looden, diepen, peilen.

Een kabel, een touw rond sch. : hoepelvormig leggen.

Kuit sch. : (van visschen) : eiers afzetten.

SCHOENER. — Schooner. Zeilschip met ten minste twee masten.

SCHOOL. — Zie : maas.

SCHOOT. — Touw waarmede men den stand van een zeil tegenover den wind verandert.

SCHORRE. — 1. Schor, aangeslibd land, ondiepte.
2. Vloertichel uit kalk- of arduinsteen.

SCHRANKEN. — Spranken. De 2 schranken zijn als 't ware de breidel van de korre. (Zie dit woord.)

SCHROBNET. — Kor, korre. (Zie dit woord.)

SCHROO. — Strook van het korrenet in de breedte genomen. Over 't algemeen bestaat de buik van 't net uit acht schroôn, schrooien, schrooilingen, en de rug uit een vierkantig stuk en acht schroôn. Kuilwaarts verminderen de schroôn in breedte, want de korre is trechtervormig.

SJORREN. — Vastmaken, vastbinden, aaneensnoeren.

SLABBERAAI. — (Met de klemtoon op raai.) *Portunus hol-satus*, door de visschers zochte (zachte) krabbe genoemd. „Bij geernaarvangers soort van krab, die gelijk op de waterkrabbe, uitgeweerd dat zij platte scharen of pootjes heeft en de waterkrabbe ronde. De geernaarvangers vinden in hunne netten veel slabberaaien en waterkrabben. Van Beneden spelt slabbereyen.” (De Bo.)

Voor de visschers geldt sl. zooveel als onkruid.

SLETSBLOK. — Snertsblok (Eng. snatch-block), kinnebak-blok; een voetblok die vast ligt aan de kant van 't schip. Door dezen gespleten blok loopt een zijtouw die bij 't vis-

schen de korre in richting houdt. Voor het inhieven wordt de s. losgeslagen, waardoor de zijtouw vrij komt.

SLOW. — (Eng.) traag, zachtjes aan.

SMACK. — Smak. Visschersvaartuig van Engelschen aanbouw. Het voorschip van de smack is lager dan dit van den dandy-cutter.

SNOEREIND. — Zie : keister.

SPIEGAT. — Spuigat : opening langswaar het water buiten boord wegvloeit.

STAAKKELLE. — Puttekelle, naast en zeewaarts den stakebank.

STAG. — Touw of stalen reep die den mast van voren steunt.

STAGZEIL. — Driehoekig zeil varende langs het stag. (Bly.)

STAKEBANK. — Die het eerst droog valt bij afgaande tij.

STANDE. — Staande vat, kuip, hooger dan wijd. (De Bo.)

START-POINT. — Kaap aan de Zuidkust van Engeland tusschen Plymouth en Dartmouth, op 50°13' N. - 3°38' W.

ST. CATHERINE-POINT. — Op het eiland Wight : 50°34' N. - 1°18' W.

STER(RE)LING(S). — Strak, met strakken blik.

STEUR. — (*Chondrosteidæ*, kraakbeenachtigen.)

„Eigen aan deze visschen is een kraakbeenig geraamte met aanvang van verbeening in den schedel. *Steur. Accipenser sturio*, Linn. Visch met eigenaardig uitzicht. De kop loopt uit op een snuit en is, zooals heel het lijf, bedekt

met beenige pantserplaten. Muil al den onderkant zooals bij de haaivisschen. De s. is een groote visch, niet zelden 2 m., bij uitzondering 5 of 6 m. lang, bij onregelmatige tusschenpoozen met de korre gevangen in de Noordzee en vooral aan de monding der stroomen die hij nog al ver binnentrekt met de Lente. Zeldzaam in de Schelde.

De steurvisserij is bloeiend in Rusland, de Baltische Zee, de Donau- en vooral de Wolgastroom.

Het vleesch van den s. trekt op kalfsvleesch en wordt zeer geprezen. Zijn kuit wordt opgelegd — vooral in Rusland — en verkocht onder den naam van kaviaar." (Gilson.)

STEVEN. — Zie : voor- en achterstevan.

STOOMSLOEP. — Stoomvischsloep. Korvisser met een stoomwerktuig toegerust ter aandrijving van het schroef.

STORTZEE. — Ontstaat door het afbreken van een golfkam die voorover stort.

STRANGE. — Strand.

STREEK. — De windroos waarboven de magneetnaald van het compas draait is verdeeld in 32 streken. Noord, Oost, Zuid en West zijn de 4 hoofdstreken. Dezelfde windroos is ook verdeeld in 360 graden : elke hoofdstreek is dus van 90 graden en elke streek van 11 graden 15 minuten = 11°15'.

STUURBOORD. — Rechter zijde van 't vaartuig van achter naar voren gezien.

T.

TALIE. — Takel, vischtakel. Hefwerktuig samengesteld uit een lossen en een vasten blok verbonden met een touw. „Op onze sloepen gebruikt men algemeen de benaming talie. Als de visscher van den takel spreekt, bedoelt hij den vischtakel; deze dient om korrestok of anker binnenboord te hijschen." (Bly.)

TERREBUT. — (*Pleuronectidæ*). Terbut, tarbot. *Rhombus maximus*, Linn. Lijf ruitvormig (rhombus, Fr. losange), linkerkant aschgrauw-bruinachtig, met zwartachtige vlekken en steenachtige, tamelijk scherpe knobbels doorzaaid. Rechterzijde wit. De rugvin begint vooraan de oogen. De t. is een der grootste pleuronectidæ, kan 1 m. lang worden en 25 Kg. wegen. Dikte en gewicht zijn veranderlijk: een t. van 50 cm. kan 8 kg. halen. T. wordt gevangen op zand-, schelp- en steenachtige gronden waar hij zich voedt met schaaldieren, krabben, enz..., weekdieren en visch.

T. is een der meest gewaardeerde visschen en de beste der pleuronectidæ, doch zijn hoedanigheid is verschillend; de t. van 't zuidelijk gedeelte der Noordzee is beter dan die van 't noordelijke, ook wordt hij meer ten onzent geprezen dan in Scandinavië, waar soms de griet de voorrang krijgt." (Gilson.)

TONG. — (*Pleuronectidæ*), *Solea vulgaris*, Cuv.

„Rechterkant : bruin, met enkele wolkeringen, linker-

kant wit. De t. wordt 50 zelfs 60 cm. lang. Rugvin begint vooraan het bovenste oog, aarsvin ook sterk vooruit; beide sluiten heel dicht bij de steertvin aan. Zijdelijn recht. T. bewoont vooral zand- en kiezelachtige gronden in alle zeewateren vanaf Noorwegen tot de Middell. Zee. Overvloedig aangetroffen aan de oostzijde der Noordzee. Beste visch; door z'n overvloed en hoogen prijs van groot belang voor onze visscherij." (Gilson.)

T. heeft een ruwe met harde schubjes bezette huid; daarom wordt ze gevladen voor en aleer als gerecht toe bereid te worden.

TREILERNET. — Kor, schrobnet.

TROEVIEL. — Loodzeel. (Zie : korre.)

TURF :

1. Dering, veen.

2. „Turk, turwe, torke : ezelzadel, bestaat uit twee lange smalle kussens die met riemen langs op den rug van den ezel liggen en met de vooreinden aaneengebonden." (De Bo.)

U.

UITBANK. — Tweede en verste bank waarop een kartzetter de stokken plant.

V.

VAAM. — Vadem = 1,83 meter.

VAL (het). — Touw waarmee een zeil geheschen of gestreken wordt.

VERSCHANSING. — Het deel van de omtreklijn van de sloep dat tot borstwering dient.

VISCHTALIE. — Vischtakel. (Zie : talie.)

VIJFHOEK. — (*Asteroidea*, stekelhuidigen, behooren tot de meercellige ongewervelde dieren.) *Asterias rubens*, gewone zeester, vijfvoeter.

„De v. heeft een stervormig lichaam met lederachtige huid. Zeer vraatzuchtig dier, dat groote verwoestingen aanricht op mossel- en oesterbanken. De zeesterren leveren een tamelijk goede meststof op vooral voor bloembollenvelden." (Bly.)

VILLE D'OSTENDE. — Visscherij-wachtschip, brik-schoener. (afb. 27 en 28.)

De V. d'O. verdween uit de vaart met den oorlog 1914-18. De visscherij-wachtschepen behooren aan den Belgischen Staat; bestemming : toezicht uit te oefenen op de zeevisscherij nopens het naleven van eigene en wederlandsche verordeningen, alsmede hulp te verstrekken aan de visschersbooten in zee. Deze hulp is van de meest verschillenden aard. Aan boord van het varende wachtschip bevinden zich, naast gezagvoerder en officieren, een aalmoezenier en een dokter, deskundigen en matrozen, verders een aantal leerlingen of scheepsjongens. De V. d'O. was 'n flink zeilschip, zonder ander drijfkracht dan wind-in-de-zeilen. Het vaarde in de zomer-

maanden. Vanaf September tot Mei vaarde de „Ville d'Anvers”, stoomschip met hulpzeilen. Beide schepen werden naderhand vervangen door den kruiser „Zinnia”.

VISCHMIJN. — Plaats waar de visch bij afslag openbaar verkocht wordt. (Zie ook : afmijner.)

Volgend staatje is een opgave van den prijs van verschillende vischsoorten in de Oostendsche vischmijn verkocht gedurende de week gaande vanaf 29 JUNI tot en met 5 JULI 1939 : voor die week beliep de gezamenlijke verkoopprijs 1.273.048 Fr.

Prijs per kilogram :

Tarbot, 5,00-15,00; Griet, 5,00-18,00; Gr. tong, 12,00-19,00; Middelsl. tong, 15,00-22,00; Kleine tong, 16,00-22,00; Heilbot, 7,00-13,00; Steur, 16,00-20,00; Kabeljauw, 4,00-7,50; IJslandsche kabeljauw, 2,00-5,00; IJslandsche gul, 1,50-2,50; Koolvisch, 1,00-1,50; Klipvisch, 1,00-2,00; Vlaswijting, 2,00-3,00; Leng, 1,00-2,00; Zee-paling, 1,50-2,50; Groote schelvisch, 5,00-7,00; Middelsl. schelvisch, 3,00-5,00; Kleine schelvisch, 2,00; Groote mooiemeid, 2,00-5,00; Kleine mooiemeid, 1,00-1,50; Zee-wolf, 2,00-1,50; Zeeduivel, 3,00-5,00; Wijting, 1,00-2,50; Steenpost, 1,50; Knorhaan, 0,50-1,00; Zeebaars, 0,50-1,00; Pieterman, 6,00-8,00; Pladijs, 5,00-7,50; Iek, 1,00-4,00; Schar, 2,00-4,00; Tongschar, 3,00-6,00; Schot-sche schol, 1,50; Schaat, 2,00-2,50; Rog, 2,50-4,50; Zonnevisch, 3,00-5,00; Haai, 1,00-1,50; Zeehond, 1,00-1,50; Poor, 0,50; Makreel, 3,50; Kreeftjes, 1,00-5,00.

VISSCHERSVLOOT. — Gezamenlijk getal vaartuigen waarmee de zeevisschers hun bedrijf uitoefenen. Hierbij 'n paar toelichtingen.

1. Oostende :

In 1884 wordt te Oostende de eerste Belgische stoomvischsloep in de vaart gebracht; al de overige visschersbooten zijn zeilvaartuigen.

In 1919 telt Oostende 20 stoomvischsloepen, 2 motorvaartuigen ter visscherij, 255 zeilvischsloepen.

In 1927 telt Oostende 55 stoomvischsloepen (gezamenlijke tonnemaat : 3370), 153 zeilsloepen met hulpmotor en 38 zeilvischsloepen.

In 1938 heeft Oostende 16 stoomvischsloepen (tm.: 1455), 242 gedekte (grootere) motorvischsloepen, 16 opene of halfgedekte motorbooten en 5 zeilbooten.

2. Algemeene toestand in 1927 en 1938 :

In 1927 telt de visschersvloot voor Blankenberghe, Coxyde, De Panne, Heyst, Nieuwpoort, Oostduinkerke, Oostende, Zeebrugge : 401 vaartuigen met 8014 als gez. tonnemaat. Bemanning : 2199 koppen.

Voor 1938 zijn de cijfers als volgt (erbij gerekend de vaartuigen van Boekhoute aan de Westerschelde): 16 stoomvischsloepen, 499 motorvaartuigen, 17 zeilbooten zonder motor ; tonnemaat : 9372. Bemanning : 2192 koppen.

VLAAMSCHE ZEE. — „Uiterst zuidelijk gedeelte van de

Noordzee. Ze strekt ten Zuiden tot het Nauw van Kales waar ze in verbinding staat met het Engelsch Kanaal, en haar Noordergrens gaat tot ongeveer 53° Noorderbreedte; 't zij tot een lijn getrokken van het lichtschip „Haaks” tot het lichtschip „The Wash”. De Vl. Z. is de ondiepste streek van de Noordzee en behoudens een kuil die 40 tot 60 meter diep is en strekt van 't Engelsch Kanaal tot Smits Knoll, bereikt de bodem dezer zee nergens 40 m. diepte. De Vl. Z. is daarbij bezaaid met gevaarlijke zandbanken.” (Gilis.)

Door de Franschen worden deze banken „les bancs de Flandre” genoemd. Voor Hillsbank, Braecke en Ruytingen — in verband met verhaal „Hij draagt het hout” — zie hooger die woorden.

VLASWIJTING. — (*Gadidæ*). *Merlangus pollachius*, Linn. „Vooruitspringend onderkaakbeen; zijdelijn naar boven omgebogen zooals bij den wijting; kleur zeer verschillend bij dit van den w.; donker-grijs, geel- of groenachtig op den rug, helder grijs op de zijden; bruin-zwarte vinnen; muil al binnen rooskleurig. Wordt aangetroffen vanaf Noorwegen tot aan de Middellandsche Zee waar hij echter zeldzaam is; verkiest rotsachtigen grond. Onze visschers vangen hem bij uitzondering naast onze kust, brengen hem meê veelal uit het Engelsch Kanaal en uit de andere omgeving van Engeland. De v. is grooter dan de wijting en wordt 60 cm. lang; vleesch, vooral van jonge visschen, zeer gewaardeerd.” (Gilson.)

VLEKKEN. — Flekken, den visch (inzonderheid kabeljauw) opensnijden en er de ingewanden en ruggegraat uitnemen. (Bly.)

VLOED. — Zie : ebbe.

VOORPLECHT. — Het voorverdek, de bak.

VOORSTEVEN. — De balk al voren op de kiel, waaraan de voorste uiteinden der huidplanken bevestigd worden.

VOSSESTEERTEN. — Slierten samengekluste eencellige diertjes: *Alcyonidium hirsutum*; v. zijn onkruid en last in de korre.

W.

WANT. — Hoofdtouwen die den mast ter zijde steunen.

WEERKUILEN. — Beurzen aan de binnenzijde van 't net bevestigd, beletten de visch terug te zwemmen uit het net.

WEGERING. — Houten bekleeding op de binnenhuid der verschansing.

WIJTING. — (*Gadidæ*), *Merlangus vulgaris*, Cuv.

„De wijtingvisschen hebben 3 rugvinnen, 2 aarsvinnen, geen kindraad.

De gewone w. gelijkt op den schelvisch, doch hem ontbreekt de zwarte vlek aan elke zijde van z'n rug. Zijdelijn vooruit naar boven omgebogen. De w. wordt niet langer dan 40 cm.; zeer verspreid vanaf IJsland tot aan de Middellandsche Zee; komt soms beschadigd uit de kor; met-den-hoek-gevangen w. wordt ter markt meer ge-

waardeerd. Uit winstbejag tracht men soms de grootste w.n. als schelvischen aan den man te brengen. Levert, vooral als gebakken visch, smakelijke gerechten." (Gilson.)

WOLF. — The Wolfrock — Wolfrots, in zee, niet verre van de Zuidkust van Engeland tusschen Landsend en de Scilly Eilanden; op 49°57' N. - 5°48' W.

WULLOK. — Wullouck, wulk. *Buccinum undatum*, Linn. Kieuwslek van de Noordzee, in bruine of gele kinkorenachtige schelp die tot 10 cm. groot wordt en, vooral langs de buitenzijde, witte gegolfde dweerslijnen vertoont. (Zie ook : kokerluit.)

Z.

ZEE. — Naast de gewone beteekenis heeft dit woord ook die van baar, golf.

ZEEAPPEL. — Zeeëgel (*echinoidea*, klasse der stekelhuidige dieren), de z. is bol-, schijf-, soms hertvormig, leeft van wormen en wier.

ZEEDRIFT. — (Zie : drift.)

ZEIL. — Uit vlas geweven maakt zeildoek het zwaarste en sterkste lijnwaad uit. Ook uit katoen wordt veel zeildoek gemaakt. Om de deugdelijkheid wordt het soms getaand, d.i. met een mengsel van lijnzaadolie, traan of peerdevet, en cachou (bruinroode verf- en looistof) bestreken en dan gedroogd.

Over 't algemeen genomen worden de scheepszeilen in twee klassen ingedeeld : de dweersscheepsche en de langscheepsche zeilen.

1. Kenmerkend is voor de dweersscheepsche of vierkante, dat ze langs weerskanten van den mast komen te staan. Tot deze zn. behooren de loggerzeilen, emmerzeilen zooals de schuiten van De Panne, Blankenberghe en Heyst er tot vóór 'n 25 jaar voerden. (afb. 3, 16.) De ra wierd op een derde van haar lengte door den mast opgehouden. Tegenwoordig voeren te Oostende de kleinste geernaarbootjes nog 'n dergelijk z. (Fr. *voile au tiers*), dit heet ook langoorzeil (Fr. *voile à oreille de lièvre*) en trekt op het latijnzeil der Middellandsche Zee.

2. De langscheepsche of scherpe zn. staan langs één kant van den mast gespannen nl. aan den lijkant. (Zie : lij.) Tot de langscheepsche zn. behooren grootzeil, kluiver, stagzeil, topzeil, enz... van 't kottertuig. Met l. zn. kan men dichter bij den wind vooruitloopen dan met dweersscheepsche. (afb. 27 stelt de twee soorten zn. voor. afb. 4 en 16 enkel dweersscheepsche. afb. 7 en 17 enkel langscheepsche.)

Tegenwoordig is de wind-in-de-zeilen als drijfkracht aan boord der meeste van onze visschersbooten vervangen door stoom en motor. Deze vaartuigen benuttigen weliswaar 'n paar langscheepsche zeilen, doch deze dienen enkel als middel tegen 't slingeren ; gespannen zeilen geven meer vastheid aan 't vaartuig.

'n Gering aantal kleinere visschersbooten varen nog uitsluitend met zeil.

ZEESTERRE. — (Zie : vijfhoek.)

ZWEM. — (Zie : kelle.)

